

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки Чернівецької обласної державної адміністрації
Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області

УКРАЇНСЬКА МОВА
Програма
для загальноосвітніх навчальних закладів
із навчанням румунською мовою
5-9 класи

Укладачі:
Бабич Надія Денисівна,
Михайловська Неля Анатоліївна,
Квітець Євгенія Дмитрівна,
Фонарюк Тетяна Іванівна,
Морараш Анжела Костянтинівна,
Димашок Ганна Василівна

Чернівці
2017

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1. Преамбула за матеріалами у контексті Стандартизації освіти

Новий стандарт освіти проголошує «презумпцію талановитості дитини, повагу до її честі та гідності».

Нова українська школа потребує нових підходів до навчання, які ґрунтуються на засадах педагогіки партнерства, співпраці між учнями та вчителями, відходу від авторитарної моделі комунікації, що вимагає переосмислення ролі і педагога, і учня. Ця відповідальність передбачає, зокрема, добір методів навчання відповідно до освітніх потреб різних учнів та зосередженості на розвитку компетентностей життя, вміння працювати з інформаційно-комунікаційними технологіями, а також налагоджувати комунікацію з батьками.

Мета базової загальної середньої освіти: *розвиток освіченої особистості, яка поєднує в собі творчий потенціал до навчання, ініціативність до саморозвитку та самонавчання в умовах глобальних змін та викликів, здатності ідентифікувати себе як важливу і відповідальну складову українського суспільства, яка готова змінювати і відстоювати національні цінності українського народу.*

Провідним чинником розвитку такої особистості є формування в учнів умінь застосовувати знання у реальних життєвих умовах, під час розв'язку практичних завдань та здатності визначати і обґрунтовувати власну життєву позицію.

Провідним засобом реалізації вказаної мети є запровадження компетентнісного підходу у навчальний процес загальноосвітньої школи на основі ключових компетентностей як результату навчання.

Під компетенцією треба розуміти поєднання знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, особистих якостей, що визначає здатність особи успішно проводити діяльність у нових непередбачуваних умовах.

Спільними (наскрізними) для всіх компетентностей є такі вміння:

- критично мислити;
- функціонально читати;
- шукати та аналізувати інформацію;
- бути креативним;

- співпрацювати в команді;
- вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення;
- логічно обґрунтовувати позицію;
- висловлювати думку усно і письмово, презентувати її та публічно виступати;
- конструктивно керувати емоціями, застосовувати емоційний інтелект;
- ефективно комунікувати.

Компетентнісний потенціал мовної освіти

	<i>Ключові компетентності</i>	<i>Компоненти</i>
1	Спілкування державною мовою і рідною у разі відмінності мовами	<u>Уміння:</u> сприймати, розуміти інформацію державною (рідною) мовою; усно й письмово тлумачити поняття, факти, висловлювати думки, почуття, погляди (через слухання, говоріння, читання, письмо); реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ – у навчанні, на роботі, у громадських місцях, удома, на дозвіллі; швидко адаптовуватися до нових умов, вирішувати нестандартні завдання, використовуючи потенціал української мови та відповідні комунікативні стратегії. <u>Ставлення:</u> поцінування української мови як державної – чинника національної ідентичності, готовність активно послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя. <u>Навчальні ресурси:</u> текстоцентризм, наприклад, дискусія, дебати, діалог, проект щодо ролі державної мови.
2	Спілкування іноземними мовами	<u>Уміння:</u> творити тексти (усно чи письмово) іноземною мовою, які популяризують українську мову та культуру; обговорювати прочитані мовою оригіналу та в перекладі мовою українською літературні твори. <u>Ставлення:</u> розуміння потреби популяризувати Україну у світі засобами іноземних мов; усвідомлення того, що, вивчаючи іноземну мову, ми збагачуємо державну; готовність до міжкультурного діалогу, відкритість до пізнання різних культур.

		<u>Навчальні ресурси:</u> зіставлення текстів українськомовних перекладів літературних творів та оригіналів.
3	Математична компетентність	<u>Уміння:</u> оперувати абстрактними поняттями; установлювати причиново-наслідкові зв'язки, виокремлювати головну та другорядну інформацію; чітко формулювати визначення і будувати гіпотези; перетворювати інформацію з однієї форми в іншу (текст, графік, таблиця, схема). <u>Ставлення:</u> прагнення висловлюватися точно, логічно та послідовно. <u>Навчальні ресурси:</u> роздум (визначення тези, добір аргументів, наведення прикладів, формулювання висновків), висунення гіпотези та її обґрунтування, тексти, у яких наявні графіки, таблиці, схеми тощо.
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	<u>Уміння:</u> швидко й ефективно шукати інформацію, використовувати різні види читання для здобуття нових знань; змістовно, логічно, послідовно, точно описувати процес власної діяльності; спостерігати, аналізувати, проводити мовні експерименти, словесно оформлювати результати досліджень; критично оцінювати результати людської діяльності в природному середовищі, відображені в художніх текстах, та регулювати власну поведінку в довкіллі. <u>Ставлення:</u> готовність зберігати природні ресурси для сьогодення та майбутніх поколінь, прагнення поглиблювати уявлення про цілісну наукову картину світу для суспільно-технологічного поступу. <u>Навчальні ресурси:</u> науково-пізнавальні і навчальні тексти природничого, технічного та технологічного змісту, опис фізичного або хімічного експерименту, аналіз текстів (епізодів) екологічного спрямування, усні/письмові презентації в рамках дослідницьких проектів.
5	Інформаційно-цифрова компетентність	<u>Уміння:</u> діяти за алгоритмом, складати план тексту, здійснювати аналіз мовних явищ, створювати інструкцію та діяти за інструкцією; грамотно і безпечно комунікувати в інформаційному просторі, розпізнавати маніпулятивні технології та протистояти їм; використовувати інтернет-ресурси для отримання нових знань. <u>Ставлення:</u> задоволення пізнавального інтересу в інформаційному середовищі, прагнення дотримуватися етичних норм у віртуальному інформаційному просторі.

		<u>Навчальні ресурси:</u> дописи в соціальних мережах і коментарі до них, інструментальні тексти (алгоритми, інструкції тощо); складання плану, аналіз медіатекстів (виявлення маніпулятивних технологій).
6	Уміння вчитися впродовж життя	<u>Уміння:</u> визначати мету навчальної діяльності та способи її досягнення; планувати й організовувати власну навчальну діяльність; читати, використовуючи різні види читання: ознайомлювальне, вибіркове, навчальне тощо; постійно поповнювати власний словниковий запас; користуватися різними джерелами довідкової інформації (словники, енциклопедії, онлайн-ресурси тощо); здійснювати самооцінювання результатів діяльності, рефлексію; застосовувати комунікативні стратегії відповідно до мети і ситуації спілкування. <u>Ставлення:</u> прагнення використовувати українську мову в різних регіонах і різних життєвих ситуаціях; готовність удосконалювати власне мовлення упродовж життя, розвивати мовну інтуїцію; розуміння ролі читання для власного зростання. <u>Навчальні ресурси:</u> інструкції з ефективного самонавчання, довідкова література.
7	Ініціативність і підприємливість	<u>Уміння:</u> презентувати власні ідеї та ініціативи зрозуміло, грамотно, використовуючи доцільні виражальні засоби; застосовувати комунікативні стратегії для формулювання власних пропозицій і рішень та виявлення лідерських якостей; оцінювати економічні ініціативи й економічну діяльність. <u>Ставлення:</u> готовність брати на себе відповідальність за себе та інших; розуміння ролі комунікативних умінь для успішної професійної кар'єри. <u>Навчальні ресурси:</u> тексти офіційно-ділового стилю (резюме, доручення та ін.), самопрезентація, зразки реклами.
8	Соціальна та громадянська компетентності	<u>Уміння:</u> аргументовано і грамотно висловлювати власну громадянську позицію в суспільно-політичних питаннях; висловлюватися, не дискримінуючи інших; критично оцінювати тексти соціально-політичного змісту; застосовувати комунікативні стратегії в демократичних процедурах. <u>Ставлення:</u> поцінування людської гідності; повага до закону та правових норм, зокрема до норм українського

		мовного законодавства; утвердження права кожного мати власну думку; активна діяльність для демократичного громадянства. <u>Навчальні ресурси:</u> інтерактивні технології навчання, твори, які містять моделі демократичної участі.
9	Обізнаність у сфері культури та самовираження	<u>Уміння:</u> використовувати українську мову як державну для духовного, культурного й національного самовияву; дотримуватися норм української літературної мови та мовленнєвого етикету, що є виявом загальної культури людини; читати твори літератури, використовувати досвід взаємодії з творами мистецтва в життєвих ситуаціях; створювати тексти, виражаючи власні ідеї, досвід і почуття та добираючи відповідні художні засоби. <u>Ставлення:</u> потреба читати твори літератури для задоволення та рефлексії над прочитаним; відкритість до міжкультурної комунікації; зацікавленість світовими культурними набутками. <u>Навчальні ресурси:</u> твори мистецтва; мистецькі проекти.
10	Екологічна грамотність і здоровий спосіб життя	<u>Уміння:</u> використовувати ефективні комунікативні стратегії для співпраці в групі; враховувати вплив слова на психічне здоров'я людини, відповідально використовувати мовні виражальні засоби; застосовувати комунікативні стратегії для протистояння деструктивним та маніпулятивним впливам, що є загрозою здоровому способу життя; конструктивно спілкуватися в різних соціальних середовищах задля свободи особистості, досягнення соціальної захищеності, сімейного щастя, можливості кар'єрного зростання та ін. <u>Ставлення:</u> здоровий спосіб життя; готовність управляти конфліктом; толерантність до різних поглядів, здатність довіряти й викликати довіру, співчувати. <u>Навчальні ресурси:</u> тексти, які сприяють гармонізації психоемоційного стану, твори, які містять моделі досягнення свободи особистості, соціальної захищеності, сімейного щастя, кар'єрного зростання та ін.

Інструментами впровадження компетентнісного підходу в освітні програми і програми навчальних предметів є:

- 1) зміщення центру ваги від нагромадження фактів до розвитку вмінь;
- 2) зменшення кількості предметів й інтегрованість змісту.

Рекомендовано зміщення центру ваги від нагромадження фактів до розвитку вмінь досягати:

- зменшенням обсягу фактологічного матеріалу на користь практичної діяльності, наданням достатнього часу для формування вмінь та відповідних ставлень – готовності, належної мотивації, самооцінки;
- проблемним навчанням, що допомагає відштовхуватись від конкретної проблеми до розвитку належних вмінь і ставлень, пошуку та конструювання нових знань;
- інтерактивними методами, проектними технологіями, збільшенням частки навчального часу за межами класу.

Цілісність особистості реалізується в інтелектуальному, духовному і фізичному розвитку дитини, зокрема:

Я «Відчуваю», «Думаю», «Дію».

Школа має навчити дітей використовувати знання і вміння, отримані в процесі навчання, для вирішення повсякденних проблем і життєвих ситуацій.

Теоретики і практики освіти сходяться на тому, що *наскрізними темами* повинні бути: **екологічна безпека та сталий розвиток; громадянська відповідальність; здоров'я і безпека; підприємливість і фінансова грамотність** (зрозуміло, що тема «підприємливість і фінансова грамотність» вивчатиметься не однаково в 5 і, наприклад, у 8 класі на уроці української мови, математики й на уроці географії тощо).

Звичайно, серед ключових компетентностей для сучасної школи повинні бути й спілкування державною мовою (і рідною мовою у разі відмінності від державної у школах з національними мовами навчання) та спілкування іноземними мовами.

Увага: наскрізні теми – це теми, які об'єднують між собою компетентності, виділяючи соціально значущі для сучасного суспільства, через які дитина може пізнати це суспільство і виявити в ньому свою автентичність.

Метою вивчення наскрізної теми «**Екологічна безпека та сталий розвиток**» є формування в учнів соціальної активності, відповідальності й екологічної свідомості: збереження, захист довкілля й усвідомлення сталого розвитку, готовність брати участь у вирішенні питань навколишнього середовища і розвитку суспільства.

Метою вивчення наскрізної теми «**Громадянська відповідальність**» є формування відповідальних членів громади і суспільства, які розуміють принципи і механізми функціонування суспільства, а також важливість національної ініціативи; спираються у своїй діяльності на культурні традиції і вектори розвитку держави.

Метою вивчення наскрізної теми «**Здоров'я і безпека**» є формування духовно, емоційно, соціально і фізично повноцінних членів суспільства, які здатні дотримуватися здорового способу життя, допомагати у формуванні безпечного здорового життєвого середовища.

Метою вивчення наскрізної теми «**Підприємливість та фінансова грамотність**» є забезпечення кращого розуміння молодим поколінням практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо); розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі.

2. Мета і завдання програми для вивчення шкільних предметів і розвитку компетентнісних знань учнів

Навчальна програма для середньої школи – це, за визначенням МОНУ, план дій щодо допомоги учням у розвитку їхніх компетенцій (тобто знань, навичок, умінь і цінностей). Навчальні програми в середній школі можуть бути використані як для знань у школі, так і для неформальних навчальних заходів (екскурсій, виконання проєктів, шкільних гуртків тощо).

Програми повинні мати комплексний характер і охоплювати цілі і зміст навчання, оцінювання, методики, а також матеріали, адаптовані до потреб учнів.

Навчальні програми відображають цінності прав людини, підтримують соціальну згуртованість і міжкультурний діалог, визначають цінність і розмаїття рівності, протистоять будь-якій дискримінації (зокрема й гендерної приналежності, мови, релігійних поглядів, національного походження, віку і т. ін.).

Основна мета програми – досягнути, щоб процеси викладання та навчання були орієнтовані на учня, мали практичну спрямованість, заохочення учнів і включення всіх у таке навчальне середовище, у якому поважають права всіх учасників освітнього процесу.

Оскільки освіта охоплює **навчання, виховання і розвиток**, у програмах задекларовані важливі аспекти виховних завдань школи, орієнтованих на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні: гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей; соціально-політичні: свобода, демократія, культурне розмаїття, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність за рідних.

Глибинність такого виховання – запорука розвитку держави.

3. Програма української мови для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням румунською мовою

Українська мова як державна мова України є обов'язковим предметом вивчення в загальноосвітніх навчальних закладах.

Мета курсу української мови у школах України з національними мовами навчання полягає у виробленні в учнів мовленнєвих (комунікативних) умінь і навичок для майбутньої освітньої та суспільної діяльності. Такі уміння стануть навичками лише за умови належних знань лексичної та граматичної систем української мови, їх особливостей у порівнянні з рідною національною мовою учня.

Навчальні завдання курсу:

- 1) ознайомити учнів з найважливішими відомостями з історії української мови: її походження, функціонування до набуття статусу державної, місцем серед інших мов світу;
- 2) розкрити красу і багатство української мови, її функціональні, у т.ч. образно-виражальні та емоційно-естетичні можливості;
- 3) домогтися практичного засвоєння учнями норм літературної мови (лексичних, орфоепічних, граматичних, стилістичних), а також орфографічних та пунктуаційних;
- 4) навчити учнів користуватися засобами української мови в різних мовленнєвих ситуаціях відповідно до мети й складу учасників комунікативного акту;
- 5) виробити навички контролювати своє мовлення з метою недопущення явищ мовної інтерференції, зокрема у вимові звуків, звукосполучень, формах словозміни, синтаксичної та інтонаційної організації фрази тощо.

Виконання цих завдань забезпечується наявністю у змісті курсу основних відомостей про мову і мовлення та норми літературної мови, а також формуванням і вихованням самооцінки своїх умінь та серйозним ставленням до них: «Відчуваю», «Думаю», «Дію» (див. таблицю).

	<i>Наскрізнi вiмннi i ставлення</i>	<i>Орієнтири учня/учениці базової школи</i>
Відчуваю	Усвідомлюю себе особистістю, причетною до громади, України, Європи та світу	Почуваюся цілісною особистістю з власною гідністю, відчуваю потребу бути корисним/-ою
	Відчуваю відповідальність за свої рішення та вчинки	Відчуваю відповідальність за дії/бездіяльність, свідомий/-а того, що моя свобода обмежується свободою інших
	Перебуваю в злагоді з собою та іншими людьми	Підтримую розмаїття народів, ціную рівність, запобігаю будь-якій дискримінації, вдаючись до демократичних процедур
Думаю	Маю мету і планую її досягнути	Розумію, що є різні шляхи для досягнення мети. Долаю перешкоди, знаходжу вихід із різних ситуацій
	Пізнаю й осмислюю світ	Осмислюю, оцінюю, узагальнюю суспільні та природні явища
	Мислю творчо	Продукую цікаві гіпотези/передбачення для вирішення природничих і суспільних проблем
	Люблю читати	Маю потребу в читанні. Проектую прочитане на життєві ситуації, дискутую
	Критично мислю і відповідально використовую інформацію	Відповідально користуюся інформаційними ресурсами. Відбираю і використовую інформацію з різних джерел, критично оцінюю її, виокремлюючи надійну і достовірну
Дію	Дбаю про себе, своє здоров'я і безпеку	Займаюся фізичною культурою, спортом, допомагаю в праці. Беру участь у туристичних мандрівках. Реагую відповідно до небезпеки
	Дбаю про довкілля	Виконую різні ролі в групі для вирішення екологічних проблем
	Співпрацюю	Виконую різні ролі в групах для вирішення суспільних проблем

	Розкриваю себе у праці й творчості	Виявляю свої таланти, здібності та вміння і демонструю їх у праці та творчості. Виражаю свої почуття, думки і переживання мовними та немовними засобами
	Шаную культурне і мовне розмаїття	Шанобливо ставлюся до народних, релігійних і нерелігійних традицій різних культур

Основні змістові лінії програми, загальноприйняті в сучасній школі, такі: мовленнєва (комунікативна), мовна, соціокультурна та діяльнісна (стратегічна).

Наскрізні теми вирішуються дуже легко – через соціокультурні лінії. Компетентісний підхід у нас реалізується на практиці чотирма видами мовленнєвої діяльності, які в нас є.

Мовленнєву (комунікативну) лінію складає засвоєння практичних умінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності: слухання (аудіювання), читання – це рецептивні види мовленнєвої діяльності; говоріння, письмо – продуктивні види мовленнєвої діяльності. Необхідно засвоїти зміст понять *мова і мовлення, адресат і адресант мовлення, стиль і тип (жанр) мовлення, монолог і діалог (полілог), український мовленнєвий етикет*. Значну увагу на заняттях необхідно приділяти розвитку усного мовлення учнів, особливо діалогічного як найбільш поширеного у мовленнєвій практиці, підвищенню культури мовлення учнів, їх стилістичній вправності. Взагалі стилістичний аспект повинен бути в усіх темах курсу української мови, навіть фонетики і словотвору.

Мовна лінія визначає особливості фонетичної, лексичної, словотвірної, граматичної та правописної систем української мови. До її складу входять основоположні питання фонетики, лексикології і фразеології, будови слова та словотвору, морфології і синтаксису, орфографії і пунктуації, а саме: вимова звуків та позначення їх буквами; зміна звуків при словозміні і словотворенні (у зіставленні зі звуковими явищами румунської мови); особливості способів і засобів українського словотворення; специфіка граматичних значень частин мови, засобів вираження значень слів, що належать до різних частин мови; побудова речень різних структурно-семантичних типів, особливості словопорядку в реченні, специфічні засоби інтонаційного вираження емоційності тощо.

Соціокультурна лінія проводиться головним чином у змісті практичних завдань і вправ, які містять підручники або обирають (складають), у разі потреби, самі вчителі, у пропонованих учням темах усних висловлювань або письмових творів (це може бути текстовий матеріал, пов'язаний з історією держави, її символами, способом життя українського народу, його звичаями, традиціями, етнографією, культурою

– матеріальною, уснопоетичною, музичною тощо, у т.ч. у порівнянні з румунською культурою); тексти, що розкривають притаманний українцям менталітет, характерними позитивними рисами якого є шанобливість, скромність, безкорисливість, згідливість, повага до праці і людей праці, до матері, жінки-берегині тощо. Реалізація цього аспекту навчальної діяльності підпорядкована **вихованню громадянина незалежної України**, який, усвідомлюючи себе представником своєї нації, свідомий і своєї громадянської приналежності до держави, яка є його Батьківщиною і яка забезпечує йому всі необхідні для життєдіяльності умови, в яких він, володіючи державною мовою, може сповна реалізувати свої права, потреби і здібності. Для усних розповідей та письмових робіт учнів 5-9 класів можна використати такі теми: «Символи Української держави», «Моя Мала і Велика батьківщина», «Без минулого немає майбутнього», «З чого починається Батьківщина», «Герої Майдану», «Хто вони – Герої Небесної Сотні?», «Україна понад усе», «Моє рідне місто (селище, село)», «Мова – душа народу», «Свята українського народу», «Я на українському народному святі», «Українець на румунському народному святі», «Українська народна пісня, яку співають румуни», «Дорогі мої батьки», «Наука бабина і дідова», «Я скажу цій людині Ви...», «Не ламай калину», «Не плюй у криницю», «Краю мій незрівнянний!», «З природою на «ти» чи на «Ви»?», «Не кидайсь хлібом: він святий» (М.Рильський), «У природи немає поганої погоди», «Роздуми після відвідин музею» (історичного, краєзнавчого, літературного, образотворчого мистецтва тощо), «Про що свідчить вирваний з книжки листок?», «Моя книжкова полиця», «Як мені допомагають уроки літератури вивчати мову», «Весняний день рік годує», «Справа майстра величає», «Не хочу» – гірше, ніж «не можу», «Твір за картиною...» тощо.

Актуальними для суспільства є такі заходи:

<i>Клас</i>	<i>Назва заходу</i>	<i>Форма заходу</i>
5-7 клас	«Права людини у вільній країні»	Виховна бесіда
	«Ми за мирне співіснування»	Виховний захід
	«Правові подолання насильства у сім'ї»	Цільовий тренінг
5-7 клас	«Я дитина. Я маю право знати»	Гра
	«Я і мої права»	Гра

8-9 клас	«Станція призначення – життя» (протидія торгівлі людьми)	Круглий стіл
	«Рівність прав не в тому, що всі ними користуються, а в тому, що всім вони надані» (Сенека)	Конкурс творчих робіт
	«Що є свобода? Добро в ній яке? Кажуть, неначе воно золотее? Ні ж бо, не злотне: зрівнявши все злото, Проти свободи воно лиш болото» (Г. Сковорода)	Мозковий штурм
	«Дитина і праця»	Консультація
	«Мої права у моїй сім'ї»	Ділова гра
	«Підняти слабого – цього замало: треба потім його ще й підтримати» (В. Шекспір)	Диспут

Діяльнісна лінія. Заняття з мови мають сприяти розвитку логічного мислення учнів, набуттю ними вмінь аналізувати, зіставляти, порівнювати та узагальнювати мовні явища; наводити потрібні приклади, доводити їх доречність; добирати і систематизувати мовний матеріал відповідно до теми та основної думки висловлювання; будувати логічно правильне і композиційно завершене висловлювання; складати план (простий і складний), тези виступу, конспекти тощо, оформляти найпоширеніші ділові папери (заяву, автобіографію, резюме, доручення, оголошення, прес-реліз та ін.), творити окремі тексти публіцистичних жанрів (допис, замітку, нарис, репортаж тощо).

У процесі навчання української мови учні повинні набути вміння самостійно здобувати знання, працювати з навчальною літературою, словниками, довідниками, контролювати правильність і точність своєї мовленнєвої діяльності.

Вивчення української мови в школі з румунською мовою навчання здійснюється з урахуванням набутих учнями знань змісту граматичних термінів і понять, які цими термінами позначені у рідній мові.

На вивчення матеріалу, подібного своїм змістом в українській і румунській мовах (наприклад, синоніми, антоніми, багатозначність, поняття голосного і приголосного звука, способи словотвору, поділ слів за частинами мови і т.д.), зменшено обсяг теоретичних відомостей. Це дозволило вивільнити час для роботи над складнішими темами, специфічним для української мови матеріалом, більше уваги приділено вправам з

розвитку мовлення, зокрема з допомогою якісного фактичного ілюстративного матеріалу і творчих завдань, спрямованих на вироблення комунікативних навичок.

Вивчення частково подібних чи протилежних фактів і явищ проводиться із застосуванням прийомів зіставлення і порівняння, що полегшує учням засвоєння теоретичного матеріалу, оволодіння нормами української літературної мови, сприяє розвитку мислення і мовлення учнів. При зіставленнях акцент важливо робити на особливостях звукового ладу української мови (українських голосних звуків, їх сполучень з [й], характері твердості/м'якості, тривалості звучання; засобах її милозвучності, дзвінкозвучності, розмаїтті словотворчих засобів); на часових формах дієслів, способах творення і функціях дієприкметників і дієприслівників; відмінковій парадигмі іменних частин мови; своєрідності способів підрядного зв'язку слів у словосполученнях; синтаксичній ролі однорідних присудків, додатків в обидвох мовах, правилах пунктуації тощо.

Матеріал для вправ і завдань необхідно добирати не лише з пізнавальною, навчальною метою, а й щоб викликати повагу до української мови, її потужних інтелектуальних, образно-виражальних та експресивних ресурсів, функціональної самодостатності у мовній практиці сучасного суспільства. В активному словнику учнів повинні бути як загальноновживані літературнонормативні одиниці, так і ті специфічно українські лексеми, які були витіснені минулою тенденцією до «зближення» мов і сьогодні повертаються до активного словника (*берегиня, обереги, водограй, книгозбірня, обрій, обрис, мереживо, вишиванка, садиба, обійстя, газда, газдиня, передплата, майдан, сукня, осоння, часопис, гречний, чемний, цнота, цнотливий, крилатий, охайний, ошатний, відписати* (відповісти комусь листовно або заповісти щось), *започаткувати, зголоситися, надихати, нездужати, ображатися, побратися* (одружитися), *либонь* (мабуть), *попри, аби* (щоб) і багато інших (у програмах румунської мови вивчають навіть так звані регіоналізми). Безсумнівно, що учні мають знати і доцільно використовувати засвоєні українською та рідною мовами сучасні слова іншомовного походження. Навчальна програма використовує місцеві приклади як сучасні, так і історичні. Це допомагає забезпечити відповідність програми конкретному контексту.

У системі практичних завдань і вправ чільне місце на заняттях з мови повинні посідати творчі вправи, пов'язані з розвитком мовлення учнів, а також роботи на відновлення деформованого тексту, редагування, виправлення мовленнєвих недоліків, допущених помилок, на переклад з румунської мови українською і навпаки.

Доцільно формувати завдання, які мали б проблемний характер, були спрямовані на розвиток пізнавальної активності й самостійності учнів у творенні тексту. Учням надається можливість вносити пропозиції, приймати рішення, які впливають на процес викладання та навчання.

У календарному плані вчителя має бути передбачене систематичне повторення тем курсу і їх основних понять, опорних для закріплення комунікативних навичок, наприклад: усне й писемне мовлення, тема й основна думка висловлювання, текст, стиль, тип (жанр) мовлення. Повторення важливих для мовленнєвої практики відомостей з фонетики, лексики, будови слова та словотвору, граматики, стилістики та правопису допомагатиме автоматизовано реалізовувати на практиці теоретичні положення.

Навчання повинно бути продуктивним, але не виснажливим, таким, що забезпечує міцне засвоєння учнями таких знань з предмета, які необхідні для вільного володіння державною українською мовою. Адже для румуномовної дитини українська мова – не іноземна (якою учень, можливо, і не скористався б у житті), а державна – необхідна для суспільної практики.

Одним із основних шляхів інтенсивного навчання української мови є застосування різних способів структурування навчального матеріалу з використанням узагальнювальних таблиць і схем, що містять головні теоретичні відомості й факти мови, об'єднані темою уроку. Подібний в українській і румунській мовах матеріал доцільно структурувати великими, логічно завершеними частинами. Факти і явища, які є специфічними для української мови, винятки з правил повинні засвоюватися на окремо відведеному уроці. Частково подібний матеріал, засвоєння якого пов'язане з певними труднощами, вивчається порівняно невеликими дозами, по одному-два параграфи за урок. Окремого підходу вимагають протилежні явища – їх треба вивчати спеціально, у зіставленні з румунською мовою. Наприклад, у **фонетиці**:

1. 6 голосних української мови і 7 румунської вимовляються не цілком однаково: [a], [o], [y], [e], [и], [i] – [a], [ă], [e], [i], [î], [o], [u], румуномовній дитині треба засвоїти українські звуки [и], [e] і не сплутувати їх з румунським [ă], навчитися вимовляти [й], [йі], [йе], [і], глотковий [г], тверді шиплячі, боковий [л] тощо.

2. У румунській мові є дифтонги ([*deal*], [*iarbă*], [*voios*] та ін.) і трифтонги ([*tăiau*], [*tăiai*], [*leoarcă*]). Тому коли в українському слові маємо йотовані голосні ([*зна́йеш*], [*кра́йати*]) або [ÿ] ([*казаÿ*], [*п'ишóÿ*]), треба звернути увагу на вимову двох звуків, які відмінні за природою від дифтонгів чи трифтонгів.

3. Румунські звуки [c] і [g] перед голосними [e], [i] вимовляються як [č] (че, чі), [dž] (дже, джі), а українське [ц] перед [i] вимовляється як м'який звук [ц'], а [г] лише пом'якшується: [г'].

4. Буква х в румунській мові може передавати два звуки – [gz] і [cz], що може спричинювати помилки в українських словах зі звуком [х].

У морфології:

5. Граматичне значення середнього роду іменників відмінне в обох мовах: іменниками середнього роду (*neutru*) в румунській вважають такі, які в однині мають формальні ознаки чоловічого роду, а в множині – роду жіночого (*avion – avioane, sat – sate*).

6. В румунській мові відмінків 5, в українській – 7, форми і функції українських орудного і місцевого відмінків будуть для дітей найважчими.

7. Істотно відрізняються критерії розподілу іменників за чотирма відмінами в українській, а за трьома – в румунській мовах, тому цей український матеріал потребує особливої уваги вчителя.

8. Прикметники в румунській мові в однині мають форму чоловічого, а в множині – жіночого роду (*palton albastru – paltoane albastre*).

9. Після вивчення дієслова румунської мови з його розгалуженою системою форм способових (особових і неособових, до яких зараховують інфінітив, супін, дієприкметник і дієприслівник) і часових (7), з чотирма дієвідмінами засвоювати форми українського дієслова мало б бути легше, але значення цих форм у тексті потребує уважного коментування.

10. У румунській мові значну функцію виконує артикль, тому румуномовний учень важко обходиться без нього, коли поєднує іменники з прикметниками, присвійними займенниками, порядковими числівниками, які в українській мові рід оформляють закінченням. Частка в румунській мові не є окремою частиною мови.

11. Прийменники в румунській мові вживаються з іменниками у знахідному, рідше – родовому відмінках, в українській мові їх функції значно ширші, нерідко вони багатофункціональні. Тому побудова прийменникових відмінкових форм іменників і займенників вдасться важко.

У синтаксисі та пунктуації:

12. У румунській мові в граматичній основі речення провідну роль відводять предикативності, тому присудок координує форму підмета. Структурні, смислові та ритмомелодійні розділові знаки теж мають свою специфіку, наприклад, у румунській мові кома ставиться для виділення

означення, вираженого прикметником, який стоїть перед означуваним словом; обставини умови виділяються комами незалежно від їх позиції у реченні; двокрапка ставиться після дієслів зі значенням звуковияву, а також на місці пропущеного слова; тире може використовуватися з метою інтонаційного увиразнення звертання, узгодженого і неузгодженого означення, обставин; кома не ставиться, коли підрядне з'ясувальне речення стоїть після або всередині головного, після підрядного речення способу дії, яке стоїть перед головним, а також у підрядному місця у позиції після головного. Після прямої мови перед словами автора в румунській мові ставиться лише кома або не ставиться нічого, якщо пряма мова – питальне чи спонукальне речення і т.д.

Проте *вчитель* повинен пам'ятати, що він *навчає дитину нової для неї мови, а не порівняльної граматики* (наприклад, без знання правил граматики легко засвоюється усна мова у чужомовному середовищі, але українською (як і рідною) треба не будь-як, а грамотно говорити і писати).

Крім логічної стрункості та смислової викінченості пропонованого обсягу знань треба враховувати доступність цього обсягу для учнів, їх спроможність утримати його в пам'яті, яка мусить переключатися з рідної мови на виучувану. З огляду на це у нову програму внесено низку змін з метою її спрощення.

Унаслідок використання узагальнювальних таблиць і схем хоч і досягається економія навчального часу, активізується пізнавальна діяльність учнів, але в загальноосвітніх навчальних закладах із румунською мовою навчання варто раціонально дозувати словесну та схематичну інформацію – слухова і зорова пам'ять повинні активізовуватись рівномірно. Можна пропонувати учням самим подавати отриману інформацію у вигляді таблиць або схем, зокрема й за допомогою комп'ютера – моторна пам'ять не менш сильна.

У програму включено також конкретні вимоги щодо змісту роботи з культури мовлення. У доборі відомостей, що стосуються норм української літературної мови, необхідно керуватися завданням запобігати типовим для учнів помилкам (у школах із румунською мовою навчання – це орфоепічні помилки, неправильні відмінкові, родові форми іменних частин мови, особливо займенників, помилки в дієслівному керуванні, координації форм присудка і підмета, у доборі сполучних засобів у складнопідрядних реченнях тощо).

Засвоєння учнями норм літературної мови вимагає детального аналізу вчителем орфоепічних і граматичних помилок у мовленні школярів, особливо в місцях двомовної практики оточення учнів, у т.ч. двомовного діалектного мовлення.

Вивчення програмового матеріалу будується з урахуванням міжпредметних зв'язків. Це сприяє поглибленому розумінню мовних явищ, розширенню кругозору учнів, формуванню в них умінь застосовувати суміжні знання з інших предметів. Але не варто добирати теми, до яких учні обов'язково звертаються на уроках з інших предметів.

Для активної мовленнєвої діяльності учнів доцільно надавати перевагу таким темам творів, які були б безпосередньо пов'язані з реальним життям учнів, цікавили б їх, викликали бажання поділитися своїми думками, висловити побажання, пропозиції, навіть подискутувати.

Заняття з української мови треба будувати так, щоб учні мали можливість виступати з усними повідомленнями, різними за стилями і жанрами; допомагати учням оволодіти культурою спілкування, мовним етикетом (відповідно до ситуації спілкування).

Збагачення словникового запасу і граматичної розбудови усного і писемного мовлення учнів проводиться систематично на кожному уроці. У доборі і поясненні слів учитель повинен орієнтуватися в основному на тематику майбутніх переказів і творів, дидактичний матеріал підручника, на тексти художніх творів українських письменників, які вивчають у відповідному класі. Необхідно розвивати в учнів уміння помічати незнайомі слова, виокремлювати їх з конкретного тексту, привчати їх звертатися до вчителя за поясненням таких слів, навчати користуватися словниками, довідниками та Інтернетом.

Робота з розвитку мовлення тісно пов'язана з формуванням навичок виразного читання мовчки та вголос, які спираються на мовне чуття, що виявляється в умінні розрізняти наголошені й ненаголошені склади, інтонувати речення різних структур, підвищувати й понижувати голос, виділяти логічним наголосом слова чи групу слів у фразі, прискорювати й уповільнювати темп мовлення, встановлювати довжину пауз, передавати «настрій» автора тексту. Зразком для учня є, у першу чергу, читання вчителя.

Сучасна освітня модель за умови раціонально скомпонованих програм повинна забезпечити учням такі аспекти компетентностей:

- **ціннісні:** повага до людської гідності і дотримання прав людини; схвалення культурної багатоманітності; утвердження демократії, справедливості, безпристрасності, рівноправності і верховенства права;
- **практичні навички:** здібність до самоосвіти, до аналітичного і практичного мислення; уміння слухати; спостережливість, співпереживання, комунікабельність, лінгвістичні здібності, навички спілкування різними мовами; здатність долати конфлікти;
- **знання та їх критичне осмислення:** самопізнання і критична самооцінка; пізнання світу і його критичне осмислення;

- **поведінковий аспект:** відкритість щодо інших культур, вірувань, світоглядів, звичаїв; повага; громадська самосвідомість; почуття відповідальності; почуття власної значимості; стійкість перед обличчям невизначеності.

Школа в тандемі учитель-учень повинна формувати ці компетентності створенням позитивної психологічної атмосфери, взаєморозумінням, гармонійним поєднанням теорії і практики, врахуванням актуальних проблем життя українського суспільства і міжнародного співтовариства.

«Нова українська школа стане можливою лише тоді, коли буде змінено саму освітню сутність освітнього процесу – від багаторічних розмов про «компетентнісний підхід» перейдемо до щоденного пошуку таких видів навчальної діяльності, які сприяли б невинному поступові кожного учня і кожної учениці, від уявного нагромадження знань – до справжнього розвитку вмінь, від покарань за помилки – до творчого пошуку, від виснажливого заучування – до радісних відкриттів».

5 клас
(122 год.; 3,5 год. на тиждень)
(4 год. – резерв годин для використання на розсуд учителя)

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! У колонці «Мовленнєва змістова лінія», крім необхідного теоретичного матеріалу, зазначено обов’язкові (помічені жирним шрифтом) та бажані види роботи, які вчитель може замінити відповідно до потреб та інтересів конкретного класу.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	К-сть годин <u>90</u>	Зміст навчального матеріалу		К-сть годин <u>28</u>	Соціокультурна змістова лінія (наскрізні змістові лінії)	Діяльнісна змістова лінія (компетентності)
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія			
<u>Учень (учениця):</u> усвідомлює, що без національної мови немає нації, що державна мова забезпечує функціонування усіх сфер суспільного життя, що без належного рівня культури мовлення людина не може вважатися культурною; дотримується норм української літературної мови та мовленнєвого етикету, що є виявом загальної культури людини; визначає власні комунікативні потреби та цілі під час вивчення української мови.	1	ВСТУП Значення мови в житті людини й суспільства. Українська мова – державна мова України.	Відомості з теорії Загальне уявлення про спілкування і мовлення; адресат мовлення, основні правила спілкування; види мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо), їх особливості. Тема й основна думка висловлювання. Вимоги до мовлення (змістовність, послідовність, правильність, точність, багатство, доречність, виразність), мовленнєві помилки і недоліки. Практичні навички Складання власних висловлень, речень про мову. Відповіді на запитання за змістом прочитаних прислів’їв про мову. Пояснення прочитаних та	2	<u>Громадянська активність.</u> <u>Сталий розвиток й екологічна грамотність.</u> Що означають прапор і герб України? Точність – ввічливість королів. Що значить вишитий рушник для українців та румунів.	Спілкування державною мовою. Соціальна й громадянська компетентності. Загальнокультурна компетентність. Уміння вчитися впродовж життя. <i>Таблиця 3</i>

			прослуханих висловлень про мову. Обговорення й коментування (усно й письмово) прочитаного тексту Практичне засвоєння та використання найпоширеніших етикетних формул спілкування. Складання діалогів (телефонних розмов) відповідно до правил міжкультурної комунікації. <i>Таблиця 1</i>		Чи вмієш співати у дружньому гурті? <i>Таблиця 2</i>	
<u>Учень (учениця):</u> розпізнає частини мови (за загальним значенням, питаннями і вивченими граматичними ознаками); знаходить вивчені орфограми, пояснює їх за допомогою правил; правильно пише слова з вивченими орфограмами; помічає і виправляє в чужому і своєму тексті помилкове написання слів; користується орфографічним словником; створює словосполучення і речення з вивченими службовими словами.	8	ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ Частини мови, основні способи їх розрізнення. Іменник. Голосні у відмінкових закінченнях. Прикметник. Голосні у відмінкових закінченнях. Числівник. Займенник. Особові займенники. Дієслово. Неозначена форма дієслова. Не з дієсловами. Правопис особових закінчень дієслів. Прислівник. Правопис вивчених прислівників.	Відомості з теорії Поняття про текст, поділ тексту на абзаци; план готового тексту (простий). Ознайомлення з мовними засобами зв'язку речень у тексті (сполучники, займенники, прислівники, використання синонімів і т. ін.). Практичні навички Складання словосполучень та речень з вивченими самостійними та службовими словами. Добирання заголовка до тексту. Складання колективно та самостійно простого плану готового тексту.	2	<u>Підприємницька й фінансова грамотність.</u> <u>Громадянська активність.</u> Книга – знань скарбниця. Не земля родить, а руки. Мене навчила бабуся...	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Загальнокультурна компетентність.

		Прийменник, написання прийменників окремо з іншими частинами мови. Сполучник. Уживання сполучників <i>і, та, а, але</i> для зв'язку слів у реченні. Кома перед сполучниками.	Відповідати на запитання за змістом прочитаного тексту. Читання мовчки текстів, діалогічного та монологічного характеру різних жанрів мовлення (оповідання, замітки, статті, казки, легенди, вірша, переказу, пісні, колядки), визначення їх теми та основної думки. <i>Таблиця 1</i>		Роль пісні в житті народу. <i>Таблиця 2</i>	Інформаційно-комунікаційна компетентність. <i>Таблиця 3</i>
Міжпредметні зв'язки. Особливість будови та доречність використання скарбів народної мудрості: загадок, прислів'їв, приказок (українська, румунська та зарубіжна літератури). Порівняння за змістом та будовою скарбів народної мудрості в українській, румунській та зарубіжній літературах.						
<u>Учень (учениця):</u> складає словосполучення та речення; визначає прості і складні речення; розрізняє види простих речень за метою висловлювання; визначає окличні речення; знаходить в реченні головні і другорядні члени, однорідні члени; вміє визначати і позначати головні і другорядні члени речення, у тому числі однорідні члени речення, звертання; правильно ставить розділові знаки у реченні зі звертанням (кому, знак оклику);	16	ВІДОМОСТІ З СИНТАКСИСУ І ПУНКТУАЦІЇ Словосполучення. Головне та залежне слово у словосполученні. Речення, його граматична основа. Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, спонукальні. Окличні речення. Розділові знаки в кінці речень. <i>Культура мовлення.</i> Інтонування розповідних, питальних, спонукальних і окличних речень.	Відомості з теорії Загальне уявлення про стилі мовлення. Поняття про розмовний, науковий і художній стилі мовлення. Поняття про типи мовлення: розповідь, опис, роздум. Побудова розповіді на основі власного досвіду, опису людини, окремих предметів, тварин. Особливості будови розповіді. Усний переказ розповідного тексту з елементами опису людини, окремих предметів, тварин у художньому стилі.	2	<u>Сталий розвиток й екологічна грамотність.</u> <u>Підприємництво й фінансова грамотність.</u> <u>Громадянська активність.</u> <u>Здоров'я і безпека.</u>	Спілкування державною мовою. Інформаційно-комунікативна компетентність. Загальнокультурна компетентність.

дотримується правильної інтонації у реченнях зі звертанням; грамотно спілкується в інформаційному просторі, використовуючи різні синтаксичні одиниці; уміє аргументовано, доречно, культурно висловлювати власну думку, використовуючи стилістичні засоби синтаксису; розрізняє прості і складні речення, вказує на сполучник як засіб зв'язку в реченнях, знає і застосовує правила написання коми; визначає пряму мову і слова автора, правильно записує речення з прямою мовою; уміє підтримувати діалог, брати участь у діалозі, записувати діалогічне мовлення; уміє вести міжкультурний діалог, використовуючи прості та складні речення, звертання, пряму мову; правильно вживає в мовленні речення, різні за будовою і метою висловлювання (у тому числі з прямою мовою); складає тексти з діалогом.	Головні члени речення: підмет і присудок. Другорядні члени речення: додаток, означення, обставина. Речення з однорідними членами. Сполучники при однорідних членах речення <i>Культура мовлення.</i> Дотримання правильної інтонації в реченнях з однорідними членами. Звертання. Непоширені й інтонації поширені й звертання. Розділові знаки при звертанні. <i>Культура мовлення.</i> Дотримання правильної інтонації у реченнях зі звертанням. Використання звертань у розмовному і художньому стилях мовлення. Складні речення. Кома у складному реченні. <i>Культура мовлення.</i> Дотримання правильної інтонації складних речень. Пряма мова. Розділові знаки при прямій мові. Діалог. Розділові знаки при діалозі. <i>Культура мовлення.</i>	Практичні навички Складання творів-розповідей з використанням словосполучення, різних речень за метою висловлювання. Написання смс-повідомлення. Докладний усний переказ розповідного тексту з елементами опису людини, окремих предметів, тварин у художньому стилі. Написання тексту інформаційного характеру про проведення свят у родині. Докладний письмовий переказ розповідного тексту з елементами опису тварини у художньому стилі. Читання мовчки тексту художнього стилю, що містить однорідні члени речення, звертання. Інсценування вивченого тексту з української літератури, що містить пряму мову або діалог. Складання й розігрування діалогу за опорними словами, за поданим	1 Ліс – легені планети. Мій родовід. Найдорожча у світі людина – мама. 2 Чим подібно і чим відмінно відзначають народні свята українці й румуни? Ярослав Мудрий – засновник першої бібліотеки в Київській Русі. Із замуленого джерела води не нап'ється. <i>Таблиця 2</i>	Уміння вчитися впродовж життя. Здоров'язбережувальна компетентність. <i>Таблиця 3</i>
--	---	--	--	--

		Дотримання правильної інтонації у реченнях з прямою мовою і в діалогах.	початком про правила поведінки в школі, вдома, на вулиці, у транспорті з використанням складних речень, звертань тощо. Складання та інсценування діалогу між однолітками, використовуючи формули етикету (привітання, прощання...).	1		
Міжпредметні зв'язки. Складання літературного портрету, описування пейзажів шляхом використання синтаксичних конструкцій, наявних у епітетах, метафорах, гіперболах, порівняннях (українська, румунська та зарубіжна літератури, румунська мова, природознавство, історія, образотворче мистецтво). Створення висловлювання шляхом використання прямої мови, діалогу, звертання (українська, румунська та зарубіжна літератури, румунська мова, історія).						
<u>Учень (учениця):</u> знає загальні відомості про лексичне значення слова, синоніми, антоніми, омоніми, пряме і переносне значення слова; фразеологізми; пояснює (у нескладних контекстах) значення відомих слів, уміє користуватися тлумачним та перекладними (українсько-румунським і румунсько-українським) словниками; постійно поповнює власний словниковий запас; добирає до слів синоніми й антоніми та вживає їх у мовленні;	13	ЛЕКСИКОЛОГІЯ. ФРАЗЕОЛОГІЯ Слово. Лексичне значення слова. Однозначні і багатозначні слова. Вживання багатозначних слів у прямому та переносному значеннях. <i>Культура мовлення.</i> Вживання слів відповідно до їх значення. Доречне використання слів у переносному значенні. Власне українська та запозичена лексика.	Відомості з теорії Особливості будови роздуму. Практичні навички Збирання та систематизація матеріалу, мовних засобів для твору відповідно до задуму висловлювання, стилю і типу мовлення. Редагування тексту (виправлення лексичних помилок, доречне використання багатства лексичного складу української літературної мови (синонімів, антонімів тощо)).	4	<u>Сталий розвиток й екологічна грамотність.</u> <u>Громадянська активність.</u> <u>Підприємницька й фінансова грамотність.</u> <u>Здоров'я і безпека.</u>	Спілкування державною мовою.

використовує слова в переносному значенні; наводить приклади омонімів, уводить їх у нескладні речення; аргументовано доводить належність слова до певної групи лексики;		Активна й пасивна лексика української мови: застарілі слова (архаїзми й історизми), неологізми, пароніми. Групи слів за вживанням: загальноновживані й стилістично забарвлені слова, діалектні, професійні слова й терміни, просторічні слова. Офіційно-ділова лексика.	Складання усного твору-роздуму на основі власного життєвого досвіду, за картою, використовуючи слова в переносному значенні, однозначні та багатозначні слова. Знаходження відповідників між власне українськими та запозиченими словами. Усний переказ тексту художнього стилю з діалогом. Складання діалогу відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної з життєвим досвідом учнів. Знаходження з допомогою фразеологічних словників відповідників фразеологізмів української мови фразеологізмам румунської мови. Участь у дискусії на теми, пов'язані з сьогоденням. <i>Таблиця 1</i>		Школа майбутнього... Яка вона? Ким би я хотів/ла стати у майбутньому? Князь Володимир Великий – визначний український державний діяч. Як у нашій сім'ї святкують Різдво? Рух – це життя. Які пісні співають у нас сьогодні? <i>Таблиця 2</i>	Підприємницька компетентність. Соціальна й громадянська компетентності. Загальнокультурна компетентність. Здоров'язбережувальна компетентність. <i>Таблиця 3</i>
Міжпредметні зв'язки. Використання синонімів, антонімів, паронімів, багатозначних слів, омонімів в усній народній творчості (епітет, метафора, гіпербола) та порівняння з відповідниками в румунській мові, літературі (українській, румунській та зарубіжній). Доцільне використання багатства лексики української мови у художньому жанрі – літописі (історія, українська, румунська та зарубіжна літератури, румунська мова).						
<u>Учень (учениця):</u> знає, що вивчає фонетика, графіка, орфоепія, орфографія;	30	ФОНЕТИКА. ОРФОЕПІЯ. ГРАФІКА. ОРФОГРАФІЯ Поняття про фонетику.	Практичні навички Аудіювання. Слухання-розуміння текстів	3 1	<u>Громадянська активність.</u>	Спілкування державною мовою.

знає алфавіт, співвідношення звуків і букв; визначає звукове значення букв у слові; ділить слово на склади; правильно робить фонетичний запис слова, чітко застосовує схему фонетичного розбору; вимовляє звуки і ставить наголос у словах відповідно до норм української літературної мови; вміло застосовує вивчені орфоепічні та орфографічні правила; правильно записує слова з вивченими орфограмами; знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил, наводить аналогічні приклади; поважає закон та правові норми, зокрема норми українського мовного законодавства; знаходить і виправляє орфоепічні та орфографічні помилки відповідно до вивчених правил, вміє користуватися орфоепічним словником; досліджує і відтворює в художніх образах довкілля, використовуючи засоби милозвучності української мови; розрізняє в словах ненаголошені й наголошені голосні, дзвінки й	Звуки мовлення. Звуки голосні та приголосні. Приголосні тверді та м'які. Приголосні дзвінки та глухі. Вимова звуків, що позначаються буквами <i>Г</i> і <i>Г</i>. Знаки письма. Алфавіт. Звукове значення букв Я, Ю, Є, Ї. Правильна їх вимова. Склад. Основні правила переносу. Звуковий запис слів (транскрипція). Фонетичний розбір слова. Наголос. Ознайомлення з орфоепічним словником. <i>Культура мовлення</i>. Правильне наголошування широковживаних слів. Наголошені та ненаголошені голосні, їх вимова і позначення на письмі. <i>[e], [u], [o]</i> в коренях слів. <i>Культура мовлення</i>. Правильна вимова звуків, наголошених і ненаголошених голосних. Вимова і написання слів з ненаголошеним <i>[a]</i>. Вимова приголосних звуків та позначення їх на	діалогічного і монологічного характеру, розмовного, художнього, наукового стилів; різних типів текстів: розповіді, опису, роздуму; жанрів мовлення: оповідання, замітки, статті, казки, легенди, вірша, переказу, пісні, колядки. Виразне читання текстів різних жанрів із дотриманням правил орфоепії. Правильне наголошування слів у своєму мовленні та мовленні інших людей. Складання сенканів із використанням слів з подвійним наголосом та слів із складними випадками наголошування. Складання усних творів-роздумів про довкілля, використовуючи засоби милозвучності української мови. Читання вголос віршів, скоромовок з метою вправлення у вимові звуків, складних для вимови носіями румунської мови ([г], [х], [д'], [л], [л'] та ін.). Колективне складання	<u>Здоров'я і безпека.</u> <u>Сталий розвиток й екологічна грамотність.</u> Не ламай калину! Всяка праця звеличує людину. Козацькому роду нема переводу. Що значить Великодне свято? Таблиця 2	Здоров'язбережувальна компетентність. Підприємницька компетентність. Уміння вчитися впродовж життя. Інформаційно-комунікативна компетентність. Соціальна і громадянська компетентності. Загальнокультурна компетентність. Таблиця 3
---	---	---	---	--

глухі, тверді й м'які приголосні; уміє перевірити ненаголошений голосний; знає ряд слів з ненаголошеними голосними, правопис яких треба запам'ятати; чітко вимовляє українські приголосні звуки, зокрема важкі для вимови носіями румунської мови ([г], [х], [д'], [л], [л'] та ін.); спостерігає, аналізує, проводить мовні експерименти (вимова звуків в українській та румунській мовах); знає причину спрощення в групах приголосних, приклади спрощення у вимові й на письмі та лише у вимові; застосовує практично правила чергування [у] з [в], [і] з [й]; знає основні правила написання м'якого знака, апострофа і правила, коли м'який знак чи апостроф не пишуть; помічає і виправляє помилки на ці правила; уміє чітко і грамотно формулювати думку, дотримуючись орфографічних норм української мови; уміє записувати фонетично слова з подовженими м'якими приголосними і слова, в яких є збіг	письмі. Уподібнення дзвінких і глухих приголосних. Спрощення в групах приголосних. Основні випадки чергування [у] з [в], [і] з [й]. Позначення м'якості приголосних м'яким знаком (ь). Правила вживання м'якого знака. Вимова і написання сполучень йо,ьо. Правила вживання апострофа. Правильна вимова та написання слів з апострофом. Подвоєні букви на позначення подовжених м'яких приголосних та збігу однакових приголосних звуків.	словничка часто вживаних слів, у яких трапляються помилки при наголошуванні. Аудіозапис декламування творів, привітання, звертання з метою удосконалення правильної вимови звуків, слів. Запис за алфавітом улюблених українських народних казок. Усний докладний переказ української народної казки з елементами опису (людини, предметів, тварин) і роздуму. Докладний письмовий переказ тексту розповідного характеру з елементами опису зовнішності людини. <i>Таблиця 1</i>	2		
---	---	---	----------	--	--

однакових правильно робить фонетичний розбір таких слів.					
Міжпредметні зв'язки. Вміння передавати засобами виразності особливості читання художнього тексту різного типу: опис, роздум, розповідь. Розмаїтість (колеритність) особливості вимови звуків в українській та румунській мові. (українська література, румунська мова та література, природознавство, історія).					
Учень (учениця): знає визначення основи слова і закінчення змінюваних слів, кореня, префікса, суфікса як значущих частин слова; уміє застосовувати ці визначення практично: відділяти закінчення слів від основи, поділяти основу на значущі частини; добирає спільнокореневі слова, слова з однаковими префіксами, з однаковими суфіксами, правильно вживає їх у мовленні; знає умови, за яких відбувається чергування голосних і приголосних звуків, наводить приклади, виконує ці чергування у власному мовленні; складає лист, правильно надписує конверт відповідно до вимог офіційно-ділового стилю; правильно записує слова з вивченими орфограмами; уміє чітко висловлювати власну громадянську позицію, використовуючи складні слова та стилістичні можливості словотвору.	20	БУДОВА СЛОВА. СЛОВОТВІР. ОРФОГРАФІЯ. Основа слова і закінчення змінних слів. Корінь, суфікс, префікс, закінчення – значущі частини слова. Культура мовлення. Використання спільнокорених слів як засобу зв'язку речень у тексті. Запобігання помилкам, пов'язаним з неправильним уживанням спільнокорених слів. Найпоширеніші випадки чергування голосних у коренях слів. Чергування о, е з і. Чергування е з о після ж, ч, ш, й. Чергування приголосних звуків. Основні способи словотворення: суфіксальний, префіксальний, суфіксально-префіксальний, осново-скла-	Відомості з теорії Особливості будови опису. Офіційно-діловий стиль. Ділові папери. Лист. Адреса. Практичні навички Складання казки за поданим початком зі зменшуваними та згрубілими словами. Створення портретних характеристик улюблених літературних героїв з використанням слів із префіксами та суфіксами, що надають значення збільшеності, пестливості тощо. Твір-розповідь або роздум за картиною у художньому стилі. Написання листа до улюбленого письменника, відомої людини (у паперовому та електронному варіанті). Підписування конверта.	1 <	

		дання. Перехід слів з однієї частини мови в іншу. Зміни приголосних при словотворенні. <i>Культура мовлення.</i> Дотримання в усному мовленні й на письмі літературних норм чергування голосних і приголосних звуків. Сполучні голосні <i>о, е</i> в складних словах. Написання разом і через дефіс слів з пів-. Написання складних слів разом і через дефіс. Вимова і написання префіксів з- (зі-, с-), роз-, без-, через-. Вимова і написання префіксів під-, від-, над-, пре-, при-, прі-.	Замітка в газету (зі шкільного життя). Диктант. <i>Таблиця 1</i>	1 1	Яким видам спорту я надаю перевагу і чому? Які народні символи українців та румунів вам добре відомі? <i>Таблиця 2</i>	Здоров'язбе-режувальна компетентність. Інформаційно-комунікативна компетентність. <i>Таблиця 3</i>
Міжпредметні зв'язки. Використання суфіксів, префіксів, спільнокореневих слів, складних слів в епітетах, гіперболах, порівняннях для створення оповідання, художнього опису, аналізу художнього твору і його частин (українська, румунська та зарубіжна літератури, румунська мова, природознавство, історія, образотворче мистецтво).						
<u>Учень (учениця):</u> формулює вивчені правила, наводить до них приклади, правильно записує слова з вивченими орфограмами; уміє толерантно ставитися до різних поглядів;	2	ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО У 5-МУ КЛАСІ	Практичні навички <i>Переклад.</i> Переклад з румунської мови українською слів, словосполучень, речень, невеликих за обсягом нескладних у лексичному і стилістичному відношенні текстів вивчених стилів,	2	<u>Сталий розвиток й екологічна освіта.</u> <u>Підприємництво і фінансова грамотність.</u> <u>Здоров'я і безпека.</u>	Спілкування державною мовою. Соціальна і громадянська активність. Загальнокультурна

висловлюється, не дискримінуючи інших.			типів і жанрів мовлення, в т. ч. текстів розповідного характеру з елементами опису (людини, окремого предмета, тварини) і роздуму. Обговорення літературних творів, прочитаних мовою оригіналу та в перекладі українською. <i>Таблиця 1</i>		<u>Громадянська активність.</u> Шануй сам себе, шануватимуть і люди тебе. Як я дбаю про своє здоров'я? <i>Таблиця 2</i>	компетентність. Уміння вчитися впродовж життя. Здоров'язбезрежувальна компетентність. Інформаційно-комунікативна компетентність. <i>Таблиця 3</i>
--	--	--	---	--	---	---

6 клас
(122 год.; 3,5 год. на тиждень)
(4 год. – резерв годин для використання на розсуд учителя)

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! У колонці «Мовленнєва змістова лінія», крім необхідного теоретичного матеріалу, зазначено обов’язкові (помічені жирним шрифтом) та бажані види роботи, які вчитель може замінити відповідно до потреб та інтересів конкретного класу.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	К-сть годин 102	Зміст навчального матеріалу		К-сть годин 16	Соціокультурна змістова лінія (наскрізні змістові лінії)	Діяльнісна змістова лінія (компетентності)
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія			
<u>Учень (учениця):</u> уміє пояснити, завдяки яким мовним, інтонаційним засобам українська мова багата, мелодійна, самодостатня; використовує українську мову як державну для духовного, культурного й національного самовияву; виявляє цікавість до способу життя та культури українців; цінує українську мову як державну – чинник національної ідентичності; усвідомлює, що, вивчаючи державну мову, збагачує рідну, готується до міжкультурного діалогу.	1	ВСТУП Краса і багатство української мови.	Відомості з теорії Повторення вивченого про спілкування і мовлення; види мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо). Загальне уявлення про ситуацію спілкування: той, хто говорить (пише), – адресат мовлення; тема й основна думка висловлювання; мета і місце спілкування (практично). Засоби спілкування (мовленнєві та немовленнєві). <i>Таблиця 4</i>	1	<u>Громадянська</u> <u>відповідаль-</u> <u>ність.</u> <u>Екологічна</u> <u>безпека і</u> <u>сталий</u> <u>розвиток.</u> Я живу в країні України – державі демократії і культури. Якою є міжнародна роль державних символів України. Назви ці символи порумунськи та званою	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Соціальна і громадянська компетентності. <i>Таблиця 6</i>

					іноземною мовою. <i>Таблиця 5</i>	
<u>Учень (учениця):</u> знає, що вивчає фонетика, графіка, орфоепія, орфографія; уміє співвідносити звуки і букви, вимовляти звуки і ставити наголос у словах відповідно до норм української літературної мови; визначає причину уподібнення та спрощення в групах приголосних; застосовує практично основні правила написання м'якого знака, апострофа і правила, коли м'який знак чи апостроф не пишуть; знаходить основу слова і закінчення змінюваних слів, корінь, префікс, суфікс; добирає спільнокореневі слова; правильно пише слова з зазначеними орфограмами; складає словосполучення і речення; визначає види речень; розставляє розділові знаки у простому і складному реченнях, у діалозі, при прямій мові; порівнює лінгвістичні та культурні явища рідної і державної мов; прагне поглиблювати знання з державної мови, щоб грамотно і	12	ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВІВЧЕНОГО Фонетика, графіка, орфографія, орфоепія. Співвіднесеність звуків і букв. Наголос. Уподібнення та спрощення приголосних. Правопис слів з м'яким знаком та апострофом. Написання слів іншомовного походження. Основа слова і закінчення змінних слів. Корінь, суфікс, префікс, закінчення – значущі частини слова. Орфограми в них. Написання складних слів разом і через дефіс. Словосполучення і речення. Види речень за метою висловлювання, за інтонацією. Члени речення (у тому числі однорідні члени). Звертання. Розділові знаки у простому реченні. Просте і складне речення.	Відомості з теорії Повторення вивченого про текст. Структура тексту: зачин, основна частина, кінцівка. Складний план готового тексту. Види зв'язку речень у тексті (практично). «Дане» («відоме») і «нове» у реченнях тексту. Мовні засоби організації тексту. Основні прийоми поширення тексту (практично). Практичні навички Читання (мовчки і вголос) Читання невеликих за обсягом нескладних текстів вивчених стилів, типів і жанрів мовлення. Формування читацького інтересу і потреби читати книжки. Вдосконалення умінь читати вголос і мовчки, користуватись вивчальним та ознайомлювальним видами читання. Вибіркове читання. Розвиток умінь висловлювати оцінні судження про	2	Громадянська відповідальність. Екологічна безпека і сталий розвиток. Підприємливість і фінансова грамотність. Чим мені подобається українська мова. Народна творчість – одне із джерел розвитку національної культури і презентації цієї культури у світі. Екологічна грамотність і здоровий спосіб життя. <i>Таблиця 5</i>	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Соціальна і громадянська компетентності. Компетентності у природничих науках і технологіях. <i>Таблиця 6</i>

безпечно комунікувати в інформаційному просторі, розпізнавати маніпулятивні технології та протистояти їм; враховує вплив слова на фізичне та психічне здоров'я людини, відповідально використовує мовні виражальні засоби.		Кома між простими реченнями у складному. Пряма мова і діалог (полілог). Розділові знаки при прямій мові та діалозі.	прочитане. Аналіз уживання мовних засобів. Розвиток умінь сприймати емоційне забарвлення та образну мову художнього (науково-популярного) тексту, уявляти в образах прочитане. Контроль розуміння фактичного змісту (вибір правильної відповіді з кількох даних). <i>Таблиця 4</i>			
Міжпредметні зв'язки. Особливості звукової організації художнього тексту. Прислів'я, приказки, співвідносні зі словосполученням і реченням. Звертання, пряма мова, діалог у художніх творах (українська, румунська та зарубіжна літератури). Використання географічних назв під час повторення орфограм (географія).						
<u>Учень (учениця):</u> знає, що вивчає морфологія; вміє розпізнавати самостійні і службові частини мови, вигук; усвідомлює загальне значення іменника, його морфологічні ознаки, правильно відмінює іменники, визнає їх граматичні ознаки і синтаксичну роль; утворює імена по батькові, уміє їх записувати і правильно відмінювати; використовує правильно відмінювані та невідмінювані іменники у мовленні; знаходить слова з вивченими орфограмами і пояснює їх	25	МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЧАСТИН МОВИ (Самостійні і службові частини мови. Вигук) Іменник Іменник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники, що означають назви істот і неістот (повторення). Загальні і власні назви. Велика буква і лапки у власних назвах. <i>Культура мовлення.</i>	Відомості з теорії Повторення відомостей про стилі мовлення. Поняття про офіційно-діловий стиль мовлення. Повторення вивченого про типи мовлення. Особливості побудови опису приміщення і природи. Поеднання в одному тексті різних типів мовлення (розповіді й опису, розповіді з елементами роздуму).	2	<i>Громадянська відповідальність. Екологічна безпека і сталий розвиток. Підприємливість і фінансова грамотність.</i> Українська і румунська хата в моєму краї. Що в хаті є оберегом? На стіні –	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Соціальна і громадянська компетентності. Компетентності у природничих науках і технологіях.

правилами; записує правильно слова з вивченими орфограмами, знаходить і виправляє в чужому і своєму тексті помилки на вивчені правила; усвідомлює особливості української мови у вживанні відмінкових форм іменників з прийменниками, відмінність таких форм від форм рідної мови; характеризує іменники за відмінами; правильно відмінює іменники; використовує відмінкові закінчення іменників I–IV відмін, а також незмінювані іменники; визначає способи творення іменників; правильно записує іменники з суфіксами, в яких є букви е, и, і; знаходить в іменниках суфікси, пояснює особливості їх написання; уміє утворювати, записувати й відмінювати чоловічі та жіночі імена по батькові; відмінює окремі типи прізвищ; робить повний розбір іменника як частини мови; використовує ефективно засвоєні знання та комунікативні стратегії для співпраці в групі;	Використання в мові іменників-синонімів. Рід іменників (повторення). Іменники спільного роду. <i>Культура</i> мовлення. Запобігання помилкам у визначенні роду окремих іменників (<i>біль, тюль, зал, рояль</i>), зокрема іменників середнього роду. Узгодження з іменниками спільного роду прикметників, займенників та дієслів минулого часу. Число іменників (повторення). Іменники, що мають форму тільки однини або тільки множини (загальне ознайомлення). Відмінки іменників. Кличний відмінок в українській мові. <i>Культура</i> мовлення. Вживання прийменників з відмінковими формами іменників в українській мові. Синоніміка деяких відмінкових конструкцій: <i>купив – сіль (солі), хліб (хліба); твоїм ім'ям (іменем); пас ягнята</i>	Практичні навички Аудіювання (слухання і розуміння прослуханого) <i>Аудіювання</i> розповідей, пояснень учителя (чи іншої особи), відповідей учнів; доступних текстів вивчених стилів, типів і жанрів мовлення. Вибіркове аудіювання окремих фрагментів (речень) тексту із завданням (сформулювати відповідь на запитання, відтворити контекст уживання слова). Постановка запитань до окремих речень і фрагментів тексту. <i>Таблиця 4</i>	образок... Ніщо не коштує так дешево і не цінується так дорого, як ввічливість. Чи замінить Інтернет книгозбірні? <i>Таблиця 5</i>	Підприємницька компетентність. Загальнокультурна компетентність. Інформаційно-комунікативна компетентність. <i>Таблиця 6</i>
--	--	---	--	--

здійснює самооцінювання результатів власної діяльності, рефлексію; користується різними джерелами довідкової інформації (словники, енциклопедії, онлайн-ресурси тощо); використовує інтернет-ресурси для отримання нових знань так, щоб не зашкодити здоров'ю.	(ягнят). Типи відмін іменників. Відмінювання іменників I відміни. Відмінювання іменників II відміни. Особливості відмінювання іменників чоловічого роду в родовому відмінку. Відмінювання іменників III і IV відмін. Особливості відмінювання іменників, що вживаються тільки в множині. Незмінювані іменники іншомовного походження (загальне ознайомлення). <i>Культура мовлення.</i> Правильне вживання незмінюваних іменників у мові. Основні способи творення іменників, найчастіше вживані суфікси: -ок-, -ник-, -ар-, -уся-, -іст-(-ист-), -ство (-цтво), -тель, -ець, -ач (за вибором учителя). Не з іменниками. Букви е, и, і в суфіксах -ечок-, -ечк-, -ичк-, -інн(я), -енн(я), -инн(я), -ив(о), -ев(о). Написання і відмінювання чоловічих та жіночих імен				
---	---	--	--	--	--

		по батькові. Відмінювання окремих типів прізвищ в українській мові. Розбір іменника як частини мови.				
Міжпредметні зв'язки. Слова з суфіксами зменшувально-пестливого значення та суфіксами на означення згрубілості в художніх творах (українська, румунська та зарубіжна літератури). Велика буква у власних назвах (історія, географія).						
<u>Учень (учениця):</u> знає визначення прикметника, його морфологічні ознаки, основні способи творення; розпізнає прикметники у тексті, визначає групу прикметників за значенням, його граматичні ознаки, правильно утворює ступені порівняння прикметників, використовує ступеньовані форми у мовленні; визначає роль прикметника у реченні; правильно поєднує прикметники з іменниками, дотримується порядку слів у реченні; знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил, правильно записує суфіксальні форми та складні прикметники (вивчені орфограми); знаходить і виправляє помилки відповідно до вивчених правил; визначає спосіб творення прикметника, засоби творення,	20	Прикметник Прикметник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Якісні, відносні та присвійні прикметники. Повні і короткі форми прикметників. <i>Культура мовлення.</i> Використання в мовленні прикметників-синонімів. Ступені порівняння якісних прикметників. Утворення вищого ступеня порівняння прикметників за допомогою суфікса -іш- або -ш- чи слів більш або менш, найвищого ступеня порівняння прикметників за допомогою часток (префіксів) най, як, що. <i>Культура мовлення.</i> Запобігання помилкам у використанні форм вищого і найвищого ступенів.	Практичні навички Говоріння Діалог. Розігрування готового діалогу з опорою на текст. Відтворення озвученого діалогу. Розігрування діалогу на основі ілюстрації, яка відображує конкретну ситуацію спілкування. Самостійне розширення реплік діалогу. Складання діалогу відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної з особистими враженнями, спостереженнями, життєвим досвідом учнів. Усний докладний і вибірковий переказ (за простим і складним планом) художніх текстів	3	<u>Громадянська відповідальність.</u> <u>Екологічна безпека і сталий розвиток.</u> <u>Здоров'я і безпека.</u> Робиш добро – не кайся, робиш зло – зла сподівайся. Мої спостереження за природою. Моя улюблена пора року. Якою я побачив зиму вчора на прогулянці. Як замерзала (або скресала)	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Соціальна і громадянська компетентності. Компетентності у природничих науках і технологіях. Підприємницька компетентність. Загальнокультурна компетентність.

визначає, від якої частини мови можуть утворюватися прикметники; уміє утворювати прикметники з відповідним емоційним відтінком значення; знає прикметники з префіксами ультра-, екстра-, архі-, а також пре-; пише правильно частку НЕ з прикметниками, Н і НН у прикметниках пояснює правила написання; робить повний розбір прикметника як частини мови (відповідно до вивчених ознак); користується ефективно навчальними стратегіями для самостійного вивчення тем; використовує комунікативні стратегії для формулювання власних пропозицій і рішень; спостерігає, аналізує, проводить мовні експерименти; оцінює критично результати людської діяльності. вивчає морфологію державної мови з використанням спеціальних програмних засобів, ігор, соціальних мереж, створює інформаційні об'єкти українською мовою; спілкується державною мовою за допомогою використання	Прикметники твердої і м'якої груп, відмінювання їх. Способи творення прикметників: а) творення якісних прикметників від іменників (-н-, -к-, -ат-, -ист-); б) творення якісних прикметників від дієслів (-лив-, -к-, -уч-;,-юч-); в) творення відносних прикметників від іменників (-ськ-; -зьк-; -цьк-; -ан-; -ян-, -н-, -ов-, -ев-). Найпоширеніші префікси при творенні прикметників: без-, не-. <i>Культура мовлення.</i> Творення збільшувальних, згубілих, зменшувальних та пестливих форм якісних прикметників (-езн-, -енн-, -ущ-, -ющ-, -еньк-, -есеньк-). Творення якісних прикметників, які виражають невелику міру якості (-ав-, -яв-, -уват-, -юват-). Творення якісних прикметників за допомогою префіксів пре-, ультра-, екстра-, архі-. Не з прикметниками.	розповідного характеру з елементами опису приміщення, природи та роздуму. Створення монологічного висловлювання – розповіді, опису, роздуму за поданим планом і без нього, за опорними словами, словосполученнями, за картиною. Усний опис (за простим планом) приміщення, природи на основі особистих вражень і за картиною. Усний роздум про вчинки людей на основі власних спостережень і особистих вражень. <i>Таблиця 4</i>	річка. Я бачив дивну в природі картину. Перші весняні квіти. <i>Таблиця 5</i>	Інформаційно-комунікативна компетентність. <i>Таблиця 6</i>
---	---	---	--	--

інформаційно-комунікаційних технологій; застосовує критично ІКТ для пошуку, обробки, аналізу та відбору інформації.		Одна і дві букви н у прикметниках. Написання складних прикметників разом і через дефіс. Перехід прикметників в іменники. Розбір прикметника як частини мови.				
Міжпредметні зв'язки. Використання прикметників для точного опису предметів, явищ і подій (географія, історія). Прикметники в епітетах і метафорах (українська, румунська і зарубіжна літератури).						
Учень (учениця): усвідомлює загальне значення числівника, його морфологічні ознаки, особливості сполучуваності з іншими словами у реченні; розпізнає числівники, визначає їх граматичні ознаки, правильно вживає числівники для позначення дат; утворює відмінкові форми числівників, зокрема паралельні, й уживає їх у мовленні; розпізнає прості й складні числівники; правильно їх записує; знаходить вивчені орфограми, пояснює їх за допомогою орфографічних правил, правильно записує числівники з вивченими орфограмами; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила;	21	Числівник Числівник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням. Числівники кількісні (на означення цілих чисел, дробові, збірні) і порядкові. Числівники прості, складні і складені. <i>Культура мовлення.</i> Правильне вживання в мові відмінкових форм іменників при кількісних числівниках (у тому числі дробових і збірних). Відмінювання кількісних числівників. Буква ь на кінці числівників та перед закінченням у непрямих відмінках (загальне ознайомлення).	Практичні навички Письмо Написання переказів (за простим і складним планом). Докладний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами опису (приміщення, природи) та роздуму. Вибірковий переказ наукового тексту. Написання творів (за простим планом). Твір-опис (приміщення, природи) на основі особистих вражень і за картиною. Твір-роздум про вчинки людей на основі власних спостережень і особистих вражень.	4	<u>Громадянська відповідальність.</u> <u>Екологічна безпека і сталий розвиток.</u> <u>Підприємливість і фінансова грамотність.</u> <u>Здоров'я і безпека.</u> Чи готовий ти шматком хліба поділитись? Поясни роль економічної грамотності для забезпечення суспільства	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Соціальна і громадянська компетентності. Компетентності у природничих науках і технологіях. Підприємницька компетентність.

відмінює правильно порядкові числівники; зокрема ті, що позначають дати; виконує розбір числівника як частини мови. вирішує комунікативні та навчальні проблеми, застосовуючи логічно-математичний інтелект; формулює точні визначення державною мовою та логічно обґрунтовує висловлену думку; використовує математичні методи (графіки, схеми) для вирішення комунікативних завдань; уміє аналізувати родинний бюджет і пропонує варіанти його раціонального розподілу; оцінює економічні ініціативи та екологічну діяльність; виявляє лідерські якості.		<i>Культура мовлення.</i> Правильне вживання форм, у т. ч. паралельних, непрямих відмінків кількісних числівників. Відмінювання порядкових числівників. Написання складних і складених числівників. Написання разом порядкових числівників з -тисячний (загальне ознайомлення). <i>Культура мовлення.</i> Правильне вживання числівників для позначення дат, часу (годин); (з <i>двадцять четвертим серпня, вісімнадцяте лютого, п'ята година ранку, сімнадцята година двадцять хвилин, о чотирнадцятій годині</i> й т. ін.). Розбір числівника як частини мови.	<i>Ділові папери. План роботи. Оголошення.</i> Таблиця 4		хлібом. Потреба оволодівати фінансовою грамотністю в інтересах родини. Таблиця 5	Загально-культурна компетентність. Таблиця 6
Міжпредметні зв'язки. Правильне використання форм числівників (література (українська, румунська та зарубіжна), математика, економіка, історія, географія, хімія, фізика).						
<u>Учень (учениця):</u> знає визначення займенника, його морфологічні ознаки, синтаксичну роль; засоби утворення неозначених і заперечних займенників;	18	Займенник Займенник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди займенників за значенням (загальне	Практичні навички <i>Допис</i> інформаційного характеру (зі шкільного життя) у газету. <i>Диктант.</i> Таблиця 4	3	<i>Громадянська відповідальність.</i> <i>Екологічна безпека і сталий розвиток.</i>	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя.

знаходить в реченні займенники, визначає їх розряд, граматичні ознаки, правильно вживає займенники у мовленні; усвідомлює появу Н в 3 особі однини особових займенників; записує правильно неозначені займенники, пояснює їх написання; знає правила написання займенників, зокрема і з прийменниками, послуговується правилами; уміє правильно відмінювати займенники кожного розряду; використовує правильно займенники для зв'язку речень у тексті; вживає займенники Ви, Ваш у ввічливо-пошанному значенні; розбирає займенник як частину мови; дотримується норм української літературної мови та мовленнєвого етикету, що є виявом загальної культури людини; презентує власні ідеї та ініціативи зрозуміло, грамотно, використовуючи доцільні виражальні засоби.	ознайомлення). Написання прийменників із займенниками окремо (повторення). Особові та зворотний займенники, їх відмінювання. Н в особових займенниках 3-ї особи після прийменників (<i>він – його – йому – у нього – на ньому; вона – її – їй – на ній – у неї – з нею</i>). <i>Культура мовлення.</i> Правильне вживання особових займенників (відповідно до змісту попереднього речення). Питальні і відносні займенники, їх відмінювання. <i>Культура мовлення.</i> Вживання займенників (відносних) для зв'язку речень у тексті. Неозначені і заперечні займенники, їх утворення та відмінювання. Дефіс у неозначених займенниках. Ні в заперечних займенниках. Присвійні, вказівні, означальні займенники, їх відмінювання.		<u>Здоров'я і безпека.</u> Мій шкільний товариш. У школі нудно не буває! Як пов'язані загально-рельєфні цінності із загально-культурною грамотністю? Таблиця 5	Соціальна і громадянська компетентності. Компетентності у природничих науках і технологіях. Підприємницька компетентність. Загальнокультурна компетентність. Таблиця 6
---	--	--	---	--

		<i>Культура мовлення.</i> Вживання займенників Ви, Ваш у ввічливо-пошанному значенні при звертанні до однієї особи. Розбір займенника як частини мови.				
Міжпредметні зв'язки. Використання займенників у відповідях учнів на уроках історії, географії, української, румунської та зарубіжної літератур, предметах природничо-математичного циклу.						
<u>Учень (учениця):</u> уміє розпізнавати вивчені частини мови; аналізує орфограми в них; виконує повний граматичний розбір вивчених частин мови; здійснює самооцінювання досягнень; відповідає за результати учіння, наполегливо, внутрішньо мотивує впевненість в успіху; прагне використовувати українську мову в різних життєвих ситуаціях; удосконалює мовну інтуїцію, власне мовлення впродовж життя, руйнує власний мовний бар'єр; уміє розв'язувати конфлікти у комунікативних ситуаціях: переконує, аргументує, досягає взаєморозуміння (компромісу) в ситуаціях міжкультурного спілкування.	5	ПОВТОРЕННЯ В КІНЦІ РОКУ Іменник, прикметник, числівник, займенник. Орфограми в іменних частинах мови.	Практичні навички Переклад з румунської мови речень із вивченими частинами мови, діалогів, невеликих розповідних текстів (у тому числі з елементами опису приміщення і природи) та роздумів. Таблиця 4	1	<u>Здоров'я і безпека.</u> <u>Громадянська відповідальність.</u> <u>Екологічна безпека і сталий розвиток.</u> Я і учитель – партнери навчального процесу! Вчуся партнерства коректно. Яку поведінку називають «скованою», а яку – «розкутою»? Таблиця 5	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Соціальна і громадянська компетентності. Компетентності у природничих науках і технологіях. Таблиця 6

7 клас
(87 год.; 2,5 год. на тиждень)
(3 год. – резерв годин для використання на розсуд учителя)

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! У колонці «Мовленнєва змістова лінія», крім необхідного теоретичного матеріалу, зазначено обов’язкові (помічені жирним шрифтом) та бажані види роботи, які вчитель може замінити відповідно до потреб та інтересів конкретного класу.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	К-сть годин 66	Зміст навчального матеріалу		К-сть годин 18	Соціокультурна змістова лінія (наскрізні змістові лінії)	Діяльнісна змістова лінія (компетентності)
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія			
<u>Учень (учениця):</u> визначає основні етапи розвитку української мови; вдосконалює комунікативні вміння щодо володіння українською мовою.	1	ВСТУП Основні етапи історії розвитку української мови.	Відомості з теорії Повторення вивченого про текст і стилі мовлення. Практичні навички Удосконалення роботи щодо визначення структурних особливостей тексту. Поглиблення поняття про загальні мовні засоби міжфразового зв’язку речень у тексті. Складання плану колективно та самостійно, добір заголовка до тексту. Складання власного висловлювання за самостійно складеним планом. Пояснення доцільності вибору стилю мовлення щодо розкриття теми. <i>Таблиця 7</i>	1	<u>Громадянська активність.</u> <u>Підприємницька і фінансова грамотність.</u> <u>Здоров’я і безпека.</u> Для народу свого велика кожна з мов... (В. Забаштанський). Твій обов’язок – екологія слова. <i>Таблиця 8</i>	Спілкування державною мовою. Здоров’язберужувальна компетентність. Соціальна і громадянська компетентності. <i>Таблиця 9</i>

<u>Учень (учениця):</u> розрізняє вивчені частини мови; вміє робити граматичні розбори іменника, прикметника, числівника, займенника; користується на практиці вивченими орфограмами; знає частини мови, визначає граматичні ознаки слів, що належать до певних частин мови; уміє знаходити вивчені орфограми, пояснювати їх за допомогою правил, правильно писати слова з вивченими орфограмами.	5	ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО Частини мови (іменник, прикметник, числівник, займенник). Вивчені групи орфограм.	Відомості з теорії Типи мовлення: розповідь, опис, роздум. Практичні навички Усний твір-розповідь за прочитаною поза програмою художньою книгою, актуальною для сьогодення, в межах вікової тематики. Складання пам'ятки про права та обов'язки дітей перед батьками, батьків перед дітьми з використанням вивчених частин мови. Аудіювання радіопередач на екологічні теми. Відтворення змісту народних прислів'їв, приказок, що містять числівники. Таблиця 7	1	<u>Підприємницька і фінансова активність.</u> <u>Здоров'я і безпека.</u> <u>Громадянська активність.</u> Як екологічна культура забезпечує здоров'я людини. Не місце красить людину, а людина – місце. Таблиця 8	Спілкування державною мовою. Інформаційно-комунікативна компетентність. Соціальна і громадянська компетентності. Здоров'язбережувальна компетентність. Уміння вчитися впродовж життя. Таблиця 9
Міжпредметні зв'язки. Використання числівників у народній творчості (література українська, румунська, зарубіжна). Ввічливі форми займенників у створенні власних висловлювань тощо (українська література, румунська мова і література, математика, історія, географія, біологія).						
<u>Учень (учениця):</u> знає визначення дієслова як частини мови, його морфологічні ознаки; основні форми дієслова; способи творення часових форм дієслів дійсного способу;	16	МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ Дієслово Дієслово: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: неозначена форма (інфінітив); особові форми; безособові форми;	Відомості з теорії Публіцистичний стиль мовлення. Практичні навички Створення монологічного та діалогічного мовлення публіцистичного стилю з урахуванням ситуації спілкування.	1	<u>Сталий розвиток й екологічна грамотність.</u> <u>Здоров'я і безпека.</u> <u>Громадянська активність.</u>	Спілкування державною мовою. Інформаційно-комунікативна компетентність.

уміє утворювати форми умовного і наказового способів; розрізняє в реченні дієслова, визначає їх граматично визначає дієвідміни, правильно пише <i>є, и</i> в особових закінченнях I і II дієвідмін; правильно дієвідмінює дієслово <i>їсти</i> в теперішньому часі, <i>дати</i> – в простому майбутньому; уміє реагувати відповідними мовними засобами на соціальні та культурні явища в суспільстві; знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил; правильно вживає особові та часові форми дієслів, знає складні випадки дієвідмінювання; доцільно застосовує формотворчі частки <i>би, б, хай, нехай</i>; розуміє в тексті вживання форм одного способу дієслова замість іншого, пояснює доцільність такого вживання;	особливі форми. <i>Культура мовлення.</i> <i>Використання у мовленні дієслів-синонімів.</i> Не з дієсловами. Доконаний і недоконаний вид дієслова. <i>Культура мовлення.</i> Практичне засвоєння дієслівних словосполучень, у яких допускаються помилки у формі залежного слова (<i>дякувати кому? клопотатися ким? чим? турбуватися про кого? одружитися з ким? оволодіти мовою, опанувати мову, запобігати помилкам, уникати помилок...</i>). Способи дієслів (дійсний, умовний, наказовий). Творення дієслів умовного способу. Формотворчі частки би, б. Творення дієслів наказового способу. Формотворчі частки хай, нехай. Буква <i>ь</i> у дієсловах наказового способу. <i>Культура мовлення.</i> Вживання одних способів дієслів замість інших.	Усний докладний переказ тексту-роздуму публіцистичного стилю. Читання мовчки текстів дитячої преси різних за обсягом, стилів, типів і жанрів мовлення. Написання есе про красу осінньої пори за картиною з використанням безособових дієслів. Створення діалогів про роль мережі Інтернет у формуванні особистості, використовуючи різні особові форми дієслова. Докладний письмовий переказ тексту з елементами опису процесу праці. Складання пам'ятки «Здоров'я - це найцінніший скарб», використовуючи наказові та безособові дієслова. Читання й розуміння текстів та структури інструкцій з використання приладів, предметів, що відповідають віковим особливостям. <i>Таблиця 7</i>	2 <u><i>Підприємницька і фінансова грамотність.</i></u> У природи немає поганої погоди. Моделювання, конструювання чи лише перегляд програми «Diskawerі»?». Чи може мати людина багато професій? <i>Таблиця 8</i>	Здоров'язберезувальна компетентність. Компетентності у природничих науках і технологіях Уміння вчитися впродовж життя. Загальнокультурна компетентність. <i>Таблиця 9</i>
--	--	--	--	---

вміє ставити перед собою цілі та досягати їх, використовуючи стилістичні можливості морфології; правильно записує слова з вивченими орфограмами, знаходить і виправляє помилки відповідно до вивчених правил; застосовує набуті знання для досягнення навчальної мети; вміє розбирати дієслово як частину мови, визначає синтаксичну роль.	Уживання інфінітива в значенні різних способів. Часи дієслова. Минулий час. Зміна дієслів у минулому часі. Наголос у деяких дієсловах минулого часу (була, несла, брала). Правопис <i>-ться, -шся</i> в кінці дієслів. Теперішній час. Майбутній час. Дієвідмінювання дієслів у теперішньому часі. Дієслова I та II дієвідмін. Букви <i>е, и</i> в особових закінченнях I та II дієвідмін. <i>Культура</i> мовлення. Практичне засвоєння особових форм дієслів, у тому числі з чергуванням кінцевого приголосного основи. Складні випадки вживання дієслів типу <i>бігти – біжать, хотіти – хочуть, молоти – мелють, ходити – ходять</i>. Безособові дієслова. Розбір дієслова як частини мови.				
Міжпредметні зв'язки. Роль дієслова у художніх засобах (тропах): метафорі, уособленні, персоніфікації (українська література, румунська література, образотворче мистецтво, музичне мистецтво).					

<u>Учень (учениця):</u> знає загальне значення дієприкметника, його морфологічні ознаки, синтаксичну роль, особливості творення; розпізнає дієприкметники у тексті (зокрема, відрізняє їх від прикметників і дієприслівників), визначає їх граматичні ознаки, правильно використовує у мовленні; визначає дієприкметникові звороти, уміє будувати речення з такими зворотами, виділяє комами дієприкметникові звороти, обґрунтовує вживання розділових знаків; усвідомлює взаємозв'язок між життєвим успіхом та знанням мови; використовує набуті знання для обрання дієвих стратегій, важливих рішень; аргументовано відстоює свою позицію; знає і правильно застосовує вивчені орфографічні	10	ДІЄПРИКМЕТНИК Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Виділення комами дієприкметникових зворотів. <i>Культура мовлення.</i> Правильна побудова речень з дієприкметниковими зворотами. Активні і пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього і минулого часів. Н у дієприкметниках та ни у прикметниках дієприкметникового походження. Написання не з дієприкметниками. Розбір дієприкметника як особливої форми дієслова.	Практичні навички Складання діалогу- дискусії про роль книги у час новітніх комп'ютерних технологій. Складання оповідання в художньому стилі за поданим початком. Складання твору-розповіді з описом улюбленого літературного героя. Усний докладний переказ тексту наукового стилю на тему, пов'язану із сьогоденням, відповідно до вікових інтересів та запитів. Читання текстів урочистих, жартівливих, нейтрального колориту. Створення висловлювання власного ставлення до подій, героїв та їхніх вчинків. Диктант. Таблиця 7	1	<u>Сталий розвиток й екологічна грамотність.</u> <u>Громадянська активність.</u> <u>Підприємницька й фінансова грамотність.</u> Колекціонування – це наука чи хобі? Чи цікавишся ти цифровими технологіями для саморозвитку і планування своєї перспективи і своєї ролі у дорослому світі? Таблиця 8	Спілкування державною мовою. Здоров'язбережувальна компетентність. Компетентності у природничих науках і технологіях. Загальнокультурна компетентність. Уміння вчитися впродовж життя. Інформаційно-комунікативна компетентність. Таблиця 9
---	-----------	---	---	----------	---	---

та пунктуаційні правила; вміє знаходити вивчені орфограми, пояснювати їх за допомогою правил, правильно писати слова з вивченими орфограмами; робить розбір дієприкметника як форми дієслова, що має ознаки і дієслова, і прикметника.						
Міжпредметні зв'язки. Використання стилістичних можливостей дієприкметника у побудові текстів різних стилів (українська література, румунська мова і література, історія, фізика, хімія, біологія, математика).						
<u>Учень (учениця):</u> вміє утворювати від дієприкметників форми на -но, -то , правильно визначати стилістичну роль таких форм, уводити їх у речення; аналізує твори мистецтва, розуміє логіку художньої форми, використовуючи безособові дієслова.	2	Безособові дієслівні форми на -но, -то Творення безособових дієслівних форм на -но, -то ; їх граматична і стилістична роль. <i>Культура мовлення.</i> Вживання в усному і писемному мовленні безособових дієслівних форм на -но, -то .	Практичні навички Складання інтерв'ю з цікавим учнем школи (переможцем олімпіад, конкурсів, спортивних змагань тощо), цікавою особистістю рідного краю (використання стилістичних можливостей безособових дієслів). Усний твір-роздум за прочитаним художнім твором. <i>Таблиця 7</i>		<i>Сталий роз- виток й еколо- гічна грамот- ність.</i> <i>Громадянська активність.</i> <i>Здоров'я і безпека.</i> Як сприймаю пораду старших учитися впро- довж життя? <i>Таблиця 8</i>	Спілкування державною мовою. Інформаційно-комунікативна компетентність. Уміння вчитися впродовж життя. <i>Таблиця 9</i>
Міжпредметні зв'язки. Використання стилістичних можливостей безособових дієслів для творення художніх образів, описів, роздумів тощо (українська література, румунська мова та література, образотворче мистецтво, географія, музичне мистецтво).						
<u>Учень (учениця):</u> знає загальне значення дієприслівника, його морфологічні ознаки, синтаксичну роль, основні	8	ДІЄПРИСЛІВНИК Дієприслівник як особлива форма дієслова (значення, морфологічні ознаки – час, вид;	Відомості з теорії Особливості побудови роздуму дискусійного характеру.	1	<i>Громадянська активність.</i> <i>Підприємницька й фінансова грамотність.</i>	Спілкування державною мовою.

способи творення, орфографічні та пунктуаційні правила щодо дієприслівника і дієприслівникових зворотів; розпізнає дієприслівники, визначає їх граматичні ознаки; правильно використовує дієприслівники в мовленні, будує речення з дієприслівниковими зворотами, перебудовує (якщо це можливо) такі речення у складні, знає про можливі помилки у побудові речень з дієприслівниковими зворотами; вміє застосовувати дієприслівникові звороти відповідно до мети і ситуації спілкування без порушення змісту та логіки висловлення; знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил; вміє правильно писати не з дієприслівниками; відокремлює комами дієприслівникові звороти і	синтаксична роль). <i>Не</i> з дієприслівниками. Дієприслівниковий зворот. Коми при дієприслівниковому звороті і при одиничному дієприслівнику. Дієприслівники недоконаного і доконаного виду. Творення дієприслівників недоконаного і доконаного виду. <i>Культура</i> мовлення. Правильне використання дієприслівників у побудові речень. Використання дієприслівникового звороту як засобу зв'язку речень у тексті, дотримання інтонації речень з дієприслівниковими зворотами. Синонімія складних речень і речень з дієприслівниковими зворотами. Розбір дієприслівника як особливої форми дієслова.	Практичні навички Складання діалогів дискусійного характеру або діалогів відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної з характеристикою людей. Читання вголос творів про життя відомих людей рідного краю, України. Усний твір-роздум дискусійного характеру публіцистичного стилю. Докладний письмовий переказ розповідного тексту з елементами роздуму. <i>Таблиця 7</i>	2	Українці, зображені на гривнях: хто вони і чим заслужили бути на фінансових банкнотах держави. Згайного часу і конем не доженеш. «Ти знаєш, що ти людина...» <i>(В. Симоненко).</i> <i>Таблиця 8</i> Загальнокультурна компетентність. Уміння вчитися впродовж життя. Математична компетентність. Інформаційно-комунікативна компетентність. <i>Таблиця 9</i>
---	--	---	----------	---

одиничні дієприслівники, знаходить і виправляє помилки відповідно до вивчених правил; обґрунтовує вживання розділових знаків; формує вміння грамотно, впевнено і безпечно комунікувати в інформаційному просторі; робить граматичний розбір дієприслівника.						
Міжпредметні зв'язки. Використання речень із дієприслівниками та дієприслівниковими зворотами для створення художнього опису, власного висловлювання, текстів різних стилів (українська література, румунська мова та література, хімія, біологія, історія, математика, географія, фізика).						
<u>Учень (учениця):</u> знає загальне значення прислівника, його морфологічні ознаки, синтаксичну роль; особливості творення; вивчені орфографічні правила; розпізнає прислівник у реченні, визначає його граматичні ознаки, правильно наголошує прислівники та використовує їх у мовленні; вміє утворювати ступені порівняння відповідних прислівників;	9	ПРИСЛІВНИК Прислівник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням. Ступені порівняння прислівників. <i>Культура мовлення.</i> Використання прислівників як засобу зв'язку речень у тексті, а також для підвищення виразності мовлення.	Практичні навички Складання тексту-розповіді про історію рідного краю, школи з використанням прислівників різних розрядів. Участь у диспуті з актуальних для учнівського колективу питань. Читання статей тлумачних та орфографічних словників з метою підвищення культури усного та писемного мовлення. Запис пропозицій щодо проведення класних учнівських зборів.	1	<u>Громадянська активність.</u> <u>Сталий розвиток й екологічна грамотність.</u> <u>Здоров'я і безпека.</u> Комп'ютерні ігри чи спортивні змагання? Якою уявляю школу майбутнього? <i>Таблиця 8</i>	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Загальнокультурна компетентність. Інформаційно-комунікативна компетентність Здоров'язбережувальна компетентність. <i>Таблиця 9</i>

визначає синтаксичну роль прислівника; знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил; правильно записує прислівники з вивченими орфограмами, знаходить і виправляє помилки відповідно до вивчених правил; використовує потенціал української мови та відповідні комунікативні вміння для вирішення нестандартних завдань; робить граматичний розбір прислівника.		<i>Н і nn</i> у прислівниках. <i>Не і ні</i> з прислівниками. Дефіс у прислівниках. Написання прислівників разом та окремо. Розбір прислівника як частини мови.	Формування початкових умінь пошукового читання (пошук в Інтернеті та запис основної інформації щодо запропонованої теми). <i>Таблиця 7</i>			
Міжпредметні зв'язки. Доцільне вживання прислівників, його ступенів порівняння в описах, портретних характеристиках, передачі власних думок, ідей (українська література, румунська мова та література, історія, математика, хімія, географія, образотворче мистецтво).						
<u>Учень (учениця):</u> знає граматичні ознаки прийменника, сполучника, частки, вивчені орфографічні правила щодо написання складних прийменників, сполучників, окремих часток; розпізнає службові частини мови, правильно використовує їх в усному і писемному мовленні; уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки,	10	СЛУЖБОВІ ЧАСТИНИ МОВИ Прийменник. Особливості прийменника як службової частини мови. Непохідні та похідні прийменники. Правопис похідних прийменників. <i>Культура мовлення.</i> Правильне вживання прийменників з іменниками. Особливості вживання прийменників в українській і румунській	Практичні навички Усний твір-опис процесу праці за власним спостереженням. <i>Аудіювання</i> (слухання-розуміння) текстів діалогічного і монологічного характеру в межах вікової тематики, що належать до різних стилів мовлення (художнього, наукового, офіційно-ділового, публіцистичного, розмовного) та типів (розповіді, опису, роздуму).	1 1	<i><u>Громадянська активність.</u></i> <i><u>Сталий розвиток й екологічна грамотність.</u></i> <i><u>Підприємницька й фінансова грамотність.</u></i>	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Загальнокультурна компетентність. Соціальна і громадянська компетентності.

використовуючи сполучники прості та складні; спостерігає , аналізує, проводить мовні експерименти, словесно формулює методи та результати досліджень; робить граматичний розбір службових частин мови.		мовах. Сполучник як службова частина мови. Сполучники сурядності та підрядності, їх види. <i>Культура мовлення.</i> Вживання сполучників у простому і складному реченнях. Написання сполучників. Частка як службова частина мови. Формо-творчі, заперечні, модальні частки (підсилювально-видільні, вказівні, уточнювальні). Розбір службових частин мови.	Письмовий твір-опис процесу праці за власним спостереженням. Розігрування готового діалогу без опори на текст з елементами зауважень, пропозицій з використанням часток різних розрядів. Написання замітки для шкільного веб-сайта про зустріч із відомими людьми рідного краю різних професій. Складання акровіршів з використанням службових частини мови. Написання рецепту улюблених страв, враховуючи особливості вживання прикметників з іменниками. <i>Таблиця 7</i>	2	Ми працюю любимо, що в творчість перейшла (<i>М. Рильський</i>). Я знаю в нашому місті /селі чудового художника, музиканта, різьбяр, скульптора... <i>Таблиця 8</i>	Підприємницька компетентність. Інформаційно-комунікативна компетентність. <i>Таблиця 9</i>
Міжпредметні зв'язки. Правильне поєднання прийменника з іменником у текстах різних стилів, діалогах, у передачі інформації, зокрема в офіційно-діловому стилі, у перекладах текстів українською мовою. Доречне вживання синонімічних та антонімічних сполучників, часток різних розрядів для створення портретних характеристик, письмових та усних висловлювань, складання таблиць та схем (українська література, румунська мова та література, історія, математика, хімія, фізична культура, географія, іноземна мова, фізика).						
<u>Учень (учениця):</u> знає граматичні ознаки вигука, його стилістичні можливості; правила написання речень з вигуками; розпізнає вигуки в тексті,	2	Вигук Вигук як особлива група слів. Групи вигуків за значенням. Дефіс у вигуках. Кома і знак оклику при вигуках. Роль вигуків в	Практичні навички Прослуховування аудіо-запису (перегляд відеозапису) українських народних пісень, що містять вигуки. Читання в ролях текстів усної народної творчості		<u><i>Сталий розвиток й екологічна грамотність.</i></u> <u><i>Підприємницька й фінансова грамотність.</i></u>	Спілкування державною мовою.

правильно пише вигуки і ставить при них розділові знаки; знаходить і виправляє помилки відповідно до вивчених правил; вміє дотримуватися естетичних норм у віртуальному інформаційному просторі, використовуючи вигуки як засоби виразності культури мовлення.		оформленні змісту речення. Розбір вигуків за характером вираження емоцій, за будовою. <i>Культура мовлення.</i> Правильне читання речень з вигуками. Вживання вигуків, що виражають волевиявлення, етикет, емоції.	(казки, легенди, пісні), що містять вигуки. Написання смс-повідомлення з використанням вигуків формул етикету. Диктант.	1	<u>Здоров'я і безпека.</u> <u>Громадянська активність.</u> Хто такі кобзарі. Згаяного часу і конем не здоженеш. Прости – і звеличеш себе. Що в українській хаті здавна зветься «світлиця» і якою вона є в сучасному житті.	Загальнокультурна компетентність. Уміння вчитися впродовж життя. Соціальна і громадянська компетентності. Інформаційно-комунікативна компетентність
Міжпредметні зв'язки. Значення вигуків для передачі інформації, емоційного стану, волевиявлення, формул ввічливості. Вигук як засіб виразності при читанні текстів різних стилів, створенні власних висловлювань (українська література. румунська мова та література, музичне мистецтво, фізична культура.						
<u>Учень (учениця):</u> розпізнає самостійні та службові частини мови, вигук, знає їх визначення, роль у реченні; визначає їх граматичні ознаки, пояснює за допомогою правил усі орфограми, правильно записує слова; робить розбір як частини мови кожного слова у	3	УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ВІВЧЕНОГО З МОРФОЛОГІЇ ТА ОРФОГРАФІЇ Частини мови (самостійні, службові, вигук). Дієслово і його особливі форми. Орфограми в дієслові,	Практичні навички <i>Переклад.</i> Переклад з румунської мови українською текстів, які містять описи процесів праці, роздуми на морально-етичні теми. Таблиця 7	1	<u>Сталий розвиток й екологічна грамотність.</u> <u>Підприємницька й фінансова грамотність.</u> <u>Здоров'я і безпека.</u>	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Загальнокультурна компетентність. Інформаційно-комунікативна компетентність.

реченні; відбирає й застосовує потрібні знання для досягнення навчальної мети; визначає власні комунікативні потреби та цілі під час вивчення української мови; вміє доводити правиль- ність власної думки або визнавати помилковість, вміло використовуючи стилістичні можливості морфології.		дієприкметнику та дієприслівнику. Прислівник. Орфограми в прислівнику. Службові частини мови. Орфограми в службових частинах мови. Вигук. Орфограми у вигуках			<u>Громадянська</u> <u>активність.</u> Благословенна щедрість! Усе від неї... Дав слово – тримай його. Таблиця 8	Соціальна і громадянська компетентності. Здоров'язбере- жувальна компе- тентність. Таблиця 9
--	--	---	--	--	--	---

8 клас
(70 год.; 2 год. на тиждень)
(4 год. – резерв годин для використання на розсуд учителя)

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! У колонці «Мовленнєва змістова лінія», крім необхідного теоретичного матеріалу, зазначено обов’язкові (помічені жирним шрифтом) та бажані види роботи, які вчитель може замінити відповідно до потреб та інтересів конкретного класу.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	К-сть годин 52	Зміст навчального матеріалу		К-сть годин 14	Соціокультурна змістова лінія (наскрізні змістові лінії)	Діяльнісна змістова лінія (компетентності)
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія			
<u>Учень (учениця):</u> поцінює українську мову як державну, як чинник національної ідентичності; використовує українську мову як державну для духовного, культурного й національного самовияву; висловлює судження щодо значення ґрунтового знання державної мови; володіє інформацією про українську діаспору в світі; добирає відповідно до ситуації спілкування стиль мовлення; знає, якому із засобів спілкування – листу, телефону чи електронній пошті – надати перевагу в конкретній ситуації і чому; вчиться грамотно і безпечно комунікувати в інформаційному просторі.	1	ВСТУП Українська мова серед інших мов світу.	Відомості з теорії Повторення відомостей про текст, стилі і типи мовлення. Практичні навички Говоріння Обговорення важливості володіння іноземними мовами. Читання (мовчки і вголос) Ознайомлювальне читання науково-популярного тексту. Письмо Складання роздуму про важливість ґрунтового знання державної мови. Записування й коментування висловлень відомих людей, прислів’їв про мову. <i>Таблиця 10</i>	1	<u>Громадянська відповідальність.</u> <u>Екологічна безпека і сталий розвиток.</u> <u>Здоров’я і безпека.</u> <u>Підприємливість і фінансова грамотність.</u> Мова – найважливіший засіб спілкування. Культура поведінки і культура спілкування. <i>Таблиця 11</i>	Спілкування державною мовою. Соціальна і громадянська компетентності. Уміння вчитися впродовж життя. Спілкування іноземними мовами. Інформаційно-комунікативна компетентність. <i>Таблиця 12</i>

<u>Учень (учениця):</u> знає загальне значення самостійних частин мови, їх граматичні ознаки, синтаксичну роль; правильно використовує у мовленні службові частини мови; осмислює і запам'ятовує почуте і прочитане; відтворює готові тексти різних стилів, переказуючи їх за самостійно складеним простим і складним планом детально, вибірково і стисло; знаходить і виправляє орфографічні помилки у власному і чужому мовленні; знає заповідні та мальовничі місця України, розуміє важливість їх збереження; виразно читає відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм, виражаючи за допомогою темпу, тембру, гучності читання, особливості змісту, стилю тексту авторський задум; аналізує, інтерпретує, критично оцінює тексти різних видів.	2	ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО Самостійні частини мови, їх значення та граматичні ознаки (іменник, прикметник, числівник, займенник, дієслово (у т. ч. дієприкметник, дієприслівник), прислівник. Службові частини мови. Вигук.	Відомості з теорії Побудова опису місцевості та пам'яток історії і культури. Практичні навички Аудіювання (слухання і розуміння прослуханого) Аудіювання уривків текстів (аудіо- та відеозаписів) з елементами опису місцевості. Читання (мовчки і вголос) Вивчальне читання розповідного тексту з елементами опису місцевості. Говоріння Стислий усний <i>переказ</i> розповідного тексту з елементами опису місцевості в художньому стилі. Письмо Письмовий стислий переказ розповідного тексту з елементами опису місцевості в художньому стилі. <i>Таблиця 10</i>	1	<i>Громадянська відповідальність.</i> <i>Екологічна безпека і сталий розвиток.</i> <i>Підприємливість і фінансова грамотність.</i> Мальовничі місця України: Карпати, Асканія Нова, гірські ріки й водоспади, озеро Свитязь тощо. Унікальна пам'ятка природи. Наші подорожі Україною. <i>Таблиця 11</i>	Спілкування державною мовою. Соціальна і громадянська компетентності. Уміння вчитися впродовж життя. Загальнокультурна компетентність. Компетентності у природничих науках і технологіях. Інформаційно-комунікативна компетентність. <i>Таблиця 12</i>
<u>Учень (учениця):</u> володіє загальними відомостями про види і будову словосполучень і речень; знає вивчені пунктуаційні	5	СИНТАКСИС. ПУНКТУАЦІЯ Словосполучення і речення Словосполучення. Будова	Практичні навички Аудіювання Аудіювання наукового тексту. Читання (мовчки і вголос)		<i>Громадянська відповідальність.</i> <i>Здоров'я і безпека.</i>	Спілкування державною мовою.

правила; визначає головне і залежне слова в словосполученні, вид словосполучення за характером головного слова; уважно слухає і сприймає державною мовою розповіді, лекції, повідомлення тощо; розрізняє типи речень за метою висловлювання, характером граматичної основи, кількістю граматичних основ, наявністю інших членів речення, окрім підмета і присудка; правильно будує і використовує в мовленні словосполучення і речення вивчених типів, вміє виділяти слова логічним наголосом; обґрунтовує вживання розділових знаків за допомогою вивчених правил; правильно ставить розділові знаки в кінці речення; знаходить і виправляє помилки на вивчені пунктуаційні правила; знає визначні постаті української історії; висловлює судження щодо самовдосконалення заради позитивних змін свого життя та життя України.	і види словосполучень за способами вираження головного слова (іменникові, прикметникові, числівникові, займенникові, прислівникові, дієслівні). <i>Культура мовлення.</i> Практичне засвоєння словосполучень, у яких трапляються помилки у формі залежного слова (наприклад: <i>дякую тобі, чекаю тебе, очікувати тепла</i>). Речення. Види речень за метою висловлювання та за інтонацією; окличні речення (повторення). <i>Культура мовлення.</i> Логічний наголос і порядок слів як засоби точності й виразності мовлення. Дотримання інтонації спонукальних і окличних речень для передання різних емоційних відтінків значення. Риторичні запитання. Спілкування за допомогою запитань і відповідей як засіб виразності мовлення.	<i>Вибіркове читання</i> тексту наукового стилю на лінгвістичну тему. Говоріння Стислий усний переказ текстів наукового стилю. Письмо Конспект прочитаного науково-навчального тексту; тематичні виписки. Написання статті для шкільного сайту до Дня захисника України «Визначні особистості української історії» з використанням різних за метою висловлювання видів речень. План роботи над проектом. Оформлення рубрик, стислих описів етапів роботи, аналіз результатів діяльності. Виконання проектів до шкільної газети «Видатні випускники школи». Редагування словосполучень, речень, текстів, у яких допущено орфографічні, пунктуаційні, лексичні, граматичні, стилістичні помилки. <i>Таблиця 10</i>	<i>Екологічна безпека і сталий розвиток. Підприємливість і фінансова грамотність.</i> Визначні особистості української історії («Вони любили Україну», «Герої Майдану», «Хто вони – Герої Небесної Сотні?»). Визначні випускники школи («Я б рівнявся на нього (неї)»). <i>Таблиця 11</i>	Соціальна і громадянська компетентності. Уміння вчитися впродовж життя. Загальнокультурна компетентність. Ініціативність і підприємливість. Інформаційно-комунікативна компетентність. <i>Таблиця 12</i>
Міжпредметні зв'язки. Інверсія в художньому творі (українська, румунська і зарубіжна літератури).				

Учень (учениця): пояснює будову простого двоскладного речення; визначає структуру простого двоскладного речення (знаходить його головні і другорядні члени); правильно використовує в мовленні головні і другорядні члени речення; знає вивчені пунктуаційні правила; обґрунтовує вживання розділових знаків за допомогою правил; правильно ставить розділові знаки, коли відсутній зв'язок між підметом і присудком, при поширеній прикладці, порівняльному звороті; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила; правильно виконує синтаксичний розбір речення за членами речення, уміє їх підкреслювати; правильно будує висловлення на певну соціокультурну тему, використовуючи відповідну його будову, вивчені засоби зв'язку речень; складає план (складний) переказу, пише за ним переказ; оцінює текст щодо його змісту, форми, авторського задуму й мовного оформлення; аналізує, інтерпретує, критично	9	Просте речення (двоскладне, односкладне). Двоскладне просте речення. Головні і другорядні члени речення Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Способи вираження підмета. Простий і складений присудок (іменний і дієслівний). Тире між підметом і присудком. <i>Культура мовлення.</i> Правильне вживання форм присудка при підметі, вираженому словосполученням або складноскороченим словом. Єдність вищо-часових форм дієслів-присудків як засіб зв'язку речень у тексті. Означення, додаток і обставина як другорядні члени речення (повторення відомого). Прикладка як різновид означення. Написання непоширених прикладок через дефіс; прикладки, що беруться в лапки. Види обставин (за значенням). Порівняльний зворот. Виділення порівняльних зворотів комами.	Практичні навички Аудіювання (слухання і розуміння прослуханого) Аудіювання розповідного тексту з елементами опису пам'ятки культури. Читання (мовчки і вголос) Вивчальне читання (мовчки) розповідного тексту з елементами опису пам'яток історії і культури. Говоріння Стислий усний переказ текстів наукового стилю. Детальний усний переказ (за складним планом) розповідного тексту з елементами опису пам'яток історії і культури. Письмо <i>Письмовий вибіркового</i> переказ (за складним планом) розповідного тексту з елементами опису пам'яток історії і культури. Складання тексту листа запрошення на урок-захист проєктів з уживанням речень із простими та складеними підметами та присудками.	1 <i>Громадянська відповідальність. Екологічна безпека і сталий розвиток. Підприємливість і фінансова грамотність. Здоров'я і безпека.</i> Пам'ятки історії та архітектури. Видатні українські архітектори і художники. Видатні митці світу, які створили пам'ятки архітектури України (виконання проєктів «Видатні архітектори», «Видатні художники», «Пам'ятки історії та	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Ініціативність і підприємливість. Соціальна і громадянська компетентності. Компетентності у природничих науках і технологіях. Загальнокультурна компетентність. Інформаційно-комунікативна компетентність. <i>Таблиця 12</i>
--	----------	--	--	--	--

оцінює тексти різних видів; створює тексти різних стилів, використовуючи синонімічні конструкції; систематично працює зі словниками, енциклопедіями універсального характеру і за науковими, різноплановою довідковою літературою; цікавиться світовими культурними здобутками.		<i>Культура мовлення.</i> Обставини часу як засіб зв'язку речень в описових і розповідних текстах, їх синоніміка. Стилїстична роль означень і порівняльних зворотів у розмовному та художньому мовленні. Синтаксичний розбір речення за членами речення.	Виконання проектів про пам'ятки історії та архітектури України, видатних архітекторів та художників. <i>Таблиця 10</i>		архітектури України»).	
Міжпредметні зв'язки. Епітет і порівняння як художні прийоми (українська, румунська і зарубіжна літератури).						
<u>Учень (учениця):</u> визначає вивчені види односкладних речень; розрізняє означено-особові і неозначено-особові речення, узагальнено-особові та безособові; конструює односкладні речення вивчених видів; правильно використовує в мовленні вивчені види односкладних речень (у тому числі у складних реченнях); дотримується основних правил спілкування; спілкується державною мовою за допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій; навчається активно користуватися українською	8	Односкладні прості речення Односкладні прості речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) і підмета (називні). <i>Культура мовлення.</i> Правильне вживання безособових речень в українській мові. Речення двоскладні й односкладні різних видів як синтаксичні синоніми. Вживання в описах називних речень для позначення часу і місця подій.	Практичні навички Аудіювання Аудіювання текстів, які містять прямо виражену спонукальну інформацію. Особливості орієнтування в ситуації спілкування в інтернет-просторі, зокрема у соцмережах. Читання (мовчки і вголос) <i>Вибіркове читання</i> тексту наукового стилю на лінгвістичну тему. Говоріння <i>Діалог.</i> Складання й розігрування діалогів відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної з особистими враженнями від зразків матеріальної та духовної культури	1	<i>Громадянська відповідальність.</i> <i>Екологічна безпека і сталлий розвиток.</i> <i>Здоров'я і безпека.</i> Одвічні духовні цінності. Українська культура у світовому контексті. Пам'ятки історії та архітектури.	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Ініціативність і підприємливість. Соціальна і громадянська компетентності. Компетентності у природничих науках і технологіях.

мовою в усіх царинах життя; розуміє роль комунікативних умінь для успішної професійної кар'єри; формує вміння міжкультурної комунікації; правильно будує текст на соціокультурну тему, використовуючи виражальні можливості односкладних речень; усвідомлено залучає можливості Інтернету, не вдаючись до списування без посилання; уміє створювати письмово твір-опис; знаходить і виправляє недоліки в змісті, побудові й мовному оформленні висловлювання; правильно використовує цитати, удосконалює написане.			українців або враженнями від телепередач (матеріалів відеохостинга YouTube), присвячених вивченню та збереженню пам'яток історії та культури. Письмо Складання інструкції для учнів початкових класів «Як у мережі Інтернет розшукати потрібну інформацію» з використанням безособових речень. <i>Письмовий твір-опис місцевості (вулиці, села, міста) на основі особистих спостережень і вражень (за складним планом) з використанням односкладних речень.</i> <i>Таблиця 10</i>	1	Вулиця мого дитинства. Стежками рідного міста (села). Зимове місто (село). <i>Таблиця 11</i>	Загальнокультурна компетентність. Інформаційно-комунікативна компетентність. <i>Таблиця 12</i>
Міжпредметні зв'язки. Односкладні речення як виражальний засіб у художніх творах (українська, румунська і зарубіжна літератури).						
<u>Учень (учениця):</u> володіє загальними відомостями про неповні речення, встановлює пропущений член речення; розрізняє односкладні і неповні речення; знаходить неповні речення у тексті, правильно використовує їх у мовленні; обґрунтовує вживання тире в	2	Неповні речення Повні й неповні речення. Тире в неповних реченнях. <i>Культура мовлення.</i> Вживання неповних речень у діалозі, а також у складних реченнях для уникнення невиправданих повторень. Додержання інтонації неповних речень.	Практичні навички Аудіювання Аудіювання поетичних текстів, аналіз ролі неповних речень у них. Читання (мовчки і вголос) <i>Вибіркове читання</i> щоденникових записів та уривків із листування відомих людей, аналіз ролі		<i>Громадянська відповідальність.</i> <i>Екологічна безпека і сталий розвиток.</i> <i>Здоров'я і безпека.</i> Українське	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Соціальна і громадянська компетентності.

неповних реченнях; правильно записує неповні речення; вміє коректно вести діалог з адресатом (знайомим і незнайомим, безпосередньо та по телефону) за визначеною соціокультурною проблематикою; формує вміння досягати комунікативної мети, аргументувати висловлені тези, спростовуючи помилкові висловлювання співрозмовника; пише диктанти, аналізує помилки, добирає правила; перекладає тексти з румунської мови, що містять елементи опису місцевості та пам'яток культури; використовує програмні засоби для перекладу текстів, критично оцінюючи результати перекладу.			неповних речень у них. Говоріння <i>Діалог.</i> Складання й розігрування діалогів відповідно до запропонованої ситуації спілкування (<i>Театр. Кіномистецтво. Відомі українські та зарубіжні режисери, актори</i>). Вживання неповних речень у діалозі. Письмо <i>Диктант.</i> <i>Переклад.</i> Переклад з румунської мови текстів, що містять елементи опису (місцевості, пам'яток історії та культури). Таблиця 10	1 1	мистецтво. Театр. Кіномистецтво («Не хлібом єдиним живе людина») Відомі українські режисери, актори. Таблиця 11	Підприємницька компетентність. Загальнокультурна компетентність. Таблиця 12
Міжпредметні зв'язки. Неповні речення як виражальний засіб у художніх творах (українська, румунська і зарубіжна літератури).						
<u>Учень (учениця):</u> знає визначення однорідних членів речення, правила вживання розділових знаків при однорідних членах речення; знаходить однорідні члени речення (непоширені й поширені), визначає різні ряди однорідних членів в одному реченні, узагальнювальні слова при	6	Речення з однорідними членами Однорідні члени речення (зі сполучниковим, безсполучниковим і змішаним зв'язком). Речення з кількома рядами однорідних членів. Кома між однорідними членами. Однорідні і неоднорідні означення.	Практичні навички Аудіювання Аудіювання тексту художнього стилю. Читання (мовчки і вголос) Читання мовчки і вголос текстів різних стилів, які містять однорідні члени речення. З'ясування значення однорідних членів речення в мовленні.	1	<u>Громадянська відповідальність.</u> <u>Екологічна безпека і сталлий розвиток.</u> <u>Підприємливість і фінансова грамотність.</u>	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Соціальна і громадянська компетентності.

однорідних членах; використовує в мовленні речення з однорідними членами, виразно читає їх; обґрунтовує вживання розділових знаків за допомогою правил; правильно ставить розділові знаки при однорідних членах речення, зокрема в реченнях з узагальнювальними словами; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила; вирішує комунікативні та навчальні проблеми, застосовуючи логічно-математичний інтелект; формулює точні визначення державною мовою та логічно обґрунтовує висловлену думку; використовує математичні методи (графіки, схеми) для вирішення комунікативних завдань; вміє аналізувати родинний бюджет і пропонує варіанти його раціонального розподілу; оцінює економічні ініціативи та екологічну діяльність; виявляє лідерські якості.		Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Двокрапка і тире при узагальнювальних словах у реченнях з однорідними членами. <i>Культура мовлення.</i> Правильна побудова речень із сполучниками <i>не лише..., але й...; як..., так і...</i> Інтонація речень з однорідними членами (у тому числі з узагальнювальними словами).	Говоріння Усний <i>твір-опис</i> пам'яток історії і культури на основі особистих спостережень і вражень у художньому стилі. Письмо Складання переліку необхідних для родини закупівель (продуктів харчування, промислових товарів тощо) на поточний місяць із використанням узагальнювальних слів при однорідних членах речення. <i>Письмовий докладний переказ</i> (за складним планом) розповідного тексту з елементами опису місцевості. <i>Таблиця 10</i>	1 1	<u><i>Здоров'я і безпека.</i></u> Українська писемність. Історія і сучасність. Сучасна писемність і її правопис, його розділи і завдання. Найвидатніші пам'ятки української писемності <i>Таблиця 11</i>	Компетентності у природничих науках і технологіях. Підприємницька компетентність. Загальнокультурна компетентність. <i>Таблиця 12</i>
Міжпредметні зв'язки. Ряди різних за характером слів у ролі однорідних членів речення як засіб художньої виразності (українська, румунська і зарубіжна літератури).						

<u>Учень (учениця):</u> відтворює відомості про відокремлені та уточнювальні члени речення; правила вживання розділових знаків при відокремленні та уточнювальних членах речення; знаходить відокремлені й уточнювальні члени речення, пояснює мету, причину відокремлення; використовує правильно в мовленні речення з відокремленими й уточнювальними членами речення, виразно читає їх; обґрунтовує вживання розділових знаків за допомогою засвоєних правил; правильно ставить розділові знаки при відокремлених і уточнювальних членах речення; використовує програмні засоби для перекладу текстів, критично оцінюючи результати перекладу; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.	5	Речення з відокремленими членами Поняття про відокремлення. Відокремлені другорядні члени речення, у тому числі уточнювальні. Розділові знаки при відокремлених членах речення. <i>Культура мовлення.</i> Правильна побудова речень з дієприкметниковими і дієприслівниковими зворотами, уточнювальними членами речень. Дієприслівникові звороти як засіб зв'язку речень у тексті. Інтонація речень з відокремленими і уточнювальними членами.	Практичні навички Аудіювання Аудіювання тексту науково-популярного тексту, що містить речення, ускладнені відокремленими членами. Формулювання висновків щодо ролі відокремлених членів речення в мовленні. Читання (мовчки і вголос) Читання мовчки і вголос текстів різних стилів, які містять речення, ускладнені відокремленими членами. Говоріння Стислий усний переказ текстів наукового і публіцистичного стилів. Письмо Переклад текстів наукового та публіцистичного стилів, що містять речення, ускладнені відокремленими членами. <i>Таблиця 10</i>	<i><u>Здоров'я і безпека.</u></i> <i><u>Громадянська відповідальність.</u></i> <i><u>Екологічна безпека і сталий розвиток.</u></i> Українська, румунська та антична міфологія як розвивальний чинник інтелекту, художньої пам'яті і творчих здібностей. Народні вірування («Які повір'я я знаю від бабусі?», «Чи мають повір'я життєву основу?»). <i>Таблиця 11</i>	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Соціальна і громадянська компетентності. Компетентності у природничих науках і технологіях. <i>Таблиця 12</i>
Міжпредметні зв'язки. Відокремлення як засіб художнього зображення (українська, румунська і зарубіжна літератури); використання конструкцій із відокремленням у текстах наукового стилю (історія, географія, фізика; українська, румунська і зарубіжна літератури та ін.).					

<u>Учень (учениця):</u> дає визначення звертання, вставних слів (словосполучень, речень); знає найчастіше вживані вставні слова і словосполучення; вивчені пунктуаційні правила; знаходить звертання, вставні слова (словосполучення, речення), пояснює їх роль у змісті та структурі речення, тексту; використовує правильно звертання, вставні слова (словосполучення, речення) у мовленні, виразно читає речення зі звертаннями; обґрунтовує вживання розділових знаків за допомогою правил, ставить правильно розділові знаки при звертаннях, вставних словах (словосполученнях, реченнях); знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.	3	Речення зі звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями) Звертання непоширені й поширені. Розділові знаки при звертанні. Вставні слова (словосполучення, речення), розділові знаки при них. <i>Культура мовлення.</i> Використання звертань для передачі ставлення до адресата і вставних слів для надання реченню різних смислових відтінків. Синоніміка вставних слів і речень. Використання вставних слів як засобу зв'язку речень у тексті. Інтонація речень зі звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями).	Практичні навички Аудіювання (слухання і розуміння прослуханого). Аудіювання уривків (аудіо- та відеозаписів) з побутових розмов (у розмовному стилі), з виступів відомих ораторів (у публіцистичному стилі), з літературних творів (у художньому стилі), у яких ужито звертання. Формулювання висновків стосовно ролі звертань у мовленні, зокрема значення риторичних звертань. Читання (мовчки і вголос) <i>Виразне читання вголос</i> текстів різних стилів, що містять вставні слова. Говоріння <i>Діалог.</i> Інтерв'ю в публіцистичному стилі (з учнем школи – переможцем олімпіад, конкурсів, спортивних змагань тощо; з цікавою особистістю рідного краю; з уявним літературним героєм). Спостереження за роллю звертань у діалогічному спілкуванні.	1	<i>Громадянська відповідальність.</i> <i>Підприємливість і фінансова грамотність.</i> <i>Екологічна безпека і сталий розвиток</i> <i>Здоров'я і безпека.</i> Екологічний стан в Україні. «Червона книга». Чорнобильська трагедія. Виконання проєктів «Сучасний екологічний стан річок та інших водойм в Україні».	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Соціальна і громадянська компетентності. Підприємницька компетентність. Загальнокультурна компетентність. <i>Таблиця 12</i>
--	---	--	--	---	--	---

			Письмо <i>Письмовий твір-роздум на морально-етичну чи суспільну тему (в публіцистичному стилі). Створення висловлення розповідного характеру з елементами роздуму про екологічний стан в Україні з використанням самостійно дібраних вставних слів.</i> <i>Ділові напери. Протокол.</i> <i>Таблиця 10</i>	1 1	Що залишу нащадкам у ріднім краю? Чому стався «Чорнобиль» і що потрібно, щоб він не повторився? <i>Таблиця 11</i>	
Міжпредметні зв'язки. Звертання, вставні слова як засіб художнього зображення (українська, румунська і зарубіжна літератури); використання вставних слів (словосполучень і речень) у текстах наукового стилю (історія, географія, фізика; українська, румунська і зарубіжна літератури та ін.).						
<u>Учень (учениця):</u> пояснює будову речень з прямою і непрямою мовою, з цитатами, особливості діалогу; знає правила розстановки розділових знаків при прямій мові, цитуванні, діалозі; знаходить слова автора і пряму мову, розпізнає речення з непрямою мовою; замінює пряму мову непрямою; використовує правильно в писемному тексті пряму мову і цитати; виразно читає тексти з цитатами, прямою мовою, діалогом;	6	Пряма і непряма мова. Діалог Пряма і непряма мова як способи передачі чужого мовлення. Розділові знаки при прямій мові. Цитата як спосіб передачі чужого мовлення. Розділові знаки при цитуванні. Діалог і полілог. Розділові знаки при діалозі та полілозі (повторення). <i>Культура мовлення.</i> Синоніміка різних способів передачі прямої мови. Заміна прямої мови непрямою.	Практичні навички Говоріння Складання й розігрування <i>діалогів</i> (полілогів), що передбачають уникання небажаного й небезпечного спілкування, протистояння маніпулятивним впливам. Письмо Складання тексту-фентезі у формі листування електронною поштою улюблених літературних героїв. <i>Диктант.</i> <i>Таблиця 10</i>	1	<i>Громадянська відповідальність.</i> <i>Підприємливість і фінансова грамотність.</i> <i>Екологічна безпека і сталий розвиток</i> <i>Здоров'я і безпека.</i> Зовнішня і внутрішня краса людини («3 лиця	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Соціальна і громадянська компетентності. Підприємницька компетентність.

обґрунтовує вживання розділових знаків за допомогою правил, правильно ставить розділові знаки при прямій мові, діалозі, цитаті; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила; конструює речення із прямою мовою; будує висловлювання, використовуючи виражальні можливості речень із прямою і непрямою мовою в усному й писемному мовленні; вчиться грамотно і безпечно комунікувати в інформаційному просторі, розпізнавати маніпулятивні технології та протистояти їм.		Інтонація речень з прямою мовою, діалогом.			води не пити»). <i>Таблиця 11</i>	Загальнокультурна компетентність. <i>Таблиця 12</i>
Міжпредметні зв'язки. Діалог і полілог у художніх творах. Мова персонажа в діалозі та словах автора (українська, румунська і зарубіжна літератури).						
<u>Учень (учениця):</u> знає вивчені відомості з синтаксису й пунктуації, правильно використовує їх у власному мовленні; доцільно застосовує виражальні можливості синтаксичних засобів для досягнення комунікативної мети.	2	ПОВТОРЕННЯ В КІНЦІ РОКУ Узагальнення та систематизація вивченого з синтаксису та пунктуації.	Практичні навички Усне повідомлення на тему про мову, що вимагає зіставлення й узагальнення матеріалу (в науковому стилі). Редагування речень, у яких допущено помилки (орфографічні, пунктуаційні, лексичні, граматичні, стилістичні). <i>Таблиця 10</i>	1	<u>Громадянська відповідальність.</u> <u>Екологічна безпека і сталий розвиток.</u> <u>Здоров'я і безпека.</u> Давня і сучасна культура дозвілля. <i>Таблиця 11</i>	Спілкування державною мовою. Соціальна і громадянська компетентності. Уміння вчитися впродовж життя. <i>Таблиця 12</i>

9 клас
(70 год.; 2 год. на тиждень)
(3 год. – резерв годин для використання на розсуд учителя)

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! У колонці «Мовленнєва змістова лінія», крім необхідного теоретичного матеріалу, зазначено обов’язкові (помічені жирним шрифтом) та бажані види роботи, які вчитель може замінити відповідно до потреб та інтересів конкретного класу.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	К-сть годин 51	Зміст навчального матеріалу		К-сть годин 16	Соціокультурна змістова лінія (наскрізні змістові лінії)	Діяльнісна змістова лінія (компетентності)
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія			
<u>Учень (учениця):</u> висловлює судження про роль мови в житті людини і суспільства, пояснює функції мови (мова – засіб пізнання, називання, спілкування, звернення до адресата; має етичну й естетичну функції тощо); застосовує різні стратегії для вдосконалення майстерності щодо володіння державною мовою; виявляє повагу до закону та правових норм, зокрема до норм українського мовного законодавства; пояснює, у чому полягає сакральна роль слова і мови загалом; використовує українську мову як державну для духовного, культурного й національного самовияву.	1	ВСТУП Функції мови. Значення мови в житті людини і суспільства.	Відомості з теорії Повторення вивченого про мовлення і спілкування, про текст, стилі, і типи мовлення. Практичні навички Аудіювання (слухання і розуміння прослуханого) Аудіювання учнівської доповіді про значення мови в житті людини і суспільства. Читання (мовчки і вголос) Читання й коментування висловлень відомих людей про розвиток української мови. Говоріння Діалог. Обговорення питань, пов’язаних із функціями мови. <i>Таблиця 13</i>	1	<u>Громадянська відповідальність.</u> <u>Екологічна безпека і сталлий розвиток.</u> <u>Здоров’я і безпека.</u> <u>Підприємливість і фінансова грамотність.</u> Українська мова – явище, яке постійно розвивається. Мова – найважливіший засіб людського спілкування. <i>Таблиця 14</i>	Спілкування державною мовою. Соціальна і громадянська компетентності. Уміння вчитися впродовж життя. Спілкування іноземними мовами. Інформаційно-комунікативна компетентність. <i>Таблиця 15</i>

<u>Учень (учениця):</u> знає, чим може бути ускладнене просте речення (однорідними членами речення, звертаннями, вставними словами, відокремленими членами речення); уміє виокремити з речення словосполучення, знає, коли слово чи словосполучення буває реченням; висловлює думки, почуття та погляди в різних комунікативних ситуаціях, дотримуючись норм української мови; використовує комунікативні стратегії для формулювання власних пропозицій і рішень і виявлення лідерських якостей; утверджує право кожного мати власну думку; долає стрес, використовуючи виражальні засоби мови; обґрунтовує вживання розділових знаків за допомогою правил; висловлює судження щодо самовдосконалення заради позитивних змін свого життя та життя України.	2	ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО Речення та словосполучення. Просте речення. Ускладнене просте речення.	Відомості з теорії Повторення вивченого про <i>текст</i>. Стилі й типи мовлення. Практичні навички Аудіювання (слухання і розуміння прослуханого) Аудіювання уривків (аудіо- та відеозаписів) про географічне положення України, природу різних її регіонів. Говоріння <i>Діалог</i>. Участь у диспуті про заповідні місця України, особливості географічного положення краю, де проживає. Письмо Складання висловлення з використанням простих неускладнених та ускладнених речень про заповідні місця України, красу рідного краю. Таблиця 13	1	<u>Громадянська відповідальність.</u> <u>Екологічна безпека і сталий розвиток.</u> <u>Здоров'я і безпека.</u> <u>Підприємливість і фінансова грамотність.</u> Географічне положення України. Природа різних регіонів України («Яка вона, моя Україна», «Чи заповідні нині карпатські ліси і ріки?», «Природу легко обібрати, якщо ти маєш душу ката»). Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Соціальна і громадянська компетентності. Компетентності у природничих науках і технологіях. Підприємницька компетентність. Загальнокультурна компетентність. Інформаційно-комунікативна компетентність. Таблиця 14 Таблиця 15
--	---	--	---	---	---

<u>Учень (учениця):</u> відтворює відомості про складне речення, типи складних речень (сполучникові і безсполучникові), засоби зв'язку між простими реченнями у складному; розрізняє складні речення різних типів, визначає їх структуру і засоби зв'язку між їх частинами; уважно читає і сприймає тексти наукового стилю, осмислює і запам'ятовує прочитане; знаходить і виправляє недоліки в змісті, побудові й мовному оформленні висловлювання; правильно використовує цитати, удосконалює написане; навчається писати тези статей.	2	СИНТАКСИС. ПУНКТУАЦІЯ Складне речення Поняття про складне речення (удосконалення знань)	Практичні навички Аудіювання Аудіювання тексту публіцистичного стилю про видатних історичних діячів. Читання (мовчки і вголос) Ознайомлювальне читання текстів наукового та публіцистичного стилів. Письмо Тези статей на суспільні теми. Написання статті для шкільного сайту до Дня захисника України «Визначні особистості української історії» з використанням різних за будовою речень. Складання висловлення «Без минулого немає майбутнього». <i>Таблиця 13</i>	1	<u>Громадянська відповідальність.</u> <u>Екологічна безпека і сталий розвиток.</u> <u>Здоров'я і безпека.</u> Історія України, її сьогодення. Видатні історичні діячі («Вони творили державу Україну»; «Згадаймо праведних гетьманів»). <i>Таблиця 14</i>	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Соціальна і громадянська компетентності. Загальнокультурна компетентність. Інформаційно-комунікативна компетентність. <i>Таблиця 15</i>
<u>Учень (учениця):</u> знає особливості будови складносурядного речення; знаходить у тексті складносурядні речення, встановлює смислові зв'язки між його частинами; обґрунтовує вживання розділових знаків за допомогою правил, правильно ставить розділові знаки	5	Складносурядне речення Складносурядне речення, його будова і засоби зв'язку в ньому. Смислові зв'язки між частинами речення. Розділові знаки між частинами складносурядного речення. Культура мовлення. Інтоніяція складносурядного речення.	Практичні навички Аудіювання Аудіювання наукового тексту. Читання (мовчки і вголос) Читання газетного тексту інформаційного жанру про матеріальну і духовну культуру українського народу.		<u>Громадянська відповідальність.</u> <u>Екологічна безпека і сталий розвиток.</u> <u>Здоров'я і безпека.</u>	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Соціальна і громадянська компетентності.

між частинами складносурядного речення; використовує правильно складносурядні речення у власному усному і писемному мовленні; знаходить і виправляє помилки на пунктуаційні правила складносурядних речень; виконує синтаксичний розбір складносурядного речення; використовує інтернет-ресурси для отримання нових знань; уміє обґрунтувати судження, готовий до дискусії щодо змісту матеріалу, обізнаний з культурою ведення дискусії.			Говоріння Діалог. Участь у диспуті «Старовина матеріальної культури в небезпеці». Усний переказ тексту наукового стилю. Письмо Тези статей на морально-етичну тему. Твір у публіцистичному стилі на морально-етичну тему з використанням складносурядних речень.	1 1	<u>Підприємливість і фінансова грамотність.</u> Матеріальна і духовна культура українського народу («Людина створила культуру, а культура – людину»).	Підприємницька компетентність. Загальнокультурна компетентність. Інформаційно-комунікативна компетентність.
Міжпредметні зв'язки. Опис у художньому творі (українська, румунська і зарубіжна літератури, образотворче мистецтво).						
<u>Учень (учениця):</u> відтворює відомості про складнопірядні речення (у тому числі з кількома пірядними); знає типи пірядних речень; знає правила вживання коми між пірядними і головними частинами речення; розпізнає складнопірядні речення в тексті; уміє будувати складнопірядне речення, використовувати їх у мовленні; визначає головну і пірядну частини речення, вид пірядної частини;	12	Складнопірядне речення Складнопірядне речення; його будова і засоби зв'язку в ньому. Розділові знаки між головними і пірядними частинами речення. Основні види пірядних частин: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії, міри і ступеня, порівняльні, причинові, наслідкові, мети, умовні, допустові).	Практичні навички Аудіювання Аудіювання радіотексту (перегляд відеоуривків телепрограм/фільмів) про видатних діячів української, румунської та світової культури. Читання (мовчки і вголос) Вибіркове читання тексту мовчки художнього стилю. Письмо Докладний переказ тексту публіцистичного стилю на	1 2	<u>Громадянська відповідальність.</u> <u>Екологічна безпека і сталий розвиток.</u> <u>Здоров'я і безпека.</u> <u>Підприємливість і фінансова грамотність.</u> Видатні постаті української,	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Соціальна і громадянська компетентності. Компетентності у природничих науках і технологіях.

правильно ставить і пояснює розділові знаки між підрядною і головною частиною речення, знаходить і виправляє в чиемусь і своєму тексті помилки на вивчені правила; виконує синтаксичний розбір складнопідрядного речення, у т.ч. з кількома підрядними, складає схему таких речень; перетворює інформацію з однієї форми в іншу (текст, таблиця, схема); уміє перекладати з румунської мови українською фрагменти текстів, різних за стилем і жанром; використовує програмні засоби для перекладу текстів, критично оцінюючи результати перекладу.		Складнопідрядне речення з кількома підрядними (з однорідною і неоднорідною підрядністю, послідовною підрядністю). Розділові знаки в ньому. <i>Культура мовлення.</i> Інтонація складнопідрядного речення.	морально-етичну тему. Твір (за складним планом) у публіцистичному стилі на морально-етичні та суспільні теми. Складання есе на морально-етичні та суспільні теми. Диктант. Переклад з румунської мови невеликих завершених текстів публіцистичного стилю. <i>Таблиця 13</i>	1 1	румунської та світової культури. Українське письменство («Чого вчать біографії видатних людей?», «Книги мають свою долю?», «Які новітні засоби вияву творчості: на папері, полотні, у блогосфері – мені найбільше імпонують і чому?»). <i>Таблиця 14</i>	Підприємницька компетентність. Загальнокультурна компетентність. Інформаційно-комунікативна компетентність. <i>Таблиця 15</i>
Міжпредметні зв'язки. Наукові визначення, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між явищами (історія, географія, хімія, біологія, математика, фізика, інформатика).						
<u>Учень (учениця):</u> знає і пояснює визначення безсполучникового складного речення; знає правила вживання розділових знаків між простими реченнями у складі безсполучникового складного; знаходить безсполучникові складні речення і визначає в них смислові	10	Безсполучникове складне речення Смислові відношення між простими реченнями в безсполучниковому складному реченні. Розділові знаки між простими реченнями в безсполучниковому складному реченні.	Практичні навички Аудіювання Аудіювання учнівської доповіді про етапи формування української нації: роль мови у цьому процесі. Читання (мовчки і вголос) Читання науково-публіцистичних статей про		<u>Громадянська відповідальність.</u> <u>Екологічна безпека і сталлий розвиток.</u> <u>Здоров'я і безпека.</u> <u>Підприємливість і фінан-</u>	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Соціальна і громадянська компетентності.

відношення (однотипні, різно-типні) між простими реченнями; правильно використовує безсполучникові речення у мовленні; дотримується правильної інтонації; обґрунтовує вживання розділових знаків за допомогою пунктуаційних правил, правильно ставить розділові знаки між частинами в безсполучниковому складному реченні; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила; виконує синтаксичний розбір безсполучникового складного речення; висловлюється точно, логічно та послідовно; уміє пояснити, чому без мови немає нації, а без нації – немає держави.		<i>Культура мовлення.</i> Інтонація безсполучникового складного речення.	основні етапи формування української нації та її мови. Говоріння Усний твір у публіцистичному стилі на суспільну тему («Народ – творець національної мови»; «Багатоголоса моя Україна»); Письмо Вибірковий переказ тексту наукового стилю Створення репортажу з людиною, яку ви вважаєте взірцем інтелігентності з поясненням, які чесноти цієї особи є, на вашу думку, найціннішими для суспільства. <i>Таблиця 13</i>	1 1	<u><i>сова грамотність.</i></u> Формування української нації: роль мови у цьому процесі. Національні мови України, вклад створеного ними в загальну культуру держави. <i>Таблиця 14</i>	Компетентності у природничих науках і технологіях. Підприємницька компетентність. Загальнокультурна компетентність. Інформаційно-комунікативна компетентність. <i>Таблиця 15</i>
Міжпредметні зв'язки. Опис у художньому творі (українська, румунська і зарубіжна літератури, образотворче мистецтво).						
<u>Учень (учениця):</u> розуміє будову складного речення з різними видами зв'язку; знає і вільно відтворює вивчені пунктуаційні правила; розпізнає складні речення з різними видами зв'язку, пояснює характер засобів зв'язку, має певні знання про синонімію цих засобів; правильно використовує	7	Складне речення з різними видами зв'язку Складне речення з різними видами сполучникового і безсполучникового зв'язку. Розділові знаки в сполучникових і безсполучникових складних реченнях.	Практичні навички Аудіювання Аудіювання тексту публіцистичного стилю. Читання (мовчки і вголос) Читання й коментування науково-публіцистичних статей про освіту та вибір професій.	1	<u><i>Громадянська відповідальність.</i></u> <u><i>Екологічна безпека і сталий розвиток.</i></u> <u><i>Підприємливість і фінансова грамотність.</i></u>	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Соціальна і громадянська компетентності.

їх у мовленні; обґрунтовує вживання розділових знаків у цих реченнях, правильно ставить у них розділові знаки, знаходить і виправляє в чимусь і своєму текста помилки на вивчені правила; уміє робити синтаксичний розбір речень різних видів та пояснювати розділові знаки; пояснює способи зв'язку між частинами у складному реченні; складає схеми складних речень; обґрунтовує вживання розділових знаків за допомогою вивчених правил; виявляє лідерські якості; вчиться конструктивно спілкуватися в різних соціальних середовищах задля свободи особистості, досягнення соціальної захищеності, сімейного щастя, можливості кар'єрного зростання.		<i>Культура мовлення.</i> Інтонація складних речень з різними видами зв'язку. Синоніміка складних речень зі сполучниками, без сполучників і простих речень.	Говоріння Діалог. Участь у дискусіях «Чому багато людей обирає професію юриста, програміста, економіста, але з часом перестас її любити?», «Наука школи і наука життя», «Як відшукати свій шлях у житті». Письмо Створення допису до шкільного веб-сайту «Світ професій». Твір у публіцистичному стилі на суспільну тему з використанням складних речень з різними видами зв'язку. Складання твору-фентезі «Людина майбутнього». <i>Таблиця 13</i>	1	<u><i>Здоров'я і безпека.</i></u> Світ професій. Проблеми вибору професії («Є тисячі доріг, мільйон вузьких стежочок...»), «Поняття «брудної» і «чистої» роботи», «Робота «престижна» і «непрестижна») Освіта в Україні. <i>Таблиця 14</i>	Компетентності у природничих науках і технологіях. Підприємницька компетентність. Загальнокультурна компетентність. Інформаційно-комунікативна компетентність. <i>Таблиця 15</i>
Міжпредметні зв'язки. Використання складних речень у художніх описах (українська, румунська і зарубіжна літератури, образотворче мистецтво).						
<u>Учень (учениця):</u> уміє створювати текст, пояснювати його будову, правильно визначати абзаци, застосовувати різні варіанти засобу зв'язку між частинами тексту; уміє аналізувати, інтерпретувати,	2	Текст Будова тексту. Засоби зв'язку між частинами тексту.	Практичні навички Аудіювання Аудіювання уривків (аудіо-та відеозаписів) класичних та сучасних музичних творів. Читання (мовчки і вголос) Читання газетного тексту		<u><i>Громадянська відповідальність.</i></u> <u><i>Екологічна безпека і сталий розвиток.</i></u> <u><i>Здоров'я і безпека.</i></u>	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Соціальна і громадянська

критично оцінювати тексти різних видів, генерувати і впорядковувати інформацію для створення текстів різного призначення; знає правила ведення наукових дискусій; презентує власні ідеї та ініціативи зрозуміло, грамотно, використовуючи доцільні виражальні засоби; навчається робити тематичні виписки; розуміє роль комунікативних умінь для створення власного іміджу і успішної професійної кар'єри; дотримується норм української літературної мови та мовленнєвого етикету, що є виявом загальної культури людини.			інформаційного жанру та репортажів про українських співаків, композиторів та музикантів. Говоріння Діалог. Складання й розігрування діалогів – обговорень музичних уподобань з теми «Мій улюблений композитор» (співак, музикант тощо). Письмо Тематичні виписки як спосіб засвоєння і запам'ятовування почутого і прочитаного. <i>Таблиця 13</i>	1	<u>Підприємливість і фінансова грамотність.</u> Українське мистецтво. Мистецькі уподобання. Музика класична й сучасна. Українські співаки, композитори і музиканти. <i>Таблиця 14</i>	компетентності. Компетентності у природничих науках і технологіях. Підприємницька компетентність. Загальнокультурна компетентність. Інформаційно-комунікативна компетентність. <i>Таблиця 15</i>
Міжпредметні зв'язки. Засоби зв'язку між частинами тексту художнього твору (українська, румунська і зарубіжна літератури).						
<u>Учень (учениця):</u> володіє орфографічними правилами щодо написання частин мови; знає правила написання слів разом, через дефіс й окремо; правильно пише слова з часткою НЕ ; правильно розставляє розділові знаки при звертаннях, вставних словах (словосполученнях, реченнях), обґрунтовує їх;	5	Систематизація та узагальнення вивченого Складні випадки написання частин мови. Написання <i>н, ни</i> у різних частинах мови. Правопис слів разом, окремо, через дефіс. НЕ з різними частинами мови. Члени речення і слова, граматично не зв'язані з	Практичні навички Аудіювання Аудіювання наукового тексту. Говоріння Діалог. Участь у дискусії про вплив засобів масової інформації.		<u>Громадянська відповідальність.</u> <u>Екологічна безпека і сталий розвиток.</u> <u>Підприємливість і фінансова грамотність.</u>	Спілкування державною мовою. Уміння вчитися впродовж життя. Соціальна і громадянська компетентності.

уміє застосовувати правила пунктуації у реченнях з відокремленими означеннями, з відокремленими додатками і обставинами; усвідомлено пише в простому і складному реченнях кому, крапку з комою, тире, двокрапку; правильно оформлює речення з прямою мовою; уміє перекладати з румунської мови українською фрагменти текстів, різних за стилем і жанром; використовує програмні засоби для перекладу текстів, критично оцінюючи результати перекладу; користується різними джерелами довідкової інформації (словниками, енциклопедіями, онлайн-ресурсами тощо).		членами речення (звертання, вставні слова і речення). Розділові знаки при них. Розділові знаки при відокремлених означеннях і прикладках. Розділові знаки при відокремлених додатках і обставинах. Кома і крапка з комою в складних реченнях. Двокрапка у простому і складному реченнях. Тире у простому і складному реченнях. Розділові знаки при прямій мові та цитуванні. <i>Культура мовлення.</i> Синонімія простих і складних речень, певних їх видів (зі стилістичним коментуванням).	Читання (мовчки і вголос) Вибіркове читання вголос тексту публіцистичного стилю. Письмо <i>Диктант.</i> Ділові папери. Заява. Автобіографія. Резюме. <i>Переклад</i> з румунської мови фрагментів текстів невеликих завершених творів. <i>Таблиця 13</i>	1 1 1	<u>Здоров'я і безпека.</u> Засоби масової інформації («Моя улюблена телепередача», «Яку газетну рубрику я люблю читати?») <i>Таблиця 14</i>	Компетентності у природничих науках і технологіях. Підприємницька компетентність. Загальнокультурна компетентність. Інформаційно-комунікативна компетентність. <i>Таблиця 15</i>
---	--	--	---	---	---	---

Міжпредметні зв'язки. Правильна побудова речень, тексту для передачі власних думок, ідей (українська, румунська і зарубіжна літератури, румунська мова, історія, математика, хімія, географія, образотворче мистецтво). Використання складних речень у художніх описах (українська, румунська і зарубіжна літератури).

5 КЛАС
МОВЛЕННЄВА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ
28 год.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<u>Учень (учениця):</u> використовує українську мову як державну для духовного, культурного й національного самовияву; цінує українську мову як державну – чинник національної ідентичності; уміє активно користуватися українською мовою в усіх царинах життя; сприймає українське мовлення іншої людини (учителя, однокласника, актора тощо), уважно слухає й дотримується основних правил спілкування; визначає істотні ознаки тексту, тему, основну думку, задум і мікротему висловлення, мету спілкування; уміє розпізнавати текст, його структурні особливості, загальні мовні засоби зв'язку слів, речень міжфразного зв'язку в тексті; виділяє і запам'ятовує головне в прослуханому або прочитаному тексті; виокремлює в тексті абзаци; складає простий план готового тексту; визначає належність тексту до певного стилю (розмовного, художнього, наукового), типу (розпо-віді, опису роздуму) і жанру мовлення (статті, оповідання, замітки, листа); відтворює готовий текст (розмовного, наукового і художнього стилів), переказує його детально за самостійно складеним планом (усно і письмово); засвоює особливості побудови розповіді на основі власного досвіду, опису людини, окремих предметів і тварин, елементарного роздуму.	Відомості про мовлення Загальне уявлення про спілкування і мовлення; адресат мовлення, основні правила спілкування. Тема й основна думка висловлювання. Вимоги до мовлення (змістовність, послідовність, правильність, точність, багатство, доречність, виразність), мовленнєві помилки і недоліки. Поняття про текст, поділ тексту на абзаци; план готового тексту (простий). Ознайомлення з мовними засобами зв'язку речень у тексті (сполучники, займенники, прислівники, використання синонімів і т. ін.). Загальне уявлення про стилі мовлення. Поняття про розмовний, науковий і художній стилі мовлення. Поняття про типи мовлення: розповідь, опис, роздум. Побудова розповіді на основі власного досвіду, опису людини, окремих предметів і тварин, елементарного роздуму.
<u>Учень (учениця):</u> уміє слухати й адекватно сприймати вперше прослуханий текст (обсяг текстів, що належать до художнього стилю, – 400-500 слів, до наукового стилю, – 300-400 слів); сприймає, розуміє інформацію державною мовою; уміє слухати співрозмовника, обговорювати, дискутувати та презентувати своє бачення і	Аудіювання (слухання і розуміння прослуханого) Аудіювання. <i>Слухання-розуміння</i> текстів діалогічного і монологічного характеру, розмовного, художнього, наукового стилів; різних

спільні рішення; запам'ятовує ключові слова, основні факти, уміє виділяти головне; відповідає на запитання, засвідчує розуміння змісту тексту.	типів текстів: розповіді, опису, роздуму; жанрів мовлення: оповідання, замітки, статті, казки, легенди, вірша, переказу, пісні, колядки.
<u>Учень (учениця):</u> читає мовчки незнайомі тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення відповідно до норм української літературної мови та вимог «Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів...» зі швидкістю 100-150 слів за хв. (обсяг текстів для читання мовчки, що належать до художнього стилю, – 360-450 слів, до інших стилів – 300-360 слів); читає, використовує різні види читання: ознайомлювальне, вибіркове, вивчальне та ін.; виділяє і запам'ятовує в прочитаному головне, тему і основну думку тексту, деталі; виразно читає вголос знайомі тексти різних стилів (розмовного, наукового і художнього), типів, жанрів мовлення із достатньою швидкістю (80-120 слів за хв.), плавно, відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм; ставить запитання до прочитаного, відповідає на них; оцінює прочитаний текст з погляду новизни, змісту, виразності мовного оформлення, задуму тощо; усвідомлює цінність читання – для задоволення, здобуття інформації, особистого зростання; помічає у тексті незнайомі слова, вирази і з'ясовує їх значення самостійно і за допомогою вчителя; систематично збагачує свій словниковий запас.	Читання (мовчки і вголос) Читання текстів, діалогічного та монологічного характеру різних жанрів мовлення (оповідання, замітки, статті, казки, легенда, вірша, переказу, пісні, колядки), визначення їх теми та основної думки; відповіді на запитання. Порівняння текстів різних стилів (розмовного, художнього, наукового), з'ясування спільного й відмінного в них. Аналіз текстів та визначення, до якого типу мовлення (розповіді, опису, роздуму) належить кожен із них. Обговорення й коментування прочитаного тексту.
<u>Учень (учениця):</u> розігрує готовий діалог з опорою на текст; складає діалог із запропонованих реплік (із додаванням власних реплік за змістом), на основі тексту чи ситуації спілкування, за аналогією; складає діалог певного обсягу (орієнтовно 6-7 реплік для двох учнів); уміє досягати комунікативної мети, дотримуватися теми, використовувати репліки для стимулювання, підтримання діалогу; коректно веде діалог з адресатом за визначеною соціокультурною проблематикою; уміє дотримуватися мовленнєвого етикету, основних правил спілкування (бути ввічливим, привітним і доброзичливим), уважно, не перебиваючи, слухати співрозмовника, говорити про те, що цікаво адресатові мовлення; не розмовляє без потреби голосно; долає стрес психологічно, а також відповідними мовними засобами;	Говоріння Діалог. Розігрування готового діалогу з опорою на текст. Відновлення пропущених реплік діалогу. Самостійне розширення реплік діалогу. Складання діалогу за опорними словами, за поданим початком. Складання діалогу відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної з життєвим досвідом учнів.

обговорює літературні твори, прочитані мовою оригіналу та в перекладі українською; презентує власні ідеї та ініціативи зрозуміло, грамотно, використовуючи доцільні виражальні мовні засоби; усвідомлює роль комунікативних умінь для створення власного іміджу; переказує детально зміст прочитаного (прослуханого) тексту (обсягом 100-150 слів) за самостійно складеним простим планом, відповідає на запитання за змістом тексту; дотримується основних вимог до мовлення; виправляє недоліки у власному і чужому мовленні; уміє грамотно усно тлумачити поняття, факти, висловлювати думки, погляди; складає усні висловлювання вивчених стилів, типів і жанрів мовлення за простим планом; збирає та систематизує матеріал для твору; дотримується вимог до усного мовлення та правил спілкування; уміє оцінювати текст з погляду його змісту, форми, задуму і мовного оформлення.	Переказ. Усний докладний переказ текстів вивчених стилів, типів і жанрів мовлення з елементами опису (людини, предметів, тварин) і роздуму. Усний переказ тексту розмовного стилю з діалогом. Твір. Усний твір-розповідь на основі власного досвіду. Усний твір-опис людини, окремих предметів, тварин. Усний твір-роздум на тему, пов'язану з життєвим досвідом учнів.
<u>Учень (учениця):</u> переказує письмово прослухане і прочитане (за самостійно складеним простим планом) докладно і стисло; уміє відтворювати текст з урахуванням виду переказу, враховувати комунікативне завдання, розкривати тему й основну думку; доречно вживає мовні засоби, дотримується стилістичної єдності тексту; уміє виокремлювати головну та другорядну інформацію; висловлюється точно, логічно, послідовно; складає письмово (обсяг письмового твору – 0,5-1,0 сторінка) власні висловлювання (за простим планом), вибирає відповідно до ситуації спілкування стиль мовлення (розмовний, художній, науковий, публіцистичний, офіційно-діловий), використовує різні типи мовлення (в тому числі описи людини, окремого предмета (картини), тварини); добирає мовні засоби відповідно до задуму висловлювання і стилю мовлення; знаходить і виправляє недоліки в змісті, будові та мовному оформленні власних висловлювань, спираючись на засвоєні знання; мислить творчо, генерує нові ідеї та ініціативи;	Письмо Переказ. Написання переказів (за простим планом). Докладні перекази невеликих художніх текстів розповідного характеру з елементами опису (людини, предмета, тварини) і роздуму. Докладний переказ тексту наукового стилю. Твір. Написання творів (за готовим планом і без нього). Удосконалення написаного. Робота з чернеткою. Твір-розповідь на основі власного досвіду. Твір-опис людини, окремого предмета, тварини (у т. ч. за картиною) у художньому стилі. Твір-роздум на тему, пов'язану з життєвим досвідом учнів.

грамотно пише диктанти, аналізує помилки (обсяг тексту – 90-100 слів); складає лист, правильно надписує конверт відповідно до вимог офіційно-ділового стилю; перекладає з румунської мови окремі слова, словосполучення, речення і невеликі тексти у межах вивченого мовного матеріалу, користуючись перекладними словниками. використовує програмні засоби для перекладу текстів, критично оцінюючи результати перекладу; цікавиться світовими культурними здобутками; формує вміння міжкультурної комунікації.	Замітка в газету (зі шкільного життя). <i>Диктант.</i> <i>Ділові папери.</i> Лист. Адреса. <i>Переклад.</i> Переклад з румунської мови українською слів, словосполучень, речень, невеликих за обсягом нескладних у лексичному і стилістичному відношенні текстів вивчених стилів, типів і жанрів мовлення, в т. ч. текстів розповідного характеру з елементами опису (людини, окремого предмета, тварини) і роздуму.
Міжпредметні зв'язки. Композиційні особливості розповіді на основі власного життєвого досвіду. Роль і місце опису людини, тварини, предметів у вивчених творах. Діалог в текстах різних стилів, усна розповідь на основі спостережень та за змістом картини (література (українська, румунська та зарубіжна), історія, природознавство, образотворче мистецтво).	

5 КЛАС
СОЦІОКУЛЬТУРНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Проблематика
<u>Учень (учениця):</u> усвідомлює важливість вивчення української мови як державної; знає історію української символіки; бере участь у диспуті на тему «Сучасна Україна. Перспективи розвитку»; будує розповідь на тему «Прапор і Герб України».	Державна мова України. Основні відомості про сучасну Україну й українців. Історія національної символіки. Державний гімн України. Прапор. Герб.
<u>Учень (учениця):</u> уміє будувати розповідь на теми: «З чого починається моє рідне місто/село, Батьківщина?», «Моя причетність до екології рідного краю».	Край, у якому я живу. Історичні відомості про рідне місто/село. Моя вулиця.
<u>Учень (учениця):</u> усвідомлює важливість навчання, має стійку мотивацію; має повагу до вчительської праці; є активним читачем; пише твори на теми: «Книга вчить, як на світі жити», «Книга – скарбниця знань», «Школа майбутнього... Яка вона?».	Школа. Мотиви навчання школярів. Учитель. Пошана до книги.
<u>Учень (учениця):</u> уміє побудувати розповідь на теми: «Мій родовід», «День матері – свято всіх людей», «Найдорощча на світі людина – мама».	Родина. Рід і родинні зв'язки. Традиції в українській сім'ї. День матері.
<u>Учень (учениця):</u> знає історію Київської Русі, читає легенди та перекази про заснування Києва; досліджує питання «Князь Володимир Великий – визначний український державний діяч», «Ярослав Мудрий – засновник першої бібліотеки в Київській Русі».	Початки української держави. Київська Русь. Легенди та перекази про заснування Києва. Київські князі.
<u>Учень (учениця):</u> уміє будувати розповідь на теми: «Козацька доба – славетна сторінка історії українського народу»; «Де козак, там і слава», «Козацька чайка на морі у XVII ст.».	Козацька доба – славетна сторінка історії українського народу. Козаки і сьогодні серед нас.

«Козацькому роду нема переводу».	
<u>Учень (учениця):</u> обізнаний(а) у сфері культури; бере участь у дискусіях з використанням ІКТ «Визначні діячі української культури».	Визначні діячі української культури – Тарас Шевченко, Соломія Крушельницька, Катерина Білокур.
<u>Учень (учениця):</u> характеризує пейзаж (осінній, весняний, зимовий, літній), визначає його основні прикмети; уміє пояснити вислів «Із замуленого джерела води не нап’єшся»; будує розповідь на теми: «Ліс – легені планети», «Не ламай калину!»; бере участь в охороні природи та довкілля.	Природа України. Пори року. Українські назви місяців. Розмаїття тваринного і рослинного світу України. Охорона природи.
<u>Учень (учениця):</u> уміє побудувати розповідь на теми: «Які народні символи українців та румунів вам добре відомі?», «Що значить для українців та румунів вишитий рушник?».	Символи українського народу України. Рослини-символи (калина, соняшник, верба, ясен). Птахи-символи (чайка, лелека, сокіл). Рушник – поетичний символ українців.
<u>Учень (учениця):</u> шанобливо ставиться до хліба і до праці хлібороба; пише твори на теми: «Дорога хліба – від поля до столу», «Не земля родить, а руки».	Хліб – символ добробуту народу. Шанобливе ставлення українців до хліба, до праці хлібороба.
<u>Учень (учениця):</u> пише міні-дослідження з тем: «Народні ремесла», «Гончарство. Килимарство. Вишивання. Чи сучасні ці ремесла і чим вони відрізняються від давніх?»; уміє побудувати розповідь на теми: «Мене навчила бабуся...», «Що перейму я від діда?», «І рушник вишиваний...».	Народні ремесла. Ковальство. Гончарство. Килимарство. Вишивання.
<u>Учень (учениця):</u> усвідомлює роль пісні в житті народу; бере участь у дискусії: «Які пісні співають у нас сьогодні?», «Чи вмієш ти співати у дружньому гурті?».	Народне мистецтво. Пісня – невід’ємна частина життя українців. Танець і танок. Звідки пішов гопак.
<u>Учень (учениця):</u> знає державні свята і усвідомлює їх значення; будує розповідь на теми: «День Незалежності – державне свято України», «День злуки – історичний етап до неподільної України».	Державні свята в Україні: День Конституції, День Злуки, День Незалежності.
<u>Учень (учениця):</u> знає народні свята;	Народні свята: Різдво, Великдень, Трійця. Свято Івана Купала. Веснянки.

будує розповідь на теми: «Як у нашій сім'ї святкують Різдво?», «Що значить Великодне свято?»; досліджує питання «Чим подібні і чим відмінно відзначають народні свята румуни й українці?».	
<u>Учень (учениця):</u> усвідомлює важливість праці для людини; пише твори на теми: «Ким я хотів би стати у майбутньому», «Всяка праця звеличує людину».	Праця людини. Сучасні професії, і джерела та способи їх обирання.
<u>Учень (учениця):</u> уміє пояснити вислови: «Шануй сам себе, шануватимуть і люди тебе», «Точність – ввічливість королів».	Культура спілкування. Стосунки між дорослими і дітьми, між ровесниками. Особливості українського мовленнєвого етикету.
<u>Учень (учениця):</u> усвідомлює важливість збереження здоров'я і здорового способу життя; будує розповіді на теми: «Як я дбаю про своє здоров'я?», «Рух – це життя», «Яким видам спорту надаю перевагу і чому?».	Здоров'я і спорт. Бути здоровим – значить бути сучасним.

5 КЛАС
ДІЯЛЬНІСНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Види умінь
<u>Учень (учениця):</u> виконує правила гігієни навчальної праці; самостійно визначає режим навчальної роботи з урахуванням ступеня складності навчальних предметів; здійснює намічений план за допомогою самостійно обраних методів і прийомів, самостійно удосконалює їх; оцінює результати власної діяльності, дослуховується до раціональних порад.	Організаційно-контрольні
<u>Учень (учениця):</u> розуміє поставлені навчальні завдання і діє відповідно до них, вчиться бачити перспективу використання засвоєних знань; аналізує мовні та позамовні поняття, явища, закономірності, порівнює, узагальнює різноманітні явища і усвідомлює їх значення для суспільства; робить висновки на основі спостережень цих змін; виділяє головне і другорядне у почутому, прочитаному, уміє пояснити обраний аспект у змісті цих форм саморозвитку.	Загальнопізнавальні
<u>Учень (учениця):</u> уявляє описані словами предмети і явища, творчо їх домислює; уміє самостійно виявляти цікаві явища і предмети та презентувати їх у класі; переносить раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію, яка виникає з розвитком суспільства, виявляючи громадянську активність; обґрунтовує свої дії; добирає аргументи для обґрунтування свого припущення щодо доцільності змін у процесі навчання.	Творчі
<u>Учень (учениця):</u> помічає й цінує красу в явищах природи, у творах мистецтва, у вчинках людей і результатах їхньої діяльності; критично оцінює відповідність своїх вчинків загальнолюдським моральним нормам, прагне позбутися помічених власних недоліків; не байдужий до недоліків однокласників, молодших брата чи сестри; виявляє здатність поставити себе на місце іншої людини, щоб зрозуміти мотиви її вчинку, поведінки; робить висновки, що творити добро словом і ділом – обов’язок і духовна потреба кожної людини.	Морально-етичні й естетичні

6 КЛАС
МОВЛЕННЄВА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ
16 год.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<u>Учень (учениця):</u> сприймає, розуміє інформацію державною мовою; аналізує умови спілкування державною мовою, співвідносить своє мовлення (вибір мовних засобів) з умовами спілкування; вибудовує мовленнєву поведінку відповідно до ситуації та правил спілкування; розпізнає мовленнєві та немовленнєві засоби спілкування, вчиться використовувати їх задля досягнення комунікативної мети; усвідомлює роль ефективного спілкування в навчанні, вдома, у вільний час; пошановує мовне і культурне розмаїття; аналізує структуру тексту, виділяє в ньому мікротеми; знаходить «відоме» і «нове» у змісті речень тексту; складає простий і складний план тексту; переказує текст за складним планом; визначає смислові та мовні засоби зв'язку між частинами тексту та реченнями в тексті; опановує прийоми поширення тексту вивченими частинами мови; активно користується українською мовою в усіх сферах життя; розпізнає офіційно-діловий стиль серед інших відомих стилів мовлення; знаходить мовні засоби, характерні для цього стилю; використовує вивчене про стилі мовлення під час побудови і вдосконалення власних висловлювань; розпізнає в одному тексті різні вивчені типи мовлення; використовує знання про типи мовлення під час побудови і вдосконалення власних висловлювань.	Відомості про мовлення Повторення вивченого про спілкування і мовлення; види мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо). Загальне уявлення про ситуацію спілкування: той, хто говорить (пише), – адресат мовлення; тема й основна думка висловлювання; мета і місце спілкування (практично). Засоби спілкування (мовленнєві та немовленнєві). Повторення вивченого про текст. Структура тексту: зачин, основна частина, кінцівка. Складний план готового тексту. Види зв'язку речень у тексті (практично). «Дане» («відоме») і «нове» у реченнях тексту. Мовні засоби організації тексту. Основні прийоми поширення тексту (практично). Повторення відомостей про стилі мовлення. Поняття про офіційно-діловий стиль мовлення. Повторення вивченого про типи мовлення. Особливості побудови опису приміщення і природи. Поєднання в одному тексті різних типів мовлення (розповіді й опису, розповіді з елементами роздуму).

<u>Учень (учениця):</u> слухає уважно, сприймає на слух і розуміє мовлення вчителя, однокласника, співрозмовника у межах доступної тематики і засвоєного мовного матеріалу, текстів вивчених стилів, типів і жанрів мовлення (обсяг текстів, що належать до художнього стилю, – 500-600 слів, до інших стилів – 400-500 слів); осмислює і в разі потреби запам'ятовує почуте; фіксує в пам'яті найважливіше; з'ясовує значення незнайомих слів; розуміє фактичний зміст, причинно-наслідкові зв'язки, основну думку тексту; сприймає емоційно-оцінну інформацію та образну мову художнього або науково-популярного тексту.	Аудіювання (слухання і розуміння прослуханого) <i>Аудіювання</i> розповідей, пояснень учителя (чи іншої особи), відповідей учнів; доступних текстів вивчених стилів, типів і жанрів мовлення. Вибіркове аудіювання окремих фрагментів (речень) тексту із завданням (сформулювати відповідь на запитання, відтворити контекст уживання слова). Постановка запитань до окремих речень і фрагментів тексту.
<u>Учень (учениця):</u> читає тексти вивчених стилів, типів і жанрів мовлення відповідно до норм української літературної мови та вимог «Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів...» (швидкість читання вголос у звичайному для усного мовлення темпі – 80-120 слів за хвилину; швидкість читання мовчки у звичайному темпі – 110-180 слів за хвилину; обсяг текстів для читання мовчки, що належать до художнього стилю, – 450-540 слів, до інших стилів – 360-420 слів); удосконалюється в техніці читання: удосконалює читання вголос і мовчки, навички навчального та ознайомлювального, а також вибіркового читання; збагачує систематично словниковий запас, з'ясовує значення незнайомих слів; користується словниками різних видів; аналізує структуру тексту, виділяє в ньому мікротеми; сприймає тексти як засіб збагачення особистого емоційно-чуттєвого досвіду, як вияв національної ідентичності та міжкультурної комунікації, отримує задоволення від процесу читання.	Читання (мовчки і вголос) <i>Читання</i> невеликих за обсягом нескладних текстів вивчених стилів, типів і жанрів мовлення. Формування читацького інтересу і потреби читати книжки. Вдосконалення умінь читати вголос і мовчки, користуватись вивчальним та ознайомлювальним видами читання. Вибіркове читання. Розвиток умінь висловлювати оцінні судження про прочитане. Аналіз уживання мовних засобів. Розвиток умінь сприймати емоційне забарвлення та образну мову художнього (науково-популярного) тексту, уявляти в образах прочитане. Контроль розуміння фактичного змісту (вибір правильної відповіді з кількох даних).
<u>Учень (учениця):</u> складає діалог певного обсягу (7-8 реплік для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації у межах визначеної соціокультурної тематики; досягає комунікативної мети; дотримується правил спілкування та норм української літературної мови; доречно	Говоріння <i>Діалог.</i> Розігрування готового діалогу з опорою на текст. Відтворення озвученого діалогу. Розігрування діалогу на основі ілюстрації, яка

використовуючи вивчені мовні засоби; ініціює, підтримує розмову й реагує на репліки співрозмовника в нескладних ситуаціях спілкування: вітає і відповідає на привітання, нагадує про щось, обмінюється думками та інформацією, доповнює інформацію, висловлює інтерес до чогось, бажання (небажання), намір щось зробити, пропонує послуги, висловлює сумнів, упевненість (невпевненість), ставить зустрічне запитання, уточнює зміст фрази тощо; опановує етику телефонної розмови; усвідомлює потребу у володінні державною мовою для підвищення власного добробуту, є толерантним у спілкуванні з іншими; розуміє, що рівень добробуту в громадах, суспільстві в цілому залежить від рівня опанування державною мовою; ставиться відповідально до власного здоров'я та безпеки; висловлює думки, почуття та погляди в різних комунікативних ситуаціях, дотримуючись норм української літературної мови; переказує зміст прочитаного (прослуханого) тексту докладно (обсяг тексту для переказу – 150-200 слів) і вибірково (обсяг тексту у 1,5-2 рази більший за обсяг докладного) за простим і складним планом; визначає тему та основну думку тексту; виділяє мікротеми у тексті; складає простий і складний план до тексту переказу; відповідає на запитання за змістом тексту; додержується основних вимог до мовлення; виправляє недоліки у власному і чужому мовленні; складає простий план власного висловлювання; підпорядковує висловлювання темі й основній думці; вживає різні типи мовлення (в т. ч. опис приміщення і природи); складає підготовлені усні висловлювання з урахуванням умов спілкування, мети й адресата мовлення; складає усні висловлювання вивчених стилів, типів і жанрів мовлення за простим планом; збирає та систематизує матеріал для твору; помічає типові помилки і вчиться свідомо контролювати власне мовлення з метою їх уникнення; оцінює текст з погляду його змісту, форми, задуму і мовного оформлення.	відображує конкретну ситуацію спілкування. Самостійне розширення реплік діалогу. Складання діалогу відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної з особистими враженнями, спостереженнями, життєвим досвідом учнів. Усний докладний і вибірковий переказ (за простим і складним планом) художніх текстів розповідного характеру з елементами опису приміщення, природи та роздуму. Створення монологічного висловлювання – розповіді, опису, роздуму за поданим планом і без нього, за опорними словами, словосполученнями, за картиною. Усний опис (за простим планом) приміщення, природи на основі особистих вражень і за картиною. Усний роздум про вчинки людей на основі власних спостережень і особистих вражень.
---	--

<u>Учень (учениця):</u> аналізує зміст і мовне оформлення вихідного тексту; відтворює текст з урахуванням виду переказу (докладно чи вибірково) і комунікативного завдання за самостійно складеним простим і складним планом; удосконалює написане; оцінює критично тексти різних видів, генерує і впорядковує інформацію для створення текстів різного призначення; добирає самостійно матеріал для висловлювання на основі різних джерел, спостережень, особистих вражень, систематизує його (обсяг письмового твору – 1,0-1,5 сторінки); складає простий план; вибирає відповідно до ситуації спілкування стиль мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий), уживає різні типи мовлення (у т. ч. опис приміщення і природи); наводить докази на підтвердження висунутої тези; формулює логічний висновок; вибирає мовні засоби відповідно до задуму висловлювання і стилю мовлення; творює тексти державною мовою, які популяризують її культуру, сприяють удосконаленню різних сфер суспільства; вдосконалює написане (у межах вивченого матеріалу); пише допис інформаційного характеру у газету з дотриманням вимог до цього жанру мовлення; сприймає, розуміє, систематизує, перетворює та використовує інформацію з різних джерел; використовує українознавчий компонент в усіх видах мовленнєвої діяльності; розуміє роль комунікативних умінь для успішного творчого зростання; пише орфографічно та пунктуаційно грамотно тексти, аналізує помилки (обсяг тексту – 100-110 слів); складає план роботи, komponує оголошення; добирає мовні засоби відповідно до стилю мовлення; перекладає з румунської мови речення з вивченими частинами мови, діалоги, невеликі	Письмо Написання переказів (за простим і складним планом). Докладний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами опису (приміщення, природи) та роздуму. Вибірковий переказ наукового тексту. Написання творів (за простим планом). Твір-опис (приміщення, природи) на основі особистих вражень і за картиною. Твір-роздум про вчинки людей на основі власних спостережень і особистих вражень. Допис інформаційного характеру (зі шкільного життя) у газету. Диктант. Ділові папери. План роботи. Оголошення. Переклад з румунської мови речень із вивченими
---	---

розповідні тексти (у тому числі з елементами опису приміщення і природи) та роздуми; виявляє впевненість у налагодженні міжкультурного діалогу та демонструє здатність взаємодіяти із різними людьми; застосовує різні стратегії для вдосконалення майстерності щодо володіння державною і рідною мовою; використовує програмні засоби для перекладу текстів з рідної мови державною, критично оцінюючи результати перекладу.	частинами мови, діалогів, невеликих розповідних текстів (у тому числі з елементами опису приміщення і природи) та роздумів.
Міжпредметні зв'язки. Роздуми з елементами аналізу художнього твору, усна та письмова порівняльна й групова характеристики літературних героїв. Інтер'єр і пейзаж у літературному творі (література (українська, румунська та зарубіжна), румунська мова). Власні висловлювання із використанням діалогу (література (українська, румунська та зарубіжна), румунська мова, історія, географія тощо).	

6 КЛАС
СОЦІОКУЛЬТУРНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Проблематика
<u>Учень (учениця):</u> знає Державні символи України і може пояснити їх міжнародну роль, перекладає їх румунською та іноземною мовою, якою володіє; пише твір «Я живу в країні України – державі демократії і культури».	Україна – суверенна держава. Державні символи України.
<u>Учень (учениця):</u> володіє державною мовою; досліджує український і румунський фольклор; бере участь у дискусіях з тем: «Чим мені подобається українська мова», «Чому кажуть, що пісня – душа народу?», «За що я й досі люблю казку». усвідомлює, що народна творчість – одне із джерел розвитку національної культури і презентації цієї культури у світі.	Краса і багатство української мови. Мудре слово народу (пісні, казки, легенди, прислів'я, приказки, загадки).
<u>Учень (учениця):</u> знає свій родовід і шанує його; малює родовідне дерево; має потребу оволодівати фінансовою грамотністю в інтересах родини; уміє будувати розповідь на теми: Хто мій прапрадід?», «Дім, в якому я живу», «Традиції моєї родини».	Родовід. Родовідне дерево. Взаємини у сім'ї. Рідний дім. Святині дому.
<u>Учень (учениця):</u> знає народну архітектуру; досліджує особливості інтер'єра української, румунської хат краю і житла зарубіжної країни (країн); бере участь у дискусії «Що в хаті є оберегом? На стіні – образок...».	Народна архітектура. Хатні обереги. Інтер'єр сучасного житла.
<u>Учень (учениця):</u> знає основні особливості українського національного вбрання, його символіку; досліджує питання: «Український віночок: що символізують його квіти?», «Символіка	Українське національне вбрання. Вишиванка. Вінок. Символіка квітів.

квітів»; знаходить художні ілюстрації до розповіді про українське національне вбрання, український віночок.	
<u>Учень (учениця):</u> знає загальноприйняті норми поведінки і дотримується їх; уміє пояснити вислови: «Ніщо не коштує так дешево і не цінується так дорого, як ввічливість», «Як зранку поведешся, так увечері й почуватимешся»; бере участь у дискусії «Яку поведінку називають «скованою», а яку – «розкутою?»».	Ти серед людей. Етикет, етика, загальноприйняті норми поведінки.
<u>Учень (учениця):</u> усвідомлює загальнолюдські моральні цінності й дотримується їх; уміє пояснити вислови: «Робиш добро – не кайся, робиш зло – зла сподівайся», «Правда кривду перебуде»; бере участь у дискусії «Як пов’язані загальноморальні цінності із загальнокультурною грамотністю?»».	Загальнолюдські моральні цінності.
<u>Учень (учениця):</u> усвідомлює важливість бути активним читачем; будує розповідь про шкільну і домашню бібліотеки; бере участь в акції «Бережімо книжку!»; дискутує , чи замінить Інтернет бібліотеки.	Книги – джерело мудрості. Бібліотеки (книгозбірні): їх історія і сучасність.
<u>Учень (учениця):</u> бере участь у дискусії «Мій шкільний товариш», «Я і учитель – партнери навчального процесу! Вчуся партнерства коректно»; пише твір-розповідь «У школі нудно не буває!»».	Проблеми шкільного життя. Взаємини між учителем і учнем, між однокласниками. Дружба і товари-шування.
<u>Учень (учениця):</u> уміє пояснити роль економічної грамотності для забезпечення суспільства хлібом; бере участь у дискусії «Чи готовий ти шматком хліба поділитись?»; пише твір «Не кидай хліб: він святий!»».	Хліб у житті людини.

<u>Учень (учениця):</u> спостерігає за природою, визначає основні особливості кожної пори року; знає народні прикмети різної пори року і стану природи; будує розповідь на теми: «Якою я побачив зиму вчора на прогулянці», «Як замерзала (або скресала) річка», «Я бачив дивну в природі картину...», «Перші весняні квіти»; веде здоровий спосіб життя; бере участь в охороні природи та довкілля, екологічно грамотний(а).	Рослинний і тваринний світ України. Краса української природи у різні пори року. Прекрасне в природі. Древа-символи. Календарні свята. Народні прикмети.
---	---

6 КЛАС
ДІЯЛЬНІСНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Види умінь
<u>Учень (учениця):</u> дотримується заданого темпу роботи; працює самостійно, вчиться працювати в парі та у групі; надає необхідну допомогу однокласникам; орієнтується в порядку розстановки книжок у бібліотеці, знаходить потрібну книжку, користуючись відкритим доступом до полиць, рекомендаційними списками, картотекою, тематичним каталогом, книжково-ілюстративними виставками; визначає орієнтовний зміст незнайомої книжки за її елементами (обкладинкою, титульною сторінкою); орієнтується в каталожній картці; самостійно вибирає і читає дитячі книжки, періодику, використовує їх на уроках і в позаурочний час; вчиться працювати з комп'ютером та іншими ТЗН з метою ефективного засвоєння навчального матеріалу; не дозволяє собі неосмисленого використання матеріалів; уміє порівнювати матеріали, ціннісні саме для українського суспільства.	Організаційно-контрольні
<u>Учень (учениця):</u> орієнтується в змісті підручника; самостійно ознайомлюється з його змістом; звертається до запитань і завдань підручника, використовує кращі зразки у навчальній діяльності; користується схемами, таблицями, алгоритмами, інструкціями і додатками; уміє самостійно їх створювати відповідно до виучуваної теми; вчиться використовувати українськомовні довідкові джерела, порівнювати їх з румуномовними, синтезувати і робити раціональні висновки; знаходить, засвоює і в разі необхідності передає інформацію українською мовою.	Загальнопізнавальні

<u>Учень (учениця):</u> розуміє поставлене вчителем навчальне завдання і діє відповідно до нього, але творчо і з власним баченням результату; вчиться визначати стратегію власної пізнавальної діяльності: мотив, мету і завдання навчальної роботи, планує основні етапи її виконання, контролює перебіг такої діяльності; обирає і використовує найраціональніші способи діяльності з-поміж запропонованих учителем або навіть задуманих самостійно; виконує основні мисленнєві операції – аналіз, синтез, порівняння, проводить аналогії і робить висновки за аналогією, набуває досвіду систематизувати й узагальнювати навчальний матеріал; вчиться моделювати, наводити аргументи на підтвердження своїх чи чужих тез; здійснює самоконтроль; насамперед особисто оцінює якість виконаної роботи (власної і товариша) відповідно до раціональних вимог процесу навчання.	Творчі
<u>Учень (учениця):</u> знає і дотримується життєво важливих правил гігієни навчальної праці; визначає раціонально свій режим навчальної роботи з урахуванням ступеня складності предметів і актуальності їх для майбутнього; дотримується правил спілкування, знає основні етичні норми українців і свого народу.	Морально-етичні й естетичні

7 КЛАС
МОВЛЕННЄВА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ
18 год.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<u>Учень (учениця):</u> використовує українську мову як державну для духовного, культурного й національного самовияву; поважає українську мову як державну – чинник національної ідентичності; розпізнає текст, його структурні особливості, загальні мовні засоби міжфразного зв'язку в тексті; визначає особливості текстів за їх належністю до вивчених стилів та типів мовлення; відрізняє публіцистичний стиль від інших відомих стилів мовлення, знаходить мовні засоби, характерні для цього стилю; складає простий та складний план власного висловлювання; засвоює особливості побудови опису процесів праці, роздуму дискусійного характеру; уміє використовувати комунікативні вміння під час дискусії чи спірної теми; удосконалює власне висловлювання.	Відомості про мовлення Повторення вивченого про <i>текст і стилі</i> мовлення. Публіцистичний стиль мовлення. Складний план власного висловлювання. Типи мовлення: розповідь, опис, роздум. Побудова опису процесів праці. Роздум дискусійного характеру.
<u>Учень (учениця):</u> розуміє з одного прослуховування фактичний зміст незнайомого тексту (обсяг текстів, що належать до художнього стилю, – 600-700 слів, до інших стилів – 500-600 слів), тему та основну думку; уміє аудіювати тексти вивчених стилів, типів і жанрів мовлення; уміє вичленовувати смислову інформацію, розрізняє головну і другорядну інформацію, утримує в пам'яті необхідну інформацію; виділяє логічно-смислові частини в прослуханому тексті, складає простий план почутого; оцінює прослухане, співвідносячи його із задумом мовця, своїм життєвим досвідом; використовує мовні виражальні засоби для налагодження стосунків; уміє слухати співрозмовника, обговорювати, дискутувати та презентувати своє бачення ситуації та спільні рішення.	Аудіювання (слухання і розуміння прослуханого) Аудіювання (слухання-розуміння) текстів діалогічного і монологічного характеру в межах вікової тематики, що належать до різних стилів мовлення (художнього, наукового, офіційно-ділового, публіцистичного, розмовного) та типів (розповіді, опису, роздуму). Розвиток аудіативної пам'яті, уваги й уяви.

<u>Учень (учениця):</u> читає тексти вивчених стилів, типів і жанрів мовлення відповідно до норм української літературної мови та вимог «Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів...» (швидкість читання вголос у звичайному для усного мовлення темпі – 80-120 слів за хвилину; швидкість читання мовчки у звичайному темпі – 120-210 слів за хвилину; обсяг текстів для читання мовчки, що належать до художнього стилю, – 540-630 слів, до інших стилів – 420-480 слів); аналізує мовне оформлення тексту, визначає засоби зв'язку (в межах вивченого матеріалу); виділяє логічно-сміслові частини прочитаного; систематично збагачує свій словниковий запас; користується засвоєними видами читання, опановує пошукове читання; використовує здобуту з тексту інформацію при підготовці власних висловлювань; ціннісно ставиться до мови як до засобу вираження емоцій, почуттів, переживань, а також, як до чинника духовного і психологічного здоров'я.	Читання (мовчки та вголос) Читання мовчки та вголос різних за обсягом текстів вивчених стилів, типів і жанрів мовлення. Визначення комунікативного наміру автора; структурно-сміслових компонентів тексту. Складання простого і складного плану прочитаного. Збагачення і розширення словникового запасу. Формування читацького інтересу і потреби читати книжки. Удосконалення вмінь читати вголос і мовчки, користуватися вивчальним, ознайомлювальним та вибіркоким видами читання. Формування початкових умінь пошукового читання. Розвиток характеристик, які стосуються техніки читання.
<u>Учень (учениця):</u> розіграє готовий діалог без опори на текст; складає діалог із запропонованих реплік (із додаванням власних реплік за змістом), на основі тексту чи ситуації спілкування, за аналогією (8-10 реплік для двох учнів); коментує та оцінює власну діяльність і діяльність інших; уміє коректно вести діалог з адресатом (знайомим і незнайомим, безпосередньо та по телефону) за визначеною соціокультурною проблематикою; формує вміння досягати комунікативної мети, аргументувати висловлені тези, спростовуючи помилкові висловлювання співрозмовника; дає логічну й емоційну оцінку реплік співрозмовника; вміє організувати комунікацію між учнями, оперативно залучати однолітків до діяльності; пошановує мовне і культурне розмаїття українського суспільства; уміє спілкуватися через засоби інформаційно-комунікативних технологій, домагатися необхідності дотримання норм української літературної мови усіма учасниками комунікації;	Говоріння Діалог. Розігрування готового діалогу без опори на текст. Самостійне розширення реплік діалогу відповідно до контексту, комунікативного завдання. Складання діалогів дискусійного характеру або діалогів відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної з характеристикою людей.

переказує зміст прочитаного (прослуханого) тексту детально (обсяг тексту для переказу – 200-250 слів), вибірково чи стисло (обсяг тексту у 1,5-2 рази більший за обсяг докладного) за самостійно складеним простим чи складним планом; визначає тему та основну думку тексту; виділяє мікротеми у тексті; складає простий і складний план до тексту переказу; відповідає на запитання за змістом тексту; дотримується основних вимог до мовлення; виправляє недоліки у власному і чужому мовленні; вміє перетворювати інформацію з однієї форми в іншу; складає усні висловлювання вивчених стилів, типів і жанрів мовлення за простим чи складним планом; збирає та систематизує матеріал для твору; уміє вільно висловлювати свою думку; дотримується вимог до усного мовлення та правил спілкування; оцінює текст з погляду його змісту, форми, задуму і мовного оформлення.	Переказ. Усний докладний, стислий і вибірковий переказ (за простим або складним планом) розповідних текстів з елементами опису, наприклад, процесу праці та роздуму. Докладний усний переказ текстів публіцистичного стилю. Твір. Усний твір-опис процесу праці за власним спостереженням. Усний твір-роздум за поданим початком. Усний твір-роздум дискусійного характеру.
<u>Учень(учениця):</u> переказує письмово прослухане і прочитане (за самостійно складеним простим і складним планом) докладно і стисло; аналізує зміст і мовне оформлення вихідного тексту; удосконалює написане; складає письмово власні висловлювання за простим і складним планом (обсяг письмового твору – 1,5-2,0 сторінки), вибирає відповідно до ситуації спілкування стиль мовлення (розмовний, художній, науковий, публіцистичний, офіційно-діловий), використовує різні типи мовлення (в тому числі опис процесу праці, роздум дискусійного характеру); добирає мовні засоби відповідно до задуму висловлювання і стилю мовлення; вдосконалює написане; міркує, робить висновки на основі інформації, поданої у різних формах (таблицях, схемах); розуміє важливість чітких та небагатослівних формулювань; уміє писати замітку в газету із дотриманням вимог до цього жанру мовлення;	Письмо Переказ. Докладний і стислий письмовий переказ (за простим або складним планом) розповідних текстів з елементами опису процесу праці і роздуму. Твір. Письмовий твір-опис процесу праці за власним спостереженням. Письмовий твір-роздум за поданим початком. Замітка дискусійного характеру в газету.

формує вміння орфографічно та пунктуаційно грамотно писати диктант (обсяг тексту – 110-120 слів); пояснює допущені помилки, добирає правила; перекладає з румунської мови тексти вивчених стилів, типів і жанрів мовлення (у тому числі з описом процесів праці та роздумів на морально-етичні теми) у межах вивченого мовного матеріалу; уміє порівнювати лінгвістичні та культурні явища української мови з рідною (румунською) мовою.	<i>Диктант.</i> <i>Переклад.</i> Переклад з румунської мови українською текстів, які містять описи процесів праці, роздуми на морально-етичні теми.
Міжпредметні зв'язки. Розповіді, описи, роздуми у художньому творі. Переказ текстів з елементами опису процесу праці. Замітки дискусійного характеру з використання діалогу. Переклад текстів різних стилів (українська, румунська та зарубіжна літератури, румунська мова, історія, географія, біологія, трудове навчання тощо).	

7 КЛАС
СОЦІОКУЛЬТУРНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Проблематика
<u>Учень (учениця):</u> усвідомлює відповідальність за збереження рідної і державної української мови; висловлює судження з тем: «Для народу свого велика кожна з мов...» (<i>В. Забаштанський</i>), «Коли єдине слово гине – тріщить основа світова» (<i>П. Перебийніс</i>); бере участь у дискусіях: «Для чого потрібні добрі знання української мови?», «Твоя відповідальність за збереження рідної і державної української мови», «Твій обов’язок – екологія слова».	Мова – скарбниця духовності народу.
<u>Учень (учениця):</u> знає минуле і сьогодення столиці України; готує презентації «Київ у минулому і сьогодні»; розказує про давню європейську столицю іноземною мовою, яку вивчає.	Київ древній і сучасний.
<u>Учень (учениця):</u> знає видатних українців (часів історичних і новочасних); обгрунтовує питання «Українці, зображені на гривнях: хто вони і чим заслужили бути на фінансових банкнотах держави».	Видатні українці (часів історичних і новочасних).
<u>Учень (учениця):</u> усвідомлює вислів «Наука батьків – навіки-віків»; бере участь у дискусіях з тем: «Що значить «шанувати старість?», «Що в українській хаті здавна зветься «світлиця» і якою вона є в сучасному житті»; доводить свою інформаційно-сміслову компетентність.	Родина. Сім’я. Взаємини між дітьми і батьками.
<u>Учень (учениця):</u> знає і усвідомлює важливість постійного самовдосконалення; уміє обгрунтувати питання: «Які шляхи обираєш до свого вдосконалення? Чи вчишся ти цих шляхів від сучасного суспільства?», «Що в людині головне?», «Благословенна щедрість! Усе від неї...», «Що означає зовнішня людська краса і що – краса внутрішня?».	Краса і велич людини. Прагнення до самовдосконалення.
<u>Учень (учениця):</u> знає і усвідомлює культуру міжособистісного спілкування; розуміє важливість навчатися впродовж життя;	Культура взаємин між людьми. Стосунки між ровесниками у школі й поза нею, між учителями й учнями.

бере участь у дискусії «Як сприймаю пораду старших учитися впродовж життя?»; пише твори на теми: «Дав слово – тримай його», «Портрет моєї подруги (друга)», «Якою уявляю школу майбутнього?»	
<u>Учень (учениця):</u> усвідомлює важливість планування робочого дня; висловлює судження «Чи цікавишся ти цифровими технологіями для саморозвитку і планування своєї перспективи і своєї ролі у дорослому світі?»; бере участь у дискусії «Яку людину звать «жайворонком», а яку – «совою»? Чому?»; пише власне висловлювання на тему «Згаяного часу конем не здоженеш».	Твій робочий день.
<u>Учень (учениця):</u> має захоплення, обґрунтовує його вибір; бере участь у дискусіях: «Колекціонування – це наука і хобі», «Комп’ютерні ігри чи спортивні змагання?», «Моделювання, конструювання чи лише перегляд програми «Diskawerі»?».	Твої захоплення. Обґрунтуйте мету свого захоплення.
<u>Учень (учениця):</u> усвідомлює важливість праці для кожної людини; бере участь у дискусії «Які професії вважаєте найважливішими для сучасного свого суспільства і світової цивілізації. Чи може людина мати багато професій?»; пише твір «Не місце красить людину, а людина – місце».	Вибір професії. Слід людини на землі.
<u>Учень (учениця):</u> знає чимало творів українського, румунського і зарубіжного мистецтва; досліджує кобзарське мистецтво; описує свої враження після відвідин картинної галереї (художнього музею); уміє будувати розповідь на теми: «Я знаю в нашому місті/селі чудового художника, музиканта, різьбяр, скульптора...», «Хто такі кобзарі»; бере участь у дискусії про закордонні подорожі «Чи доводилось тобі у закордонному місці побачити твори українського мистецтва? Що ти міг би розповісти про це мовою країни, де подорожував?».	Культурні скарби України. Твори мистецтва. Українські митці. Народні співці. Кобзарське мистецтво.
<u>Учень (учениця):</u> знає і вивчає народні прикмети; усвідомлює роль кожної людини у формуванні і збереженні екологічної культури; бере участь у дискусіях: «Що (або хто) може порушити гармонію у природі?», «Якою має бути твоя участь у формуванні і збереженні екологічної культури?», «Як екологічна культура забезпечує здоров’я людини»; пише твір на тему «У природи немає поганої погоди».	Гармонія у природі. Народні прикмети. Екологічна культура.

7 КЛАС
ДІЯЛЬНІСНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Види умінь
<u>Учень (учениця):</u> усвідомлює та визначає мотив і мету власної пізнавальної і суспільної діяльності; планує діяльність для досягнення мети, усвідомлено розподіляючи її на часові та змістові етапи; здійснює намічений план за допомогою самостійно обраних методів і прийомів; рахується з методами, пропонованими учителем і однокласниками, долучається до їх удосконалення; оцінює результати пізнавальної діяльності, пропонує перспективні корективи власної і колективної; володіє відповідно до свого віку навичками роботи з комп'ютером, зокрема вміє створювати схеми, графіки, таблиці тощо.	Організаційно-контрольні
<u>Учень (учениця):</u> аналізує мовні та позамовні поняття, явища, закономірності, спираючись на власну обізнаність з ними і наукові визначення та їх історичну динаміку; порівнює, систематизує, узагальнює, конкретизує явища змін у навчальному житті суспільства і т.д.; робить висновки на основі спостережень; виділяє головне і другорядне у почутому, прочитаному з теми навчального предмета, виявляє в ньому нові відомості; оволодіває навичками, самостійно виявляє і навіть прогнозує нові явища і закономірності у навчальному процесі.	Загальнопізнавальні
<u>Учень (учениця):</u> уявляє описані словами предмети і явища, творчо їх домислює; прогнозує подальший розвиток певних явищ і подій; переносить раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію, обґрунтовує свої дії, прогнозує практичне значення створення нової ситуації; помічає і формулює проблеми в процесі навчання і життєтворчості, пропонує свої варіанти їх вирішення; уміє обґрунтувати свої припущення або переконливі аргументи; формулює й обґрунтовує критичну самооцінку самому собі й однокласникам, учителям і навіть батькам.	Творчі

<u>Учень (учениця):</u> помічає й цінує красу в явищах природи, у творах мистецтва, у вчинках людей і результатах їхньої діяльності; критично оцінює відповідність своїх вчинків загальнолюдським моральним нормам, прагне позбутися помічених недоліків; виявляє здатність поставити себе на місце іншої людини, щоб зрозуміти мотиви її вчинку, поведінки; засвоює позитивний досвід, уміє позбуватися негативності; розуміє, що творити добро словом і ділом – обов’язок і духовна потреба кожної людини.	Морально-етичні й естетичні
--	------------------------------------

8 КЛАС
МОВЛЕННЄВА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ
14 год.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<u>Учень (учениця):</u> добирає відповідно до ситуації спілкування стиль мовлення; використовує різні типи мовлення (у тому числі опис місцевості, пам'яток історії і культури).	Відомості про мовлення Повторення відомостей про текст, стилі і типи мовлення. Побудова опису пам'яток історії і культури.
<u>Учень (учениця):</u> уважно слухає і сприймає державною мовою розповіді, лекції, повідомлення тощо, осмислює і запам'ятовує почуте і прочитане; робить стислі записи (тематичні виписки) в процесі слухання і читання (обсяг текстів, що належать до художнього стилю, – 700-800 слів, до інших стилів – 600-700 слів); відтворює готові тексти різних стилів, переказуючи їх за самостійно складеним простим і складним планом детально, вибірково і стисло.	Аудіювання (слухання і розуміння прослуханого) Аудіювання тексту художнього стилю. Аудіювання тексту публіцистичного стилю. Аудіювання науково-популярного тексту. Аудіювання розмовного тексту з елементами опису пам'ятки культури.
<u>Учень (учениця):</u> уважно читає тексти вивчених стилів, типів і жанрів мовлення відповідно до норм української літературної мови та вимог «Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів...» (швидкість читання вголос у звичайному для усного мовлення темпі – 80-120 слів за хвилину; швидкість читання мовчки у звичайному темпі – 130-240 слів за хвилину; обсяг текстів для читання мовчки, що належать до художнього стилю, – 630-720 слів, до інших стилів – 480-540 слів); навчається виразно читати відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм, виражаючи за допомогою темпу, тембру, гучності читання, особливості змісту, стилю тексту авторський задум; аналізує, інтерпретує, критично оцінює тексти різних видів.	Читання (мовчки і вголос) Ознайомлювальне читання науково-популярного тексту. Вивчальне читання розповідного тексту з елементами опису місцевості. Вибіркове читання тексту наукового стилю на лінгвістичну тему. Читання (мовчки) тексту публіцистичного стилю.
<u>Учень (учениця):</u> складає діалог (орієнтовно 10-12 реплік для двох учнів) як обмін думками, повідомлення на основі самостійно дібраних запитань за текстом, пов'язаного з особистими	Говоріння Діалог. Складання діалогів відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної з

враженнями від зразків матеріальної культури українців (пам'яток історії і культури); навчається активно користуватися українською мовою в усіх царинах життя; розуміє роль комунікативних умінь для успішної професійної кар'єри; формує вміння міжкультурної комунікації; переказує докладно, вибірково й стисло (усно) прослуханий або прочитаний текст художнього, наукового й публіцистичного стилів мовлення обсягом (для докладного переказу 250-300 слів, стислого й вибіркового – в 1,5-2 рази більше); створює власні висловлювання (усні й письмові твори вказаних у програмі видів), складаючи до них план (складний); дотримується основних правил спілкування; узагальнює виучуваний матеріал за текстом наукового стилю, зіставляти матеріали різних джерел.	особистими враженнями від зразків матеріальної культури українців (пам'яток історії і культури). Детальний усний переказ (за складним планом) розповідного тексту з елементами опису пам'яток історії і культури. Стислий усний переказ текстів наукового і публіцистичного стилів. Усний твір-опис місцевості (вулиці, села, міста) (за складним планом) на основі особистих спостережень і вражень. Усний твір-опис пам'яток історії і культури. Усне повідомлення на тему про мову, що вимагає зіставлення й узагальнення матеріалу (в науковому стилі).
<u>Учень (учениця):</u> складає план (складний) переказу, пише за ним переказ; оцінює текст щодо його змісту, форми, авторського задуму й мовного оформлення; уміє створювати письмово твір-опис, твір-роздум (обсяг письмового твору – 2,0-2,5 сторінки); знаходить і виправляє недоліки в змісті, побудові й мовному оформленні висловлювання;	Письмо Письмовий детальний переказ (за складним планом) розповідного тексту з елементами опису місцевості. Письмовий вибірковий переказ (за складним планом) розповідного тексту з елементами опису пам'яток історії і культури. Письмові твори (за складним планом) зі вступом, основною частиною і висновком. Письмовий твір-опис місцевості (вулиці, села, міста) на основі особистих спостережень і вражень (за складним планом).

використовує правильно цитати, удосконалює написане; пише диктанти (обсяг тексту – 120-140 слів), аналізує помилки, добирає правила; складає протокол і добирає мовні засоби відповідно до задуму висловлювання й стилю мовлення; перекладає тексти з румунської мови, що містять елементи опису місцевості та пам'яток культури; перекладає тексти наукового та публіцистичного стилів; використовує програмні засоби для перекладу текстів, критично оцінюючи результати перекладу; цікавиться світовими культурними здобутками.	<i>Письмовий твір-опис</i> пам'яток історії і культури. <i>Письмовий твір-роздум</i> на морально-етичну чи суспільну тему (в публіцистичному стилі). <i>Диктант.</i> <i>Ділові папери.</i> Протокол. <i>Переклад.</i> Переклад з румунської мови текстів, що містять елементи опису (місцевості, пам'яток історії та культури). Переклад текстів наукового і публіцистичного стилів (письмовий).
Міжпредметні зв'язки. Роздуми з елементами аналізу художнього твору, письмова порівняльна й групова характеристики літературних героїв (українська, румунська і зарубіжна літератури).	

8 КЛАС
СОЦІОКУЛЬТУРНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Проблематика
<u>Учень (учениця):</u> знає, якому із засобів спілкування – листу, телефону чи електронній пошті – надати перевагу в конкретній ситуації і чому; розповідає про так звану «світову павутину»; розуміє складники культури ділового спілкування.	Мова – найважливіший засіб спілкування. Культура поведінки і культура спілкування. Культура офіційного спілкування.
<u>Учень (учениця):</u> називає і пояснює духовні цінності людства; шанує звичаї чужого дому; пояснює, чому в нас гостей зустрічають хлібом і сіллю; знає і розуміє духовну і матеріальну культуру національних спільнот України.	Одвічні духовні цінності. Українська культура у світовому контексті. Національні спільноти України, особливості їх культур – складники української культури.
<u>Учень (учениця):</u> знає вісім «див» України, а також визначні архітектурні пам'ятки міст, де ви побували; розвиває свою допитливість; виконує проекти «Видатні архітектори» та «Видатні художники».	Українське мистецтво. Пам'ятки історії та архітектури. Видатні українські архітектори і художники. Видатні митці світу, які створили пам'ятки архітектури України.
<u>Учень (учениця):</u> пояснює вислів «Не хлібом єдиним живе людина»; знає, які видовища сьогодні найпопулярніші й чому; будує розповідь на тему «О.Довженко – кінорежисер»; називає кінематографічні стрічки про етапи дороги України до Європи.	Театр. Кіномистецтво. Відомі українські режисери, актори.
<u>Учень (учениця):</u> уміє пояснити вислів «Розум без книги – що птах без крил»; знає найвидатніші пам'ятки української писемності; розповідає про Свято української писемності й мови, обговорює, чим воно відрізняється від Міжнародного дня рідної мови.	Українська писемність. Історія і сучасність. Сучасна писемність і її правопис, його розділи і завдання.
<u>Учень (учениця):</u> знає визначні постаті української історії; будує розповіді на теми: «Я б рівнявся на нього (неї)...», «Вони любили Україну»,	Визначні особистості української історії.

«Герої Майдану», «Хто вони – Герої Небесної Сотні?».	
<u>Учень (учениця):</u> знає особливості (сценарії) українських звичаїв – давніх і сучасних; бере участь у диспутах на теми: «Моє дозвілля»; «Чи знає сучасна молодь українські вечорниці?»; пояснює моральну норму «Бережи честь змолodu»; визначає критерії для підсумку тези «Скажи, хто твій друг, і я скажу, хто ти».	Давня і сучасна культура дозвілля (наприклад, «Вечорниці», «Толока», свято Івана Купала; дискотека, «тусовка»). Культура взаємини між юнаком і дівчиною. Дівоча гідність (цнотливість).
<u>Учень (учениця):</u> відчуває власну цінність; знає і усвідомлює, що кожна людина – неповторна; розуміє вислів «З лиця води не пити»; висловлює судження щодо самовдосконалення заради позитивних змін свого життя та життя України.	Зовнішня і внутрішня краса людини.
<u>Учень (учениця):</u> називає твори української і румунської народної міфології; переказує зміст міфологічного твору, вивченого на уроках румунської та зарубіжної літератур; створює власний міф; будує розповідь на теми: «Які повір'я я знаю від бабусі?», «Чи мають повір'я життєву основу?».	Українська, румунська та антична міфологія як розвивальний чинник інтелекту, художньої пам'яті і творчих здібностей. Народні вірування.
<u>Учень (учениця):</u> характеризує пейзаж (осінній, весняний, зимовий, літній), визначає його основні прикмети; розуміє вислів «Нема на світі України, немає другого Дніпра, а ви претеся на чужину шукати іншого добра...»; будує розповіді на теми: «Моя подорож до...», «Умю личко у воді моєї річеньки гірської...».	Різноманітність рослинного і тваринного світу України, мальовничі місця: Карпати, Асканія Нова, гірські ріки й водоспади, озеро Свитязь. Головні ріки України (Дніпро, Десна, Дунай та ін.), історичні відомості про них. Наші подорожі Україною.
<u>Учень (учениця):</u> виконує дослідження «Сучасний екологічний стан річок та інших водойм в Україні»; висловлює судження щодо тем: «Що залишу нащадкам у ріднім краю?»; «Що ми записали б у «Червону книгу?»; «Чому стався «Чорнобиль» і що потрібно, щоб він не повторився».	Екологічний стан в Україні. «Червона книга». Чорнобильська трагедія.

8 КЛАС
ДІЯЛЬНІСНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Види умінь
<u>Учень (учениця):</u> дотримується заданого темпу, якого вимагає відповідна діяльність; працює самостійно, вчиться працювати в парі та в групі; надає необхідну допомогу однокласникам; орієнтується в порядку розстановки книжок у бібліотеці, знаходить потрібну книжку, користуючись відкритим доступом до полиць, рекомендаційними списками, картотекою, тематичним каталогом, книжково-ілюстративними виставками; визначає орієнтовний зміст незнайомої книжки за її елементами: обкладинкою, титульною сторінкою; орієнтується в каталожній картці, записує дані про книжку з титульної сторінки в каталожну картку; вибирає і читає самостійно дитячі книжки, періодику, використовує їх на уроках і в позаурочний час; вчиться працювати з комп'ютером та іншими ТЗН з метою ефективного засвоєння навчального матеріалу, поглиблення й урізноманітнення джерел і форм навчання; установлює міжпредметні зв'язки на основі знань, оцінює якість виконаної роботи; вчиться планувати роботу із самоосвіти; добирає додаткову літературу до уроків, самостійно вибирає й читає відповідні вікові книжки; регулярно працює з періодичними виданнями, адресованими учням старшого шкільного віку; робить необхідні виписки з книжок і журналів, правильно оформлює, систематизує, зберігає і використовує їх у навчальній роботі та в позаурочний час, усвідомлено залучає можливості Інтернету, не вдаючись до списування без посилання; визначає загальний режим навчальної роботи, дотримується заданого темпу роботи, проводить медитування, використовує фізкультхвилинки (колективно чи самостійно).	Організаційно-контрольні
<u>Учень (учениця):</u> орієнтується в змісті підручника; самостійно ознайомлюється з його змістом; звертається до запитань і завдань підручника, використовує зразки у навчальній діяльності;	Загальнопізнавальні

користується схемами, таблицями, алгоритмами, інструкціями і додатками; уміє самостійно з допомогою комп'ютера створювати схеми, графіки, таблиці, технічні і мистецькі проекти; вчиться використовувати українськомовні та різномовні довідкові джерела; знаходить, засвоює і в разі необхідності передає знайдену в іншомовних джерелах інформацію українською мовою.	
<u>Учень (учениця):</u> розуміє поставлене вчителем навчальне завдання і діє відповідно до нього, може висловлювати раціональний спосіб виконання завдань; вчиться визначати стратегію власної пізнавальної діяльності: мотив, мету і завдання навчальної роботи, планувати основні етапи її виконання, контролювати перебіг; уміє використовувати найраціональніші способи, запропоновані вчителем; уміє виконувати основні мисленнєві операції – аналіз, синтез, порівняння, проводити аналогії і робити висновки за аналогією або за власним баченням набувати вміння систематизувати й узагальнювати навчальний матеріал; вчиться моделювати, наводити аргументи на підтвердження тез, здійснювати самоконтроль, оцінювати якість виконаної роботи (власної і товариша) відповідно до прийнятих вимог; працює систематично зі словниками, енциклопедіями універсального характеру і за науковими, різноплановою довідковою літературою; уміє працювати з публіцистичною та суспільно-політичною літературою, використовувати такі елементи книжки, як коментар автора, перекладача, редактора, додатковий апарат, алфавітний покажчик тощо; використовує з метою самоосвіти цикли радіо- і телепередач; уміє працювати з комп'ютером та іншими ТЗН з метою ефективного засвоєння навчального матеріалу і проектування нових форм і способів такого засвоєння.	Творчі
<u>Учень (учениця):</u> виконує правила гігієни навчальної праці; визначає самостійно режим навчальної роботи з урахуванням ступеня складності предметів; дотримується правил спілкування; знає основні етичні норми українців і свого народу; вчиться грамотно і безпечно комунікувати в інформаційному просторі, розпізнавати маніпулятивні технології та протистояти їм.	Морально-етичні й естетичні

9 КЛАС
МОВЛЕННЄВА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ
16 год.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<u>Учень (учениця):</u> добирає відповідно до ситуації спілкування стиль мовлення, використовує різні типи мовлення.	Відомості про мовлення Повторення вивченого про мовлення і спілкування, про текст, стилі, і типи мовлення.
<u>Учень (учениця):</u> складає план, тези прослуханого і прочитаного тексту (обсяг текстів, що належать до художнього стилю, – 800-900 слів, до інших стилів – 700-800 слів); оцінює прослухане, співвідносячи його із задумом мовця, своїм життєвим досвідом.	Аудіювання (слухання і розуміння прослуханого) Аудіювання наукового тексту. Аудіювання учнівської доповіді. Аудіювання тексту художнього стилю. Аудіювання тексту публіцистичного стилю. Аудіювання телевізійного і радіо-тексту.
<u>Учень (учениця):</u> читає уважно і сприймає тексти наукового стилю, осмислює і запам'ятовує прочитане; читає мовчки незнайомий текст вивчених стилів, типів і жанрів мовлення відповідно до норм української літературної мови та вимог «Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів...» (швидкість читання мовчки у звичайному темпі – 140-270 слів за хвилину; обсяг текстів для читання мовчки, що належать до художнього стилю, – 720-810 слів, до інших стилів – 540-600 слів); читає вголос газетні тексти, репортажі (з наступним їх обговоренням) – швидкість читання вголос у звичайному для усного мовлення темпі – 80-120 слів за хвилину; оцінює критично тексти соціально-політичного, економічного змісту та ін.	Читання (мовчки і вголос) Вибіркове читання тексту художнього стилю. Ознайомлювальне читання тексту наукового стилю. Читання газетного тексту інформаційного жанру та репортажу.
<u>Учень (учениця):</u> складає і розіграє діалог (орієнтовно 12-14 реплік для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації; висловлює думки, почуття та погляди в різних комунікативних ситуаціях, дотримуючись норм української мови;	Говоріння Діалог. Складання діалогів відповідно до запропонованої ситуації спілкування: приватна розмова, обговорення певної теми, дискусія.

використовує комунікативні стратегії для формулювання власних пропозицій і рішень і виявлення лідерських якостей; оцінює економічні ініціативи та економічну діяльність; утверджує право кожного мати власну думку; долає стрес, використовуючи виражальні засоби мови; враховує вплив слова на психічне здоров'я людини, відповідально використовує мовні виражальні засоби; переказує послідовно за самостійно складеним простим або складним планом тексти художнього, наукового й публіцистичного стилів (обсяг для докладного переказу – 300-350 слів, стислого й вибіркового – у 1,5-2 рази більше); створює власні усні висловлювання, осмислюючи тему, розкривати її, підпорядковуючи висловлювання темі та основній думці, робить необхідні узагальнення, висновки; добирає з різних джерел матеріал для творів, систематизує його суть; обирає відповідний до ситуації стиль спілкування у публіцистичному жанрі, використовує різні типи мовлення; дотримується норм української літературної мови та мовленнєвого етикету, що є виявом загальної культури людини.	Усний стислий і вибірковий переказ текстів наукового, публіцистичного і художнього стилів (за складним планом). Усний твір (за складним планом) у публіцистичному стилі на морально-етичні та суспільні теми. Дповідь на основі двох-трьох джерел на морально-етичну й суспільну теми в публіцистичному стилі.
Учень (учениця): пише стислі вибіркові перекази, твори в публіцистичному стилі на суспільні та морально-етичні теми (обсяг письмового твору – 2,5-3,0 сторінки); знаходить і виправляє недоліки в змісті, побудові й мовному оформленні висловлювання; генерує і впорядковує інформацію для створення текстів різного призначення; створює тексти, виражаючи власні ідеї, досвід і почуття та добираючи відповідні художні засоби; висловлюється точно, логічно та послідовно; пише грамотно диктанти (обсяг тексту – 140-160 слів), аналізує помилки, добирає правила; використовує правильно цитати, удосконалює написане; навчається писати тези статей, робити тематичні виписки; презентує власні ідеї та ініціативи зрозуміло, грамотно, використовуючи доцільні	Письмо Стислий і вибірковий переказ (за складним планом) текстів наукового, публіцистичного і художнього стилів. Твір (за складним планом) у публіцистичному стилі на морально-етичні та суспільні теми. Диктант. <i>Тези статей</i> на морально-етичні та суспільні теми. <i>Тематичні виписки</i> як спосіб засвоєння і

виражальні засоби; складає заяву, автобіографію, резюме і добирає мовні засоби відповідно до задуму висловлювання і стилю мовлення; розуміє роль комунікативних умінь для створення власного іміджу і успішної професійної кар'єри; навчається брати на себе відповідальність за себе та інших; уміє перекладати з румунської мови українською фрагменти текстів, різних за стилем і жанром; використовує програмні засоби для перекладу текстів, критично оцінюючи результати перекладу; обговорює літературні твори, прочитані мовою оригіналу та в перекладі українською.	запам'ятовування почутого і прочитаного. <i>Ділові папери.</i> Заява. Автобіографія. Резюме. <i>Переклад</i> з румунської мови фрагментів текстів, різних за стилем і жанром, або невеликих завершених творів.
Міжпредметні зв'язки. Виступ проблемного характеру на літературну тему (українська, румунська та зарубіжна літератури); цитатний план, тези літературно-критичних статей, їх окремих розділів і розділів підручників (українська, румунська і зарубіжна літератури, історія, географія та ін.).	

9 КЛАС
СОЦІОКУЛЬТУРНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Проблематика
<u>Учень (учениця):</u> уміє пояснити висловлення «Нове життя нового прагне слова...»; знає, що вписав в український словник наш час; пояснює, у чому полягає сакральна роль слова і мови загалом.	Українська мова – явище, яке постійно розвивається.
<u>Учень (учениця):</u> знає заповідні місця України, особливості географічного положення краю, де проживає; бере участь у диспуті на тему «Чи заповідні нині карпатські ліси і ріки?».	Географічне положення України. Природа різних регіонів України.
<u>Учень (учениця):</u> уміє пояснити, що таке «цілюще зілля»; знає цілющі властивості рослин, уміє їх використовувати; уміє поміркувати над проблемою, що потрібно для досягнення високого рівня екологічної культури в Україні; будує вміло розповідь на тему «Кожна рослина моєї землі – цілюща, але...»; висловлює свою думку, чи є нині народна медицина сферою підприємливості.	Народна медицина. Екологічна культура людини.
<u>Учень (учениця):</u> знає основні етапи формування української нації та її мови; уміє пояснити, чому без мови немає нації, а без нації – немає держави; пише власне висловлювання на теми: «Народ – творець національної мови»; «Багатоголоса моя Україна».	Формування української нації: роль мови у цьому процесі. Національні мови України, вклад створеного ними в загальну культуру держави.
<u>Учень (учениця):</u> знає основні риси українського національного характеру (працьовитість, охайність, доброта, гостинність, відданість своїм традиціям, любов до Вітчизни); уміє пояснити, чим українці і румуни подібні між собою, чим відрізняються і чим подібні за характером із носіями іноземної мови, яку вивчає.	Український національний характер (ментальність).
<u>Учень (учениця):</u> знає основні віхи української історії; уміє побудувати розповіді на теми: «Вони творили державу Україну»; «Згадаймо	Історія України, її сьогодення. Видатні історичні діячі.

праведних гетьманів»; пише власне висловлювання і доводить на історичних прикладах тезу «Без минулого немає майбутнього».	
<u>Учень (учениця):</u> уміє побудувати розповідь на тему «Людина створила культуру, а культура – людину»; бере участь у диспуті на тему «Старовина матеріальної культури в небезпеці».	Матеріальна і духовна культура українського народу.
<u>Учень (учениця):</u> знає основні види українського мистецтва (традиційного і нового, сучасного); відвідує художню виставку та описує свої враження від огляду експозиції.	Українське мистецтво. Мистецькі уподобання.
<u>Учень (учениця):</u> обґрунтовує, яким музичним жанрам надає перевагу і чому; пояснює вплив української (румунської) музики на зарубіжну і особливості цього процесу; уміє побудувати розповідь на тему «Мій улюблений композитор» (співак, музикант тощо).	Музика класична й сучасна. Українські співаки, композитори і музиканти.
<u>Учень (учениця):</u> бере участь у дискусії «Книги мають свою долю?»; з'ясовує і пояснює під час дискусії, чи конкурують сьогодні паперові книги з інтернет-варіантами.	Українське письменство.
<u>Учень (учениця):</u> уміє відповісти на запитання: «Чого вчать біографії видатних людей?»; обравши представника певної культури, доводить, чим він видатний.	Видатні постаті української, румунської та світової культури.
<u>Учень (учениця):</u> дискутує на одну з тем: «Є тисячі доріг, мільйон вузьких стежинок...»; «Поняття «брудної» і «чистої» роботи»; «Робота «престижна» і «непрестижна»; висловлює судження з питання «Чому багато людей обирає професію юриста, програміста, економіста, але з часом перестає її любити?».	Світ професій. Проблеми вибору професії.

<u>Учень (учениця):</u> знає структуру освіти в Україні; уміє пояснити роль науки в суспільстві; будує розповідь на тему «Людина майбутнього»; уміє зіставити і протиставити зміст вислову «Наука школи і наука життя»; знає і розуміє, у чому перспектива нової школи.	Освіта в Україні.
<u>Учень (учениця):</u> знає основні міста і села України; дбає про загальнокультурну грамотність; пише твір про рідне село, місто, ілюструє його.	Міста і села твої, Україно.
<u>Учень (учениця):</u> знає основні засоби масової інформації; уміє побудувати розповіді на теми: «Моя улюблена телепередача», «Яку газетну рубрику я люблю читати?».	Засоби масової інформації. Документальне мовлення (усне і письмове).
<u>Учень (учениця):</u> бере участь у дискусії про українські і європейські цінності.	Україна як Європа: спільне і відмінне.

9 КЛАС
ДІЯЛЬНІСНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Види умінь
<u>Учень (учениця):</u> дотримується заданого раціонального темпу роботи; самостійно працює, вчиться працювати в парі та в групі, надає необхідну допомогу однокласникам, використовуючи ефективні комунікативні стратегії; орієнтується в порядку розстановки книжок у бібліотеці, знаходить потрібну книжку, користуючись відкритим доступом до полиць, рекомендаційними списками, картотекою, тематичним каталогом, книжково-ілюстративними виставками; визначає орієнтовний зміст незнайомої книжки за її елементами (обкладинкою, титульною сторінкою); орієнтується в каталожній картці, записує бібліографічні дані про книжку з титульної сторінки в каталожну картку; самостійно вибирає й читає нові художні, історичні, наукові книжки, періодику, використовує їх на уроках і в позаурочний час; працює з комп'ютером та іншими ТЗН з метою ефективного засвоєння навчального матеріалу; використовує інтернет-ресурси для отримання нових знань; уміє обґрунтувати судження, готовий до дискусії щодо змісту матеріалу, обізнаний з культурою ведення дискусії; опановує різні способи розв'язання пошукових завдань, враховуючи європейські зразки і доцільність їх застосування в Україні; визначає режим навчальної роботи, дотримується здоровозбережувального темпу роботи, зокрема й методик розвитку фізичного оздоровлення.	Організаційно-контрольні
<u>Учень (учениця):</u> вільно орієнтується в змісті підручника; звертається до запитань і завдань підручника; користується схемами, таблицями, алгоритмами, інструкціями і додатками, самостійно створює схеми, таблиці тощо; вчиться використовувати українськомовні довідкові джерела, за потреби – румунською та іноземними мовами;	Загальнопізнавальні

знаходить, засвоює і в разі необхідності вільно передає інформацію державною українською мовою; користується різними джерелами довідкової інформації (словниками, енциклопедіями, онлайн-ресурсами тощо).	
<u>Учень (учениця):</u> розуміє поставлене вчителем навчальне завдання і діє відповідно до нього, користується правом висловити пропозицію щодо варіанта дії; вчиться визначати стратегію власної пізнавальної діяльності: мотив, мету і завдання навчальної роботи, планувати основні етапи її виконання, контролювати перебіг; використовує найраціональніші способи, запропоновані вчителем або самостійно знайдені; набуває вправності мисленнєвих операцій – аналіз, синтез, порівняння; проводить аналогії і робить висновки за аналогією, опановує вміння систематизувати й узагальнювати навчальний матеріал; вчиться моделювати, наводити аргументи на підтвердження тез; здійснює контроль; оцінює якість виконаної роботи (власної і товариша) відповідно до вимог; поєднує сприймання лекції, доповіді з фіксацією основних положень у формі плану, тез, конспекту; користується ефективно мовою з метою вирішення проблем у специфічних навчальних ситуаціях; вчиться конструктивно спілкуватися в різних соціальних середовищах задля свободи особистості, досягнення соціальної захищеності, сімейного щастя, можливості кар'єрного зростання та ін. знає правила ведення наукових дискусій, з'ясовує міжпредметні зв'язки (у нескладних випадках), уміє обґрунтувати їх доцільність; вчиться працювати з критичними літературознавчими, історичними та ін. працями; використовує нову науково-популярну літературу; удосконалює методи роботи з періодикою.	Творчі
<u>Учень (учениця):</u> виконує правила гігієни навчальної праці; визначає самостійно власний режим навчальної роботи з урахуванням ступеня складності предметів; здійснює самооцінювання результатів власної діяльності, рефлексію; вчиться застосовувати комунікативні стратегії для протистояння деструктивним та маніпулятивним впливам, що є загрозою здоровому способу життя; дотримується правил спілкування, знає основні етичні норми українців і свого народу.	Морально-етичні й естетичні

